

**ÇOCUK ŞARKILARININ
OTİZMLİ ÇOCUKLARDAKİ
KONUŞMA PROBLEMLERİNE
ETKİLERİ**

Özlem OYMAN ÖZORAK
Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN

Ağustos, 2019

Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK ŞARKILARININ OTİZMLİ ÇOCUKLARDAKİ
KONUŞMA PROBLEMLERİNE ETKİLERİ

Hazırlayan
Özlem OYMAN ÖZORAK

Danışman
Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN

AFYONKARAHİSAR 2019

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocuklardaki Konuşma Problemlerine Etkileri” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06.08.2019

Özlem OYMAN ÖZORAK

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN
Jüri Üyeleri : Dr. Öğr. Üyesi Safiye YAĞCI
: Dr. Öğr. Üyesi Gülnihal GÜL

İmza

Müzik Anasanat Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özlem OYMAN ÖZORAK' ın “Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocuklardaki Konuşma Problemlerine Etkileri” başlıklı tezi, 06.08.2019 günü saat 14:00' de Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği' nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek kabul edilmiştir.

**Doç. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR**

ÖZET

ÇOCUK ŞARKILARININ OTİZMLİ ÇOCUKLARDAKİ KONUŞMA PROBLEMLERİNE ETKİLERİ

Özlem OYMAN ÖZORAK

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZİK ANASANAT DALI

Ağustos 2019

Danışman: Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN

Bu araştırmada konuşma bozuklukları olan otizmlı çocukların aldıkları tedavi ve eğitimin beraberinde çocuk şarkılarının bu süreçte destek alınabilecek şekilde bir etkisi olup olmayacağı sorusundan yola çıkılmıştır. Otizmlı çocuklarla çalışılan çocuk şarkılarının konuşma bozukluklarını ne yönde etkilediğini anlamak amacıyla yapılan araştırma kapsamında MEB Kütahya Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi (OÇEM)' de iki otizmlı çocukla bir eğitim-öğretim yılı süresince bire bir uygulamalı olarak çalışılmış, araştırma kapsamında beş oturumluk bir süreç incelenmiştir. Araştırma için rastgele seçilen çocuklarla gerçekleştirilen müzik çalışmasında, tabloları yer alan şarkılar ve beraberindeki ritimler, oyunlar uygulanmış, çocuğun yapabilme düzeyine göre beklenen davranışlar için (+) ve (-) işaretleri kullanılmıştır. Çalışma dışındaki zamanlarda araştırmacının seçilen çocuklarla sürekli birlikte olmaması nedeniyle çocukların konuşmalarındaki değişimlerin gözlemlenmesi konusunda ailelerinden ve öğretmenlerinden yardım alınmış, onların fikirlerini kapsayan görüşme kayıtları araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma çerçevesinde aile ve öğretmenlerin sorulara verdikleri cevaplar tablo haline getirilmiş ve çocukların gözlem tablolarından ayrı olarak değerlendirilmiştir.

Bu alışma sonunda ocuk şarkılarının konuşma bozuklukları olan otizmlilerin eğitimlerinde destekleyici bir uygulama olabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte konuşma bozukluklarına neden olan genetik, fiziksel veya çevresel faktörlerin ise terapi çalışmalarını gerektirdiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: ocuk şarkıları, otizm, konuşma bozuklukları

ABSTRACT

THE EFFECT OF CHILDREN SONGS ON THE SPEECH DISORDERS OF THE AUTISTIC CHILDREN

Özlem OYMAN ÖZORAK

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF MUSIC**

Agust 2019

Advisor: Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN

In this research, the treatment and education of autistic children with speech disorders were accompanied by the question of whether or not children's songs could be supported in this process. In order to understand how children's songs would affect the speech disorders of the children with autism, two children were studied as one-to-one at OÇEM, the special school for autistic children in Kütahya. The research covered a period of five sessions. In the music study conducted with randomly selected children, the songs and accompanied rhythms and plays on the tables were applied. Signs (+) and (-) were used for expected behaviors according to the child's level of performance. Because of the fact that the researcher was not always with the selected children at times outside the study, it was seen as a solution to take parents' and teachers' help in observing changes in their speech. Also interviews involving their ideas were included in the research. The answers given by the researcher to the questions were tabulated and evaluated separately from the children's observation charts.

As a result of this research, it was concluded that children's songs could be a supportive practice in the education of autistic children with speech disorders.

However, it has been found that the genetic, physical and environmental factors that cause speech disorders thereupatic treatment.

Keywords: Children songs, autism, speech disorders

ÖNSÖZ

Bu çalışmada öncelikle bizlerin eğitimine yön vermiş, çağdaş medeniyetler seviyesine ulaşmamızı sağlamış ve bizlerin bugünlere gelmemize olanak tanımış olan Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'e özel teşekkürümü sunmak isterim.

Bu araştırmanın konusu, deneysel çalışmaların yönlendirilmesi, sonuçların değerlendirilmesi ve yazımı aşamasında yapmış olduğu büyük katkılarından dolayı tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Emel Funda TÜRKMEN, araştırma izninin verilmesinde Kütahya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne, araştırma süresince yardımlarını esirgemeyen Kütahya Fethi Güzen Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi (OÇEM) öğretmen ve idarecilerine, her konuda öneri ve eleştirileriyle yardımlarını gördüğüm hocalarıma teşekkür ederim.

Bu araştırma boyunca maddi ve manevi desteklerinden dolayı eşime ve aileme teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YEMİN METNİ	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ.....	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii

GİRİŞ	1
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. OTİZM VE ÇOCUK ŞARKILARI.....	3
1.1. OTİZM KELİME ANLAMI	3
1.2. OTİZMİN KISA TARİHÇESİ.....	4
1.3. OTİZMİN NEDENLERİ.....	6
1.4. OTİZM TANI ÖLÇÜLERİ	7
1.5. OTİZMDE TEDAVİ	10
1.6. OTİZM KONUŞMA BOZUKLUKLARI.....	11
1.6.1. Ekolali	12
1.6.2. Mutizm.....	13
1.6.3. Murmuring.....	13
1.6.4. Disprosodi.....	13
1.6.5. Yineleyici Konuşma	14
1.6.6. Zamirleri Karıştırma	14
1.6.7. Gramer Bozuklukları	14
1.6.8. Konuşulanları Anlamada Güçlük	14
1.6.9. Konuşmayı Başlatmama-Sürdürmeme	15
1.7. OTİZMDE EĞİTİM	15
1.7.1. OÇEM - Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi	17
1.7.2. OÇEM’de Müzik Eğitimi.....	19
1.8. ÇOCUK ŞARKILARI.....	21
1.8.1.Çocuk Şarkılarının Özellikleri	22
1.8.2. Çocuk Şarkılarının Otizmliler Çocukların Eğitimindeki Yeri	23
2. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER	26
3. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	26

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	27
5. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI	28
6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	28

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	29
2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	30
3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	34
4. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ	36

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR VE YORUM.....	38
2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR VE YORUM	46
3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR VE YORUM.....	63
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	67
KAYNAKÇA	71
EKLER LİSTESİ	76

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri.....	31
Tablo 2.	Araştırmaya Katkıda Bulunan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri ...	31
Tablo 3.	Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi'nde (OÇEM) Çalışan Öğretmenlerin Öğretmenlik Görev Sürelerine Ve Branşlarına İlişkin Bilgileri	32
Tablo 4.	Araştırmaya Katkıda Bulunan Velilerin Demografik Özellikleri	32
Tablo 5.	Öğrencilerin Otizm Tanısı Aldıkları Yaşlarına İlişkin Veli Görüşleri.....	32
Tablo 6.	Öğrencilerin Otizm Tanısı Almadan Önceki Davranış ve Konuşma İle İlgili Durumlarına İlişkin Veli Görüşleri	33
Tablo 7.	A Öğrencisiyle Çalışılan Çocuk Şarkılarına İlişkin Veriler.....	38
Tablo 8.	A Öğrencisiyle Yapılan Çalışmaların Tarih, Süre, Materyal ve Dış Etkenlerine İlişkin Veriler.....	39
Tablo 9.	B Öğrencisiyle Çalışılan Çocuk Şarkılarına İlişkin Veriler.....	41
Tablo 10.	B Öğrencisiyle Yapılan Çalışmaların Tarih, Süre, Materyal ve Dış Etkenlerine İlişkin Veriler.....	41
Tablo 11.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Mesleki Tecrübelerine İlişkin Aktarımları.	47
Tablo 12.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Özel Eğitim Alanındaki Eğitim Durumlarına İlişkin Bilgileri	48
Tablo 13.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Otizmle Tanışmaları ve Araştırmaya Dahil Olan Öğrencilerle Olan Müzik İletişimlerine İlişkin Görüşleri	49
Tablo 14.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Uyguladıkları Müzik Eğitimine İlişkin Görüşleri.....	51
Tablo 15.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Araştırmaya Konu Olan Öğrencilerin Müzik Gelişimlerine Dair Görüşleri.....	53
Tablo 16.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Derste Kullanılan Çocuk Şarkılarına Dair Görüşleri.....	56
Tablo 17.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocuklardaki Konuşma Bozukluklarının İyileştirilmesinde Destekleyici Bir Rolü Olup Olamayacağına İlişkin Görüşleri.....	59
Tablo 18.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocuklarda Müzik Terapi Yöntemi Olarak Kullanılıp Kullanılmayacağına İlişkin Görüşleri.....	61
Tablo 19.	OÇEM' deki Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri Konulara İlişkin Görüşleri.....	62
Tablo 20.	Öğrencilerin Müziğe İlgilerine İlişkin Veli Görüşleri	63
Tablo 21.	Öğrencilerin Dinlediği Müzik Türlerine İlişkin Veli Görüşleri.....	64
Tablo 22.	Öğrencilerin Müziğe Verdikleri Tepkilere İlişkin Veli Görüşleri	64

Tablo 23. Öğrencilerin OÇEM' den Önceki Müzik İlgilerine İlişkin Veli Görüşleri	65
Tablo 24. Öğrencilerle Evde Müzik Paylaşımına Dair Veli Görüşleri	65
Tablo 25. Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocukların Konuşma Bozukluklarındaki Etkililiğine İlişkin Veli Görüşleri	66
Tablo 26. Araştırma Konusu Şarkıların Öğrencilere Etkisine İlişkin Veli Görüşleri	66

KISALTMALAR DİZİNİ

APA	: Amerikan Psikiyatri Birliği (American Psychiatric Association)
ASHA	: Amerikan Dil Konuşma İşitme Derneği (American Speech-Language-Hearing Association)
DSM-V	: (The Diagnostic And Statistical Manual Of Mental Disorders/Ruhsal Bozuklukların Tanısal Ve Sayımsal El Kitabı) Otizm Tanı Ölçüsü
ETEÇOM	: Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MR	: Mental Retardasyon (Zeka Geriliği)
OÇEM	: Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi
OÇİDEP	: Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı
OSB	: Otizm Spektrum Bozuklukları
PDR	: Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
TODEV	: Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı
VA	: Video Analizi
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YGB	: Yaygın Gelişimsel Bozukluklar

GİRİŞ

Günümüzün toplumsal yapısı engelli veya çeşitli açılardan engelleri olan bireylerin toplumsal yaşama daha fazla katılmalarını ve çeşitli etkinliklerde yer almalarını gerektirmektedir. Bu nedenle çok küçük yaşlardan itibaren başlayan eğitim sayesinde söz konusu engellerin yaşam standartlarına olan etkileri en aza indirilebilmektedir.

Eğitim, toplumsal yaşama çeşitli nedenlerle katılması güçleşen bireylerin katılımları için önemli bir araçtır. Engel ve güçlüğü olan bireylerin kendilerine verilecek eğitimin de özel olması gerekmektedir. Bu amaçla Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim veren kurumlar gün geçtikçe önem kazanmakta ve sayıları da artmaktadır.

Eğitim bilimi kapsamında ve çerçevesinde verilen müzik eğitimi tüm alanlar içerisinde çok değerli bir yere sahiptir. Müzik kendisi başlı başına bir terapi aracı iken çeşitli hastalık ve sorunların iyileştirilmesinde, ortadan kaldırılmasında, tedavi edilmesinde yardımcı bir rol üstlenebilmektedir. Bu nedenle müziğin çeşitli durumlara ve sorunlara olan etkilerinin araştırılması ve bu tür durumlar için yapılabileceklerin değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmada çocuk şarkılarının otizmli çocuklardaki konuşma problemlerine etkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Otizmli çocukların müzik eğitimi aldıklarında kendilerini daha iyi ifade edebildiklerine veya müzik yoluyla iletişim kurabildiklerine dair çalışmalar oldukça fazladır ve üzerinde halen çeşitli araştırmalar yürütülmektedir. İletişim problemlerinin başında ise konuşma problemleri son derece önemli bir engel olarak karşımıza çıkmakta, zaten iletişim konusunda sorun yaşayan bu bireylerin konuşma problemleri iletişim konusunda daha büyük engellerin yaşanmasına yol açmaktadır. Bu düşüncelerden yola çıkarak yapılan çalışma ile müzik gibi insan psikolojisi üzerinde olumlu etkileri olan bir aracın konuşma problemlerinde kullanılmasının faydalı olabileceğini düşündürmüştür. Böylece yapılan çalışmalar ve uygulamalar sonucunda müzik ve şarkıların seslendirilmesi yoluyla konuşma problemlerinin iyileştirilmesinde müziğin etkilerinden

faýdalanılabileceđi, müzik yoluyla konuşma becerilerinin geliştirilebileceği, bu alana yapılabilecek en küçük bir katkıının bile son derece önemli olduğu anlaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN İÇERİĞİ

1. OTİZM VE ÇOCUK ŞARKILARI

Otizm, Down Sendromu, Hiperaktivite gibi kavramlar toplumun son yıllarda sıkça karşılaştığı durumlar olarak göze çarpmaktadır. Teknolojinin ya da iletişim araçlarının ve insanlara sunulan olanakların daha az gelişmiş olduğu dönemlerde aileler engelleri olan üyelerini daha az toplum yaşamına dahil ederken, günümüzde bu tür durumları kabul yaklaşımının gittikçe arttığı gözlenmektedir. Böylece hem çeşitli engelleri ya da problemleri bulunan aileler bu durumlarıyla ilgili tecrübe ve bilgilerini paylaşmakta hem de toplum bu tür durumlar karşısında gerektiğinde daha ilgili olabilmektedir.

1.1. OTİZM KELİME ANLAMAMI

“Autism” kelimesi Yunanca “autos” Latince “ismus” kelimelerinin bir araya gelmesinden oluşmaktadır. Autos kelimesi kendisi, ismus ise bir sürecin, fenomenin veya görüşün genelinde işaret eden takı anlamına gelmektedir. Otizmin sözlükteki anlamı ise şizoid ve şizofrenlerde görülen hastalık derecesindeki bene bağlılık ve duygu yoksunluğu, çevreyle olan ilişki kaybı ve bireyin kendi hayal dünyasına kaçışı şeklinde ortaya çıkan psişik arıza olarak tanımlanmaktadır (Tufan, 2006).

Türk Dil Kurumu'nun güncel Türkçe sözlüğünde otizmin kelime anlamı “içe yöneliklik” olarak geçmektedir. (<http://www.tdk.gov.tr>)

“Otizm kelimesi anlam olarak bireyin kendine özgü iç dünyasında yaşıyor olması halidir. Otizm; yaşamın ilk dönemlerinde başlayan, sosyal ilişki ve etkileşimde bozulma, sözel ve sözel olmayan iletişimde gerilik, tekrarlayıcı ve basmakalıp davranışlarla karakterize, etkileri yaşam boyu devam eden Yaygın Gelişimsel Bozukluk (YGB) kapsamında değerlendirilen nörogelişimsel bir bozukluktur. YGB’ de klinik şiddet bireyler arasında değişkendir ve hafiften ağıra kadar otizm bulguları ile karşılaşılabılır. YGB başlığı altındaki tüm bozukluklar karmaşık bir nörolojik gelişim yapısına sahiptir” (Celayir, 2012:11-12).

Alan yazında YGB kavramı yerine otizm spektrum bozuklukları (OSB) terimi de sıklıkla kullanılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) “eğitim uygulamaları çerçevesinde otistik birey; sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığın erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan birey” şeklinde tanımlamıştır (www.orgm.meb.gov.tr, 2016).

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013), otizmi engel grupları içerisinde tanımlamış ve “erken dönemde ortaya çıkan, sosyal etkileşim ve sosyal iletişimde bozukluk, sosyal etkileşim ve toplumsal ilişki geliştirmede sorunlar, basmakalıp ve yineleyici davranışlar ile ilgi alanlarındaki sınırlılık olarak karakterize edilen ve bu sınırlılıkların zihinsel yetersizlik veya gelişimsel gerilik ile açıklanamadığı bir bozukluk” olduğuna işaret etmiştir.

1.2. OTİZMİN KISA TARİHÇESİ

Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (1994) DSMIV ve Dünya Sağlık Örgütü'nün (1993) ICD-10 kılavuzlarına göre, OSB kapsamında beş ayrı alt kategori yer almaktadır. Bu alt kategoriler;

1. Otizm,
2. Asperger Sendromu,
3. Atipik Otizm,
4. Çocukluk Dezintegratif Bozukluğu,
5. Rett Sendromu'dur.

Günümüzde otizm olarak adlandırdığımız terimin tanımı Bleuler tarafından 1911 yılında ‘sosyal dünyaya katılmadan kendini çekme’ olarak yapılmıştır. Ancak otizm ilk kez terim olarak Leo Kanner tarafından kullanılmıştır. Kanner'in (1943) on bir maddeyle tanımladığı “Duygusal Bağın Otistik Bozukluğu” (Autistic Disturbance of the Affective Contact) araştırmasında “insanlarla ilişki kurmada güçlük, ekolali, zamirlerin tersten söylenmesi, tekrarlayıcı ve amaçsız davranışlar ve değişime direnç gibi özellikler” tanımlanmıştır.

“1944 yılında ise Hans Asperger, bir grup çocuğu incelediği çalışmada grubun

özelliklerini betimlerken “otistik psikopati” terimini kullanmış ve bu gruptaki çocukların iletişim ve etkileşimde sorunları olduğunu, sosyal beceriler açısından yetersiz olduklarını; ancak normal zekaya sahip olduklarını belirtmiştir” (Kırcaali-İftar, 2012:17).

Wing (1981:111) gerçekleştirdiği bir çalışmada otizmin bir “spektrum bozukluğu” olabileceğini belirtmiş ve otizm terimi yerine “otizm spektrum bozukluğu” teriminin kullanılmaya başlanıldığı söylemiştir. Bu terimin Otizm, Asperger Sendromu, Çocukluk Dezentegratif Bozukluğu, Rett Sendromu ve Atipik Otizm terimlerinin toplandığı bir şemsiye olduğunu söylemek mümkündür.

Zekası normal ve normalin üstünde olan otizimli bireyler için yüksek fonksiyonlu otizm tanımı da kullanılmaktadır. Aslında Asperger Sendromu olarak tanımlanan bu bireyler bazı araştırmacılara göre farklılık göstermektedir. Girli ve Sabırsız (2011:2) bazı araştırmacıların, Asperger Sendromunu, yüksek fonksiyonlu otizmden ayıran yanının, belirtilerin daha geç başlaması, daha karmaşık konuşma becerisi, daha yüksek sözel zeka, daha hafif sosyal ve iletişimsel problemler, daha az motor hareketler ve daha katı, sınırlı ilgi alanları olması biçiminde açıklamıştır. Ancak bilim adamları arasında farklılıklara ilişkin tartışmaların sürmekte olduğunu belirtmekte, bazı çalışmalarda bu iki tanımın birbirinin yerine kullanılabildiğini kaydetmektedir.

Dezintegratif Bozukluk, bebeklikten iki yaşa kadar normal bir gelişim süreci görülüp kazanılan davranışların iki yaştan sonra yitirildiği bir olgudur. Yazıcı ve Perçinel (2014:352) “çocukluk çağı dezintegratif bozukluğu yaşamın ilk iki yılında sözel ve sözel olmayan iletişim, sosyal etkileşim becerileri, oyun, mesane ve barsak kontrolü ile motor davranış alanlarında normal gelişimi takiben 2-10 yaşları arasında belirtilen alanların en az ikisinde gerileme izlenen ve son derece nadir görülen bir yaygın gelişimsel bozukluk” olarak tanımlamışlardır. “Bu hastaların, YGB olgularının %1’ini oluşturdukları düşünülmekte” görüşünü belirten Şener (2013:6) bu bozukluğun “erkeklerde kızlara oranla daha sık (erkek/kız oranı 3-5.5/1’dir)” olduğunu ve bunun “altmışlı yıllarda ‘Heller Demansı’ veya ‘Heller Sendromu’ olarak” adlandırıldığını belirtmiştir.

Rett Sendromu kız çocuklarında görülmekte olup ilk olarak Andreas Rett tarafından 1966 yılında tanımlanmıştır. Şener’ in (2013:9) çalışmasında Hagberg ve arkadaşlarının 1983’te “35 kız çocuğunda otizm, demans, ataksi ve amaçlı el

hareketlerinin kaybını içeren klinik tabloyu anlattıkları yayınları” ile konuya dikkat çektiklerini belirtmiştir. “Bu çocuklarda doğum öncesi ve doğumdan hemen sonrası büyüme ve gelişme normal” ancak sonrasında “3-6 aylar arasında gelişmede duraklama” ve “baş büyümesinde yavaşlama” olduğunu belirten Ayta (2006:11) “gerileme, otistik davranışlar, stereotipik el hareketleri” görüldüğünü “altı ile 18 aylar arasında hipotoni, göz temasında azalma, oyunlara ve çevreye ilgi göstermeme” başladığını ve “baş çevresinde küçüklük, 3 yaş sonrası vücut ağırlığında azalma ile birlikte büyümede gerileme/duraklama, ergenlik dönemi sonunda kısa boyluluğa neden” olduğunu ve bu çocukların “yaşam süresi” nin kısa olduğunu aktarmıştır.

1.3. OTİZMİN NEDENLERİ

Otizmin nedeni henüz tam olarak belirlenememiştir. Hatta hastalık, bozukluk, farklılık olarak çeşitli şekillerde tanımlanmakta olup birçok araştırma dalını kucaklayan bilim dünyasında ve günlük hayatta özel bir tanımda fikir birliği oluşmamıştır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı otizmi bozukluk olarak tanımlamış ve tek nedeni olmadığını açıklayarak “birçok faktörün bir araya gelmesiyle oluştuğu düşünülmekte” şeklinde belirtmiştir. Otizimli bireylerde beyin çalışma şeklinin farklı olduğunu belirten bakanlık “merkezi sinir sisteminde bir anormallik olduğu ve beyinde hücreler arasında mesaj taşıyan kimyasal iletilerde eksiklik ya da fazlalık olduğu” düşüncesini paylaşmıştır. (<http://www.eyh.gov.tr>, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü).

“Uzun yıllar otizm yaşamın erken döneminde başlayan, şizofreninin farklı bir formu olarak” düşünüldüğünü belirten Kondolot (2014:12), “1970’li yıllarda bebeklik döneminde başlayan bu ağır bozuklukla çocukluğun daha sonraki yıllarında ya da ergenlikte başlayan psikozların farklı tablolar olduğu” nun anlaşıldığını vurgulamıştır.

“Charney ve arkadaşlarının 1999 yılında Ruhsal Hastalıkların Nörobiyolojisi isimli çalışmada yaptıkları tanıma bakacak olursak ‘Otizm, Kanner tarafından ilk olarak tarif edildiği dönemde, o yıllarda hakim olan psikanalitik bakış açısının etkisi ile yetersiz ebeveynlik becerileri, ebeveynlerin kişilikleri ve çocuğa karşı uygunsuz tutumları ile ilişkilendirilmiş ve hastalığın biyolojik temeli göz önüne alınmamıştır. Ancak otizm üzerine yapılan çalışmalar arttıkça hastalığın biyolojik temeline yapılan vurgu’ artmıştır.” (Akt: Türkoğlu, Bilgiç ve Uslu, 2012:167)

“Otizm, kronik bir bozukluktur, yaşam boyu sürer, yaşla ve olgunlaşma ile semptomların görünüm ve şiddetinde değişiklik gözlenir. Otizmin görülme riski açısından sosyal sınıflar arasında ise hiçbir farklılık gözlenmemektedir” (Şener ve Özkul, 2013:86).

“YGB açısından erkeklerin kızlara göre 3-4 kat daha fazla” etkilendiğini belirten Şener (2013:9), “aile ve ikiz çalışmalarından elde edilen verilere göre otizmin kalıtlılabirliğinin %90” olduğunu ve bu sonucun da “otizmi çoğunlukla genetik faktörlerin neden olduğu bir nöropsikiyatrik hastalık” yaptığını dile getirmiştir.

Otizimli bireyler sosyal yaşamda belirgin farklılıklar sergilemektedirler. Ten ve göz teması gibi bedensel açıdan genelde zorlanan bireylerin dışında çoğu otizimli konuşmayı başlatma, sürdürme, mecazi deyişleri ve belli bir konu sırasında yapılan çeşitli kelime şakaları (esprileri) anlama yetisi gibi sözel açıdan da genellikle eksiktirler. “Bu yetersizliklerin nedeninin, konuşan kişinin ne düşündüğünü, ne hissettiğini anlama, diğer bir deyişle zihin kuramı eksikliği olduğu düşünülmekte” diye belirten Girli ve Sabırsız (2011:2) yapılan çalışmaların, zihin kuramı gelişiminin başkaları ile sosyal, duygusal ve iletişimsel ilişki geliştirme konusunda son derece kritik olduğunu vurgulamaktadırlar.

1.4. OTİZM TANI ÖLÇÜLERİ

APA (2001) “Otizmin tanı ölçütlerinde sözel ve sözel olmayan iletişim becerilerinde gecikme, göz kontağı kuramama, tekrarlayıcı davranışlar gösterme, oyun ve sosyal etkileşim becerilerinde sınırlılıklar gibi gelişimsel problemler” tanımlamıştır.

“Otistik bireylerde stereotipik (basmakalıp) davranışlar, takıntılar, nesnelere yineleyici biçimde uğraşlar, kendi etrafında dönme, dönen nesnelere ilgi, kollarını kanat çırpıp biçimde açıp kapama, eşyaları yan yana dizme şeklinde davranışlar” görüldüğünü belirten Celayir (2012:11) “reklam tabelaları, belirli tarihler, takım tutma gibi kısıtlı ilgi alanlarına ilgili” olabileceklerinden, “belirli kıyafetleri giymek, aynı yolları kullanmak gibi” belirgin olan “bazı günlük aktiviteleri aynı şekilde yapma eğilimi” duyduklarından ve “oyun oynayabilme becerisi olanlarda ortak

oynama genellikle” gelişmediğinden, “oyun kurma becerileri” olmadığından ve bunlara ek olarak “dönen nesnelere saatlerce” seyredip “bazı nesnelere koklayıp ağzlarına” alabildiklerinden söz eder ve “ortamdaki aynılığın korunması konusunda taviz” vermediklerini, “tüm davranış farklılıklarının ortaya çıkması yaş ve gelişim düzeyine göre değişkenlik” gösterdiğini vurgular.

Tıp alanındaki çalışmalarıyla otizmli bireylerin beyin yapılarında da farklılıklar olduğuna dair bulgulara işaret eden Kondolot (2014:36) bunun sosyal davranışlara olan etkisini “Otistik çocuklarda serebellum ve mezolimbik bölgelerde, özellikle de medial temporal lob, amigdala, hipokampus, insula ve striatumda, nöronal aktivite paterni fark edilir derecede farklıdır. Birkaç endokrin hormon, amigdala, hipokampus ve diğer ilgili yapılar üzerinden, direk veya indirek olarak sosyal davranışların oluşması ile ilişkilidir. Nörokognitif ve nörodavranışsal gelişimde rolleri olan ve üzerinde çalışmalar yapılmış, bazı hormonlar bulunmaktadır” şeklinde ifade etmiştir.

Otizm Tanısı Koymak İçin Gerekli Olan Koşullar

1. İletişim ve toplumsal gelişim alanlarında bozukluğun olması
2. Yineleyici, sınırlayıcı ilgi ve davranışlar
3. Bu alanlardaki bozuklukların 30 ay öncesinden görülmesi” olarak tanımlamıştır (Bodur ve Soysal , 2004: 394-397).

Bodur ve Soysal (2004: 394-397), “Otizm Erken Tanı Göstergelerini” ise, göz temasında atipiklik, gözle izlemeye eksiklik, isme uygun yönelmelerin olmaması, taklit etmede eksiklik, sosyal gülümsemenin olmaması, etkiye yetersiz tepki, sosyal ilgi azlığı ve garip davranışlar sergileme (sürekli elini bir yere vurma, arabanın tekerleğini çevirme gibi),uzun süreli görsel dikkat eksikliği biçiminde belirtmiştir. Ayrıca, 6. aylarda daha belirginleşen normal çocuklardan farklı postür ve tonus, ortamdaki bir nesneye sabitlenme ve olumlu etkileşime girememe, 12. aydan itibaren anlamsız sesler çıkarma, el-kol-baş hareketlerinin olmaması (örneğin: işaret etme, bay bay yapmama), 16. ayda tek sözcüklerin olmaması, 24. ayda kendiliğinden iki sözcüklü tümcelerin olmaması, anne-babanın oyun ve etkileşim çabalarına tepki vermeme, stereotipik hareketler, yüz ifadesinin olmaması (sanki duygusuzmuş izlenimi uyandırma), uyarılara karşı tuhaf tepki (hafif gürültüye abartılı tepki),

annesine gerek duymuyormuş izlenimi, bakım verenler tarafından anlaşılmaz ve rahatlatılamaz huzursuzluk, yiyecekleri katı yeme sorunlarının varlığı olarak ifade etmişlerdir.

Otizmlili bireylerin “katı ve duygusal olarak donuk” bir ifade taşıdıklarını belirten Celayir (2012: 11) “davranışları dış uyaranlardan daha çok iç uyaranlara göre şekillendiğinden” ve “birinci derece yakınları ile hiçbir bağları yokmuş izlenimi” verdiklerinden ve “dış dünya ile ilişkilerinde cansız nesnelere tercih” ettiklerinden söz ederken otizmlilerin “anormal duygusal yanıtlar” verdiklerini “ebeveynler genellikle çocuklarının işitme kaybı olduğundan şüphe etmelerine rağmen konuşma dışındaki seslere (müzik sesi vb.) son derece duyarlı” olabildiklerini vurgular.

Otizmlili çocuklardaki merak duygusu normal gelişim gösteren çocuklardan genellikle farklılık taşımaktadır. Oyun kurma, beraber oynama becerileri çok gelişmediği görülen bu çocuklar bir oyuncağın belli bir parçasına veya belli bir çalışma şekline takıntılı şekilde ilgi duyabilirler. Oyuncak bir arabanın tekerleğini sadece elinde döndürme hareketini yapabilir ve bunu dakikalarca bıkmadan tekrarlayabilir. Aynı zamanda bu oyuncak arabayı oyun sırasında farklı şekillerde kurgulamayı tercih eden çocuklar gibi bir hayal gücü oluşturma otizmlili çocuklarda pek rastlanmaz. “Oyunları genellikle tekrar edici ve sıradandır” diye bu durumu özetleyen Celayir (2012:11) otizmlili çocuklar için “ortam veya durum değişikliklerine direnç göstererek öfke nöbetleri” yaşayabildiklerini “özellikle zekâ düzeyi düşük olan bireylerde kendilerine yönelik saldırgan, zarar verici davranışlar” görüldüğünü belirtmiştir.

“Bununla birlikte, semptomların ortaya çıkışının vakadan vakaya farklılık göstermesi, sosyal ve dil alanlarındaki geriliğin çocuğun okul öncesi dönemde yaşlılarıyla iletişime geçmeden fark edilememesi, motor gelişimin etkilenmemiş olması gibi nedenlerden dolayı otistik bulguların üç yaşından önce tanınması”nın zor olduğunu belirten Kondolot (2014: 12) “otistik çocukların ortalama tanı yaşının 4” olduğunu ve “otistik çocukların ailelerinin aslında 12-18. aylarda da çocukları ile ilgili bazı endişeleri olduğu tespit edilmiş” olsa da bu tanının “düşük sosyoekonomik toplumlarda daha ileri yaşlara da” kayabildiğini belirtmektedir.

Otizme sıklıkla mental retardasyon (MR) ve epilepsinin eşlik etmesi araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Bu durum, bu bulguların ortak genetik ve nörobiyolojik temelleri paylaşma olasılığı olduğu görüşünü destekler niteliktedir. Otistik bireylerin %70'inde orta ya da ağır MR görülmesinin yanında yaklaşık %15-20'sinde aşırı derecede zekâ geriliği bulunmaktadır (IQ:35 altında). Otistik çocukların %10'nundan fazlasında ise ortalama veya üstü zekâ görülmektedir (Şener, 2013).

1.5. OTİZMDE TEDAVİ

Otizmin son dönemde üzerinde en çok araştırma yapılan nörojenetik bozukluklardan biri olduğunu belirten Şener (2013: 7), “nörojenetik hastalıkların tedavileri günümüz için halen yetersiz olmakla beraber sadece çok az sayıda hastalık için normal yaşam koşullarına dönebilmeyi sağlayabilecek kadar tedavi” yapılabildiğine ve “bu tedaviler nedeni ortadan kaldırmaya yönelik olmaktan uzak” olduğuna “ancak hastalıkla birlikte görülen semptomları veya sekonder biyokimyasal bozuklukları ortadan kaldırabilmekte” olduğuna dikkat çekmektedir.

Mukaddes(2017:151) otizm spektrum bozukluklarının temel belirtilerini iyileştiren bir ilacın henüz geliştirilmemiş olmasına rağmen, bu grupta eşlik eden davranışsal sorunlar için ilaç kullanımına sıklıkla rastlandığını belirtmektedir. Ayrıca ilaç tedavisi uygulanırken bazı pratik ilkelere uymanın önemli olduğunu, ilaç tedavisine başlamadan önce, hedef belirtileri tespit etmenin ve ilaç kullanım gerekçesinin açıkça belirlenmesi gerektiğini dile getirmektedir.

Otizimli çocukların tedavisindeki amaç öncelikle kendi kendine yetebilmesini sağlamaktır. Bununla beraber problemleri azaltmak, mümkünse terk ettirmek ve bu sayede sosyal becerilerini geliştirmektir. Eğitimle beraber ailenin desteği çocuğun bağımsız hale gelmesinde birincil etkindir. “Bu amaçlara en iyi şekilde, çocuğun güçlü yönlerini ve ihtiyaçlarını belirleyen ayrıntılı bir değerlendirme yaptıktan sonra, çok iyi yapılandırılmış, ve bireyselleştirilmış, programlar ile” ulaşılabileceğini belirten Kondolot (2014: 17) “tedavide davranışçı terapiler, konuşma ve dil terapileri, uğraş terapileri, yüksek işlevli ergenler ve yetişkinler için bireysel psikoterapiler” kullanıldığından ve otizmin “spesifik bir farmakolojik tedavisi” olmadığından “ancak bu bozukluğa eşlik eden belirtilerin sağaltımında ilaçlar”ın etkili olabildiğinden bahsetmektedir.

Tedavi yollarını araştırmaya yönelik araştırmalar yapıyor olmasına karşın bugün için otizm hala gizemini korumaktadır. Bu durum, bilim dünyasının birçok

alanında çok sayıda araştırmacının ilgisini çekmektedir. Gerekli tedavilerin saptanması ve beraberinde buna yönelik eğitim sistemlerinin kurulması açısından bu konu önem taşımaktadır.

1.6. OTİZM KONUŞMA BOZUKLUKLARI

Bir fikrin oluşması ve bunların sözlü ya da yazılı aktarılması beynin kendimizi ifade etmemizi sağlayan mükemmel işlevlerinden biridir. “...Dil ile zihinsel gelişim arasında önemli bir ilişki olduğu” nu söyleyen Karaaslan (2004:95) “...alıcı dil, dinleme ve okuma yeteneklerini, ifade edici dil ise konuşma ve yazma yeteneklerini” içerdiğini belirtir. “Dil yetersizliği olan çocuklar” ın “dilin birçok alanında zorluklarla” karşılaşabileceğini belirten Ege (1994:5) bu çocuklar için “...onların konuşma dilini anlamalarından çok, kendilerini konuşma diliyle ifade etmelerinde daha fazla zorluk çektiği” nden söz eder.

“Dil ve konuşma öğrenilen bir davranıştır. Öğrenme güçlüğü olan bireyler dili ve konuşmayı normal gelişim gösteren bireylerin geçtiğı aynı basamaklardan geçerek öğrenip geliştirirler. Ancak bu basamaklardan geçiş hızları normal gelişim gösteren bireylere nazaran daha yavaştır. Bu nedenle öğrenme güçlüğü olan bireylerin dil ve konuşma gelişimlerinde gecikmeler ortaya çıkar. Özellikle dil ve konuşma gelişimlerinin ilk basamaklarda takılma durumlarına sıklıkla rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra öğrenme problemi olan çocuklarda her türlü dil ve konuşma bozuklukları daha sık görülmektedir” (Özsoy, Özyürek ve Özipek, 1998).

“Dili anlamlı kelimeler üretebilmek için kullanma işlemi düşünce ile başlar” (Bal, 2010:3).

“Konuşma, fiziksel ve zihinsel bir süreç olup ortaklaşa kullanılan işaretlerin ve seslerin karşısındaki zihninde anlam oluşturmasını, mesaja dönüşmesini sağlar... Konuşma fiziksel ve zihinsel bir süreç olduğundan pek çok etken konuşma bozukluklarına sebep olabilir. Konuşma bozukluğu, dil kazanımıyla ilgili olabileceğı gibi tıbbi ve psikolojik pek çok etkenden de kaynaklanabilir...Konuşma bozukluğu; konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, kompozisyonunda, seslendirilmesinde kusur olmasıdır” (Erdem, 2013: 415).

Dil gelişimini etkileyen önemli faktörler biyolojik, demografik, sosyolojik, ekonomik durumlar olarak sınıflandırılabilir. Bunlar genetik, nörolojik, fiziksel, toplumsal, kültürel etkenler, mali refah seviyesi, ruhsal durum, cinsiyet ve aile yapısı gibi durumlarla genişletilebilir.

Erdem (2013:430) “Konuşma Eğitimi Esnasında Karşılaşılan Konuşma Bozuklukları ve Bunları Düzeltme Yolları” isimli çalışmasında konuşma

bozukluklarını “kekemelik, afazi, dizatri, mahalli ağızla konuşmak, dil ve dudak tembelliği, hızlı konuşma” olarak sınıflandırmıştır.

1990 yılında McCormick ve Schiefelbusch’ un yapmış oldukları araştırmadan aktarımda bulunan Bal (2010:3) temelde üç tip konuşma bozukluğundan söz eder ve bunları “artikülasyon bozuklukları, ses bozuklukları, akıcılık bozuklukları” şeklinde sınıflandırır. Buna göre “konuşma üretiminde artikülasyon dilin, farenksin, damağın, dudakların ve çenenin konuşma sesleri üretmek için hareket etmesi anlamına gelmektedir” (akt: Bal, 2010). “Artikülasyon bozuklukları ise bozuk ve standart olmayan konuşma sesleri ile karakterizedir” (akt: Bal, 2010).

Ses bozukluklarını Türkmen (2008) “üç başlık altında” toplamış ve “birinci tip ses bozukluklarında, ses tellerinde oluşan nodül, polip veya ödem gibi organik lezyonlar nedeniyle ses telleri esnekliklerini” kaybetmesinden, “ikinci tip ses bozukluklarında ses teli felci veya, gırtlakta oluşan enfeksiyonlar nedeniyle ses tellerinin biri veya ikisi” nin işlev yitirmesinden, üçüncü tip bozuklukta ise “gırtlak kanserine bağlı ses bozuklukları” nın yaşanmasından kaynaklandığını belirtmiştir.

Akıcılık Bozuklukları ise ses, hece, sözcüklerdeki geçişlerin bozulmasından kaynaklanmaktadır. ASHA (1999) konuşmada akıcılık bozukluklarını, “gelişimsel kekemelik, hızlı-bozuk konuşma (cluttering), nörojenik kekemelik ve psikojenik kekemelik” olarak belirlemiştir.

1.6.1. Ekolali

“Çocuğun duyduğu kelimeleri cümleleri konuşmacının hemen arkasından veya daha sonra taklit etmesidir” (<http://www.otizmvakfi.org.tr>). “Ekolali, bir diğer kişinin söylediği sözcük ya da sözcük gruplarının benzer bir entonasyon ile tekrar edilmesidir” (Tager-Flusberg ve ark., 2005:351).

“...Ekolali otistik bozukluğu olan çocuklarda, anında veya gecikmeli ekolali olarak ortaya çıkabilir. Söyleneni yineleme normal gelişim gösteren çocuklarda, erken dönemlerde bir öğrenme stratejisi olarak ortaya çıkmakta ve kısa sürede kaybolmaktadır” (Sofu ve Fırat, 2001).

“Normalde çocuklar konuşmaya duydukları kelimeleri taklit ederek başlarlar, ancak 2,5 yaş civarında bu sona erer” (<http://www.otizmvakfi.org.tr>).

“Otistik bozukluğu olan çocukların erken dönem dil gelişiminde, daha fazla ekolalik ve basmakalıp bir konuşma ürettikleri görülmüştür. Gelişim süreciyle birlikte, ekolalik konuşmanın hızlı bir şekilde azaldığı gözlemlenmiştir” (Çelebi, 2010:11).

1.6.2. Mutizm

Mutizm “sessizlik” olarak tanımlanmıştır. OSB görülen bireylerde sessiz ve derinden bir duruş uzun süre hakim olabilmektedir. Bu kişiye göre değişiklik gösterebildiği gibi mutizme sahip bir otizmlili gürültülü veya sakin olmasına bakılmaksızın her ortamda bu duruşunu sürdürebilmektedir. (<http://www.otizmvakfi.org.tr>).

1.6.3. Murmuring

Murmuring için “sürekli mırıldanma” tanımı kullanılmaktadır. İlk bakışta OSB olmayan herhangi bir kişinin kendi kendine söylenmesi gibi bir izlenim veren fakat takıntılı bir şekilde ve genellikle anlamlandırılması zor ya da mümkün olmayan seslerin genellikle kısık şekilde ve sürekli olarak tekrar etmesi durumudur (<http://www.otizmvakfi.org.tr>)

1.6.4. Disprosodi

“Prozodi, konuşmanın parçalar üstü (supra-segmental) özelliklerine gönderimde bulunur. Otistik bozukluğu olan bireylerle çalışan pek çok uzman, bu bireylerin konuşmalarını tanımlarken, mekanik, robot gibi tanımlamalarını yaparlar” (Çelebi, 2010:8).

“Paul ve arkadaşlarının çalışmalarında (2005), otistik bozukluk tanılı çocukların prozodiyi algılama ve üretim farklılıkları normal gelişen çocuklarla karşılaştırılarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmede, dilbilgisel prozodi ve pragmatik prosodi ayrı olarak değerlendirilmiştir. Sonuçlar, otistik bozukluk tanılı çocukların en fazla vurguda normallerden anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği yönünde kanıt oluşturmaktadır” (akt; Çelebi, 2010:12).

Otizm Vakfı’ nın (<http://www.otizmvakfi.org.tr>) “ses tonunu ayarlayamama” olarak tanımladığı disprosodi için Fay ve Schuler (1980) “otistik bozukluğu olan çocuklar konuşmalarında genellikle monoton bir örüntü kullanmaktadırlar” diye belirtmektedirler (akt: Çelebi, 2010:12).

1.6.5. Yineleyici Konuşma

OSB olan bireyler konuşma içerisinde geçen bir konuya dair sürekli olarak tekrarlarında bulunabilirler. Bunun ekolaliden farkı, yineleyici konuşmanın genellikle bir cümle şeklinde tekrar yapılmasıdır ve bunun genelde ‘Parka gidelim’ veya ‘Makarna yerim’ şeklinde örnekleyebileceğimiz cümleler gibi bir amaç veya eylem içermesidir. Ekolalide ise tonlama olmadan bir kelimenin arka arkaya sürekli şekilde tekrarlanması görülmektedir. Otizm Vakfı (<http://www.otizmvakfi.org.tr>) yineleyici konuşma için “bazı konulara takılarak, bu konuyla ilgili sürekli tekrarlarında bulunma” olarak tanım yapmıştır.

1.6.6. Zamirleri Karıştırma

Çoğunlukla birinci tekil şahıs “ben” zamiri yerine OSB’ li bireyin kendi ismini üçüncü tekil kişiden bahseder gibi kullanması veya “o” zamirini kullanması olarak görülür. Tekil ve çoğul zamirlerin de karıştırıldığı gözlemlenmektedir. “Otistik bozukluğu olan çocukların, başka bir kişiyi referans verirken, kişinin ismini kullanma eğiliminde oldukları görülmüştür” (Çelebi, 2010:11).

1.6.7. Gramer Bozuklukları

“Cümlelerde özellikle fiil eklerini söylememe yaygındır, uygun olmayan cümle kuruluşları görülür” (<http://www.otizmvakfi.org.tr>). Buna örnek olarak ‘Ben park’ veya ‘Ben park git’ şeklindeki eksik cümle yapısını ya da yaşı kaç olursa olsun ‘Çişim var, çişim geldi’ yerine normal gelişim gösteren bir çocuğun konuşmayı yeni öğrendiği evredeymiş gibi sadece ‘çiş’ demenin tercih edildiği cümle yapılarını verebiliriz.

1.6.8. Konuşulanları Anlamada Güçlük

Özellikle soyut kelimelerin ve mecazi deyişlerin anlamlandırılmaması veya anlamlandırmada yaşanan güçlük OSB’ nin karakterize bir özelliğidir. Örneğin acele işe şeytan karışır, aç ayı oynamaz gibi atasözlerini veya baş başa kalmak, etekleri zil çalmak gibi deyimleri gerçek anlamlarıyla düşünür, asıl söylenmek istenen sözü anlamlandıramazlar. “Bruner (1975), Charney (1981), Hobson (1990) gibi yazarlar,

otistik bozukluğu olan bireylerin sohbetteki karşılıklılığı kavrayamadıklarını belirtmektedirler. Buna neden olarak da kendileri ve diğerlerinin deneyimleri arasındaki benzerlik kuramamaları ve perspektif geliştirmede güçlük yaşamalarını göstermiştir” (akt: Çelebi, 2010:12).

1.6.9. Konuşmayı Başlatmama-Sürdürmeme

Otizimli bireylerde kendiliğinden bir konuşma başlatmada belirgin şekilde yetersizlikler görülür. Dil gelişimleri yetersiz olan OSB’lilerde konuşulanları içselleştiremedikleri ve konuşmanın gidişatına göre söylemlerde bulunamadıkları da gözlemlenen durumlar arasındadır. “Sohbet için konu belirlemede; konuşmacı tarafından başlatılan konuyu tanımlayarak ilgili yorumu yapmada; ifadenin içermesi gereken bilginin miktarını belirlemede; ironi ve metaforları tam anlamıyla yorumlama ve esprileri anlamada güçlük yaşarlar” (akt: Çelebi, 2010:12).

“Ses kısıklığı, hipernazalite, sert ses kullanımı gibi ses bozuklukları da otistik bozukluğu olan çocukların ses kullanımlarında gözlenmiştir” (akt: Çelebi, 2010:11).

1.7. OTİZMDE EĞİTİM

Eğitim bireyin hayatında her alanda önemli bir yer tutmaktadır ve ilgi alanı, yetenek düzeyi, hazırbulunuşluk durumu, uygulamada kullanılabilirlik öğeleri açısından doğru uygulandığı takdirde ne kadar erken yaşta başlarsa bireydeki etkisi de doğru orantıyla artmaktadır.

“Yürütülen araştırmalar, otizme yönelik eğitsel düzenlemelerin şu özellikleri taşıması gerektiğini göstermektedir:

1. Eğitimin erken yaşta, tercihen 3 yaştan önce başlaması
2. Eğitimin haftada en az 20 saat süreyle, tercihen haftada 35–40 saat süreyle yürütülmesi
3. Eğitimde otizme yönelik olarak hazırlanmış özel bir müfredat kullanılması; müfredatta öncelikle taklit, eşleme ve sınıflama, oyun, iletişim, ortak dikkat ve sosyal etkileşim becerilerine; giderek özbakım becerilerine, el becerilerine ve akademik öncesi/akademik becerilere yer verilmesi
4. Kazandırılan becerilerin genellemesine ve davranış sorunlarının giderilmesine yönelik planlamalar yapılması
5. Gerektiğinde görsel desteklerden ve alternatif/destekleyici iletişimden yararlanılması
6. Önceleri ağırlıklı olarak bire-bir eğitim yapılması, giderek küçük grup ve büyük grup eğitimine başlanması, nihai amaç olarak kaynaştırmanın hedeflenmesi” (akt: Güleç-Aslan vd.,2009: 2).

“Türkiye’de erken çocuklukta özel eğitiminde uygulanacak olan programların, Milli Eğitim Bakanlığı’nca belirlenmiş olan müfredat programlar olacağı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde belirtilmektedir” (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006).

“Otizmlı çocukların dikkati sağlama, bilgiyi işleme ve hafızada tutma alanlarında yaşadığı sıkıntılar onların akademik başarılarını olumsuz yönde etkilemektedir” (Tekin-İftar ve Değirmenci, 2012:267).

Her yaş ve her grup çocuğun eğitiminde ailenin rolü yadsınmaz bir gerçektir. Ailenin ilgi düzeyi, bilgi birikimi, yetenek alanları ve çocuklarına sağladıkları olanaklar çocuğun üzerindeki eğitimin şekil almasında bire bir etkin rol oynar. Ingersoll ve Dvortcsak’ ın (2010) günümüze yakın tarihteki çalışmalarından aktarımda bulunan Acar (2015:6) “OSB olan çocukların kendilerine öğretilecek olan becerilerle/davranışlarla, aile içinde hem çocuğun hem de diğer aile üyelerinin yaşam kalitesinin artacağı” nı ve “aile eğitim programlarının düzenlenerek ailede anne-babaların ve diğer aile üyelerinin öğretici olarak çocuğun eğitim sürecinde yer almalarının ailelerin (a) kendilerine ayırdıkları zamanın artması, (b) çocuğunun geleceği ile ilgili olumlu düşüncelerinin artması ve (c) stres düzeyinin azalması” nın sağlandığını belirtmektedir.

Otizmlı çocukların üzüntü, kızgınlık, korku ve mutluluk gibi duyguları ifade etme becerileri, nesnelere takıntısız bir şekilde nasıl kullanılabileceği, bir başkasının bilgi ve inancının nasıl anlaşılabilceği gibi beceriler için belirtilen zihin kuramı konusunda Girli ve Sabırsız (2011: 3) “Sosyal becerilerin yanı sıra zihin kuramı becerileri kazandırmaya yönelik çalışmaların yapılması gerektiği üzerinde” durmuşlardır.

Sınıf ortamında otizmlı öğrenciler için “öğrencinin oturma planı, sınıftaki öğrenci sayısı, aile ile iletişim, ek destek gibi alanlar” şeklinde düzenlemeler yapılabileceğini belirten Eliçin ve Yıkılmış (2014: 233) “gelişen ve değişen eğitim sistemi içerisinde otizmlı çocuklarla yapılan öğretim düzenlemelerinin güncel tutulması” gerektiğini vurgulamışlardır.

“Türkiye’de 1990’lı yıllarda otizme ilişkin örgütlenme çalışmaları başlamıştır” (Kırcaali-İftar, 2012:18).

“İlk olarak Ankara’da İlgi Otistik Çocukları Koruma Derneği ve İstanbul’da Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı (TODEV) açılmıştır. 1990- 2000’li yıllarda otizm spektrum bozukluğuna ilişkin tıbbi ve eğitsel nitelikli çalışmalar devam etmiştir. Türkiye’de Tohum Otizm Vakfı ABD’deki Princeton Child Development Institute adlı kurumla işbirliği yaparak bilimsel dayanakları olan uygulamalara ilişkin çalışmalar gerçekleştirmektedir. Ayrıca Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulmuş olan Engelliler Araştırma Enstitüsü Gelişimsel Yetersizlik Uygulama Birimi’nde OSB olan çocuklara eğitim verilmektedir” (Acar, 2015: 5).

Mahoney ve MacDonald’ ın (2007) araştırmalarında Responsive Teaching (RT) şeklinde belirttikleri eğitim için aktarımda bulunan Topper Korkmaz (2015:6) günümüze yakın eğitim uygulamalarından biri olarak Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programının (ETEÇOM) “çocuk gelişimini temel alan, özellikle 0-6 yaş aralığında bulunan ve hem normal gelişim gösteren hem de yetersizlikten etkilenmiş çocukların gelişimini desteklemek amacıyla; ebeveynlerine ya da birincil bakıcılarına, günlük rutinleri sırasında çocuklarına karşı daha yanıtlayıcı olmalarına sağlayacak yanıtlayıcı etkileşim stratejilerini öğretmeyi amaçlayan ve bu yolla çocuklarının gelişimsel düzeylerine katkıda bulunmalarına yardımcı olmayı hedefleyen bir İTÜ uygulaması” olduğunu belirtmiştir.

“Türkiye’de yoğun davranışsal eğitim sunan bir program olarak Otistik Çocuklar için Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) yürütülmektedir.... OÇİDEP’te temel vurgu çocuğun yaratılan öğrenme ortamında eğlendirilerek eğitilmesidir.....OÇİDEP, eve ve kuruma dayalı olmak üzere iki şekilde başlatılmıştır. Ancak, OÇİDEP tarzı programlar genellikle her çocuğun kendi evinde yürütülmektedir. Bu amaçla, en az üç eğitmen ve bir danışmandan oluşan bir ev eğitim ekibi kurulması önerilmektedir. Eğitmenler, sıklıkla, ön eğitimden geçen uzman olmayanlardan ya da yarı- uzmanlardan oluşmaktadır” (Güleç-Aslan vd.,2009: 4).

Bunların yanı sıra devletin otizmliler için özel eğitim sağladığı kurumlar bulunmaktadır. Kısa adı OÇEM olan Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi olan bu kurum, araştırmaya konu olan çocukların eğitim gördüğü kurum olması sebebiyle ayrı bir başlık altında incelenmektedir.

1.7.1. OÇEM - Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi

MEB’in OÇEM Yönergesinin Tebliğler Dergisinde (2004, madde 5) belirtildiği şekilde “Otistik çocuklar eğitim merkezleri, ilköğretim okullarının bünyesinde açılmış ya da özel eğitim sınıfı seviyesinde faaliyet gösteren bağımsız olarak açılan, tıbbî ve eğitsel tanısı konulmuş otistik özellikler gösteren, 3-15 yaş grubundaki çocukların bireyselleştirilmiş eğitim programlarıyla kaynaştırma, grup ve

birebir eğitim uygulayan özel eğitim kurumlarıdır” ve onuncu madde gereğince “otistik çocukların eğitsel tanınması, rehberlik ve araştırma merkezlerinin özel eğitim bölümlerinde yapılır”. Bağımsız olarak tanımlanan ve mutfak, müzik odası, resim atölyesi, oyun odası, spor salonu bulundurulması dergide tebliğ edilen OÇEM’ lerde sekizinci maddeye göre “okulda eğitim bölümleri, okul öncesi 3-6 yaş, ilköğretim 7-11 yaş ile 12-15 yaş olarak” kademelere ayrılır.

OÇEM’ e devam eden her öğrenci için yılda iki defa olmak üzere bireysel gelişim raporu hazırlanır. Bu rapor yarıyıl ve öğretim yılı sonunda karneyle birlikte öğrenci velisine gönderilir. Öğrencinin gelişiminin ailesi tarafından izlenerek eğitimde sürekliliğin sağlanması amacıyla hazırlanan raporda; öğrencinin bireyselleştirilmiş eğitim programında yer alan bilgi ve becerileri kazanım düzeyi ayrıntılı olarak gösterilir. Karneler ve bireysel gelişim raporları sınıf öğretmenleri tarafından hazırlanır. OÇEM’lere devam eden öğrenciler başarısız notla değerlendirilemez (<http://sakaryaocem.meb.k12.tr/meb>, Otizmlı Bireyin Eğitim Hakları).

Kütahya’da otizmlı çocuklar için eğitim veren olan devlet okulları Çinikent, Fethi Güzen ve Yavuz Sultan Selim isimleriyle faaliyetlerini sürdürmekte ve bu isimlerin altında özel eğitim ilkokulu, özel eğitim ortaokulu, özel eğitim mesleki eğitim merkezi(okulu), özel eğitim iş uygulama merkezi şeklinde bölümlere ayrılmıştır. Bu okullardan Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi araştırmaya konu olan ve araştırma sırasında yalnızca otizmlı çocukların eğitim aldığı okuldur. Bu okulların yanı sıra MEB’e bağlı özel olarak eğitim veren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri de bulunmaktadır.

OÇEM’ de eğitim gören çocuklar bu okulun yanı sıra haftanın belli gün ve saatlerinde bu rehabilitasyon merkezlerinde de özel eğitimlerini destekleyici hizmet alabilmektedirler. Bu hizmetten yararlanmak için aileler herhangi bir ücret ödememektedir, hizmet maliyeti devlet tarafından karşılanmakta olup ev-okul arası ulaşım için de servis araçları yine devlet tarafından sağlanmaktadır.

Araştırma yapılan okulun tarihçesi okula ait resmi internet sitesinde (<http://kutahyaozelegitimuygulamamerkezi.meb.k12.tr>) bir ilköğretim okulu bünyesinde “otistik çocuklar özel alt sınıfı olarak eğitime başladığı” fakat “işleyişte görülen sıkıntılar nedeniyle bakanlık tarafından, otistik çocukların eğitimine yönelik olarak 25.02.2009 tarihinde Bağımsız Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi olarak açılmasına karar” verildiği ve “son olarak Ağustos 2015 tarihinden itibaren Fethi Güzen Anaokulu binası”nın okula tahsis edildiği belirtilmiş, okulun isminin de

“Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi ve Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi Müdürlüğü olarak” değiştiği şeklinde açıklanmıştır. Bu nedenle araştırmacı araştırmaya başladığı sırada OÇEM isminin günlük dilde kullanımda olması nedeniyle araştırma içerisinde okuldan sıklıkla bu şekilde bahsetmiştir.

Araştırma yapılan bu kurumda araştırmaya dahil olan çocukların sınıf öğretmenleri eğitim fakültelerinin şimdiki bölüm adı “Özel Eğitim Öğretmenliği” olan kendi okudukları zamanki adı “Zihinsel Engelliler Öğretmenliği” olan bölümlerinden mezun olmuşlardır. Kurumun rehber öğretmeni bulunmakla birlikte konuşma terapisti bulunmamaktadır. Tebliğler Dergisinin Aralık 2004/2567 tarih ve sayılı MEB OÇEM Yönergesi 5. bölümünde yer alan görevlendirmeler içerisinde konuşma terapisi dalında çalışabilecek bir uzmanlık alanı ayrıca tanımlanmamıştır. Görevli kişiler müdür, müdür yardımcısı, özel eğitim sınıf öğretmeni, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, branş öğretmenleri olarak tanımlanmıştır. Branş öğretmenleri müzik, resim, beden eğitimi ve iş eğitimi gibi branşlarda aldıkları eğitimlerine paralel, eğitim-öğretim etkinliklerini plânlayan ve gerçekleştiren kişiler olarak tanımlanmıştır.

1.7.2. OÇEM’de Müzik Eğitimi

OSB kendi içerisinde dallara ayrıldığı gibi otizm de kendi içerisinde kişisel farklılıklar göstermektedir. “Otistik ocukların algılama düzeyleri, dikkat süreleri, beceriyi kavrama yetenekleri, var olan becerileri ve bu becerileri kullanabilme düzeyleri birbirinden farklılık gösterdiğinden, bütün çocuklar için uygulanabilen standart bir eğitim programı yoktur. Bu nedenle her bir ocuk için ‘Bireysel Eğitim Programı’ hazırlanır”(Özbey,2005: 77).

“OSB’li çocukların yaşadığı genel problemler koklama, tat alma, işitme ve dokunmaya aşırı duyarlılık göstermektir. Sa taramak veya tırnak kesmek gibi aktiviteler çocukların acı eşiğine kaydedilebilir”(Garland,2018:5). Aşırı hassasiyet gösteren çocukların mevcut veriyi düzenleyebildikleri müddetçe doğayı, sanatı, müzik ve dokunmayı oldukça keyifli buldukları belirtilmektedir. Bundan farklı duyuşal verilere şiddetli arzu duyan insanların maket yapmaya, sanata veya bu veriyi sağlayan beceriye karşı yapılarında olan bir motivasyona sahip oldukları, şiddetli

arzu duymanın çocuklara iyi bir müzisyen, aşçı veya koşucu olma disiplini verebileceği kaydedilmektedir(Garland,2018:7)

“Otistik çocukların eğitiminde; müzik, resim, beden eğitimi ve iş eğitimi gibi branşlarda aldıkları eğitimlerine paralel, eğitim-öğretim etkinliklerini plânlar ve gerçekleştirir” (MEB, 2004).

MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün otizmlili çocuklara yönelik eğitimde okul öncesi bölüm (3- 6 yaş) için belirttiği amaçlar kısmında yer alan “Oyun ve Sosyalleşme” ana başlığının maddelerinden ikisi “basit ritim hareketleri yapabilme” ve “müziğe eşlik edebilme” şeklinde ifade edilmektedir. “İletişim Becerileri” içerisinde yer alan “Sözel İletişim Becerileri” alt başlığının amaçlarından ikisi yine sesle ilgilidir ve birincisi “sesleri taklit edebilme”, ikincisi “sesleri ayırt edebilme” olarak tanımlanmıştır. Sesleri taklit edebilme amacı için gerekli davranışlar “1.İstendiğinde bildiği ve hoşuna giden sesleri çıkarır, 2. Verilen yeni sesi taklit eder, 3. Verilen yeni seslerin kaynağını söyler, 4. Kaynağı söylenen sesleri çıkarır (doğa, araç, hayvan vb.)” şeklinde belirtilmiştir.

Sesleri ayırt edebilme amacı için gerekli davranışlar ise “1. Müzik sesini dinler, 2. Dinlediği sesin ‘müzik sesi’ olduğunu söyler, 3. Müzik sesini taklit eder, 4. Dinlediği iki farklı ses arasından ‘müzik sesini’ ayırt eder, 5. Çevresinde duyduğu sesler arasından ‘müzik sesini’ ayırt eder” şeklinde tanımlanmaktadır.

İlköğretim (7-11 yaş) için tanımlanan amaçlar içerisinde yer alan “Sosyal Yaşam Becerileri” ana başlığı altında yer alan “Okulumuz” alt başlığının gerçekleştirilmesi hedeflenen altı maddeden sonuncusu “İstiklâl Marşı Törenine katılabilme” şeklinde yer almaktadır. “Oyun ve Sanat Etkinlikleri” ana başlığının altında yer alan on bir kazanımdan son dört kazanım müzikle ilgilidir ve “müziğe uygun ritim tutabilme, basit şarkılar söyleyebilme, basit müzikli oyunlara eşlik edebilme, belli başlı müzik aletlerini tanıyabilme” şeklinde belirtilmiştir. İstiklâl Marşı Törenine katılabilme amacının gerçekleştirilmesi için tanımlanan davranışlar; “İstiklâl Marşı'nı diğer müziklerden ayırt eder, İstiklâl Marşı için sıraya girer, İstiklâl Marşı'nı dinler, İstiklâl Marşı'nın söylenişine eşlik eder, İstiklâl Marşı bitinceye kadar sırasında hareketsiz durur” şeklinde tanımlanmıştır. Müziğe uygun ritim tutabilme amacı için kazandırılması gerekli davranışlar, “Dinlediği müziğin ritmine

uygun el çırpar, dinlediği müziğin ritmine uygun vücudunu sallar, dinlediği müziğin ritmine dans eder” şeklinde ifade edilmiştir.

Müzikle ilgili amaçlardan ve kazandırılmasını beklenen davranışlardan diğer birkaç örnek ise şu şekilde yer almaktadır:

“Amaç: Basit şarkılar söyleyebilme.

Davranışlar :1. Bildiği bir şarkıyı söyler. 2. Yeni öğrendiği şarkıyı grupla söyler. 3. Yeni öğrendiği şarkıyı tek başına söyler. 4. Öğrendiği şarkılar arasından yeni şarkıyı söyler.

Amaç: Müzikli basit oyunlara eşlik edebilme.

Davranışlar : 1. Müzikli basit oyunu izler. 2. İzlediği müzikli oyunun hareketlerini taklit eder. 3. Müzikli oyunda kendisine gösterilen hareketi yapar. 4. Müzikli oyunu grup halinde gerçekleştirir.

Amaç: Belli başlı müzik aletlerini tanıyabilme.

Davranışlar : 1. Müzik aletlerini (zil, davul, tef, flüt, mandolin, org vb.) kullanarak ses çıkarır. 2. Belli başlı müzik aletlerinin (zil, davul, tef, flüt, mandolin, org vb.) seslerini ayırt eder. 3. Duyduğu sesin kaynağını gösterir/söyler. 4. Adı söylenen müzik aletini gösterir. 5. Gösterilen müzik aletinin adını söyler” (<http://orgm.meb.gov.tr>).

MEB’ in otizmli çocuklarda müzik uygulamaları konusunda kazandırılması beklenen davranışlarda öğrencilerle çalışılacak şarkı adı belirtilmemiştir.

1.8. ÇOCUK ŞARKILARI

“Müzik, bireyi ve toplumu besleyen başlıca yaşam ve kültür damarlarından biridir” (Uçan, 1997:15). “Bilişsel, duyuşsal, devinişsel, sezışsel olmak üzere dört alana birden etki eden, hem bir eğitim alanı, hem de bir eğitim aracıdır” (Türkmen, 2012:199).

“Çocuklar doğdukları andan, hatta anne karnından itibaren tanıştıkları sesleri büyüdükçe daha iyi algılar ve yorumlar. Müziksel sesleri ayırt etmesiyle müziksel gelişim süreci de başlamış olur” (Özal, 2002:12).

Çocuğun anne karnında ve sonrasında çevresinde duyduğu tüm seslerle kulak terbiyesi başlar. Evde ve sokakta duyduğu müziklerle de birikim oluşturur ve müzik zevki belirmeye başlar. Bu oluşumların çocuğun yaşına uygun olarak seyretmesi beklenir.

“Çocuk şarkıları çocukların yaş ve gelişim özellikleri dikkate alınarak yazılmakta ya da öyle olması beklenmektedir. Çocukların gelişim özelliklerine göre son derece basit ezgili, basit sözlü, birkaç kelimedenden oluşan çocuk şarkıları bulunmaktadır. Çeşitli enstrümanların eşliğinde çalınmış ve yine Orff çalgıları eşliğinde

seslendirilmeye uygun çocuk şarkılarının normal çocukların dil ve iletişim becerilerini geliştirdiği, okul ve koro çalışmalarında gözlemlenmekte ve etkileri açıkça görülmektedir.

Eğitim müziğinin en yoğun yer aldığı alan örgün müzik eğitimidir. Bununla birlikte, özenen müzik eğitimi boyutunda da eğitim müziği ve çocuk şarkıları sıkça kullanılmakta, hatta çeşitli eğitim kurumları çerçevesinde, eğitimin her alanında çocuk şarkılarının öncelikli olarak kullanılmasına yönelik çalışmalar yapılmakta, çocuk şarkılarının müzik eğitiminin her boyutunda, öğretici niteliği ile eğitime büyük katkı sağladığı gözlemlenmektedir” (Türkmen, 2012:211).

1.8.1.Çocuk Şarkılarının Özellikleri

Müzik insan yaşamında doğumdan ölüme önemli bir yere sahiptir. Duygularını ifade etme aracıdır ve yaşamının her boyutunda etkilendiği görülür.

“Müzik zamanla çocuğun kendini ifade ettiği bir araç haline gelir. İç dünyasında ve sosyal ortam içinde var oluşu ile ilgili inişli ve çıkışlı hallerde müziğin yardımı ile kendini daha iyi anlatabilmektedir. Şarkılar ile öğrendiği yeni kelimeleri tekrar eder ve bu dilinin gelişmesini sağlar. Gelişen bir dil ile kendini daha iyi anlatabilir ve fikirlerini daha kolay paylaşabilir” (Yürümez, 2014:5).

“Türkiye’de, eğitim müziği alanında kullanılan çocuk şarkıları, başlıca dört gruba ayrılabilir:1- Aktarma Şarkılar, 2- Öykünme Şarkılar, 3- Anonim Şarkılar, 4- Türk Okul Şarkıları” (Akkaş, 1993:35).

Kızıltuğ’ un (1984:32) “Hangi Çocuk Müziği?” adlı eserinde belirttiği “Batı Müziği parçalarına Türkçe söz giydirilerek oluşturulmuş aktarma (adapte) şarkılar genellikle Alman, Fransız ve İngiliz toplumlarının okul, halk ve din müziği eserleri arasından seçilen bu şarkılar yazıldığı dilin vurgu, nüans ve ifade özelliklerini yansıtmakta ve toplumumuzun müzik anlayışıyla bağdaşmamakta” ancak “devrin mûsiki politikası sayesinde geniş bir yayılma sahası bulabildiği” vurgulanmaktadır.

“Yerli bestecilerimiz tarafından batı müziği tekniğiyle bestelenen şarkılar” ın “öykünme şarkılar olarak” nitelendirildiğini belirten Çergel (2006:191) “...batı müziğinin majör-minör dizileri ve ölçüleri içinde batılı toplumların estetik anlayışına ve beğenisine özenilerek oluşturulmuş, taklit eserler” olduğundan söz etmiştir.

“Çocuk şarkılarında bulunması gereken sözel-dilsel nitelikleri, çocuk şiirlerinde ve kitaplarında bulunması gereken niteliklerden hareketle şöyle sıralanabilir.

1- Çocuk şarkılarının sözleri, ilköğretim döneminin birinci evresinde (1., 2., ve 3. sınıf) iki-üç dördlükten ve kısa dizelerden oluşmalıdır.

2- Sözlerdeki dizeler uzun olmamalı, sözcüklerin hece sayısı az olmalı ve çocuğun sözcük dağarcığıyla örtüşmelidir.

- 3- Durakları belli olmalı ve kolay sezilmelidir.
- 4- Şarkıların dizelerindeki sözcüklerin yarattığı ritmik yapı kulağa hoş gelmeli; dizelerin birbirleriyle olan bağlantıları şarkı sözünün istekle söylenebilmesi ve dinlenebilmesi için bir etki ve duygulandırma gücüne sahip olmalıdır.
- 5- Çocuk şarkılarında önemli olan, yalnızca duygu ve düşüncelerin işlenmesi değil, bu duygu ve düşüncelerin çocuk şarkılarına ve buna bağlı çocuğun dünyasına özgü bir hava ve söylem içinde dile getirilmelidir.
- 6- Şarkılar, çocuklarda ulusal bir bilinç ve duygu oluşturmalı, onların insanlığın evrensel değerlerini sezinlemesine katkı sağlamalıdır. Çocuklara, siyasi iletiler taşıyan, anlamlandıramayacakları sorumluluklar veren sözlerden kaçınılmalıdır.
- 7- Şarkıların sözleri çocukların ilgi ve beklentilerini yansıtmalı, çocuğu kendi düşsel gerçekleri ile buluşturabilmelidir.
- 8- Şarkılardaki söz ve müzik uyumu birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olmalıdır.
- 9- Çocuk şarkılarının sözleri, soru-yanıt biçiminde olmalıdır.
- 10- Şarkıların sözleri, çocuğun/öğrencinin öykünme güdüsünü karşılayacak bir nitelik taşımalı, özellikle ilköğretimin birinci ve ikinci evresinde çocukların şarkı söylerken hayvanlara, taşıtlara, dede-nine gibi kişiliklere öykünme olanağı bulabilmeleri sağlanmalıdır.
- 11- Çocuk şarkılarının sözleri, şarkı söylenirken değiştirilebilir olmalıdır. Kimi çocuk şarkılarının sözleri, çocuk adları taşımalı, bu adlar şarkı söyleyen çocukların/öğrencilerin adlarına göre değiştirilmeye elverişli bulunmalıdır.
- 12- Sözlerde, çocuklara, ne yapması ya da yapmamasının söylenmesinden çok, ne yapması ya da yapmaması gerektiği düşündürülmelidir.
- 13- Şarkı sözlerini yazan besteci/söz yazarı kural ya da kurallar koymaktan, yaptırımcı yargılar oluşturmaktan çok, özellikle, çocukların gelişim özelliklerini de göz önünde bulundurarak onlara neden-sonuç ilişkisiyle anlamlandırabilecekleri yaşam durumları sunmalıdır” (<http://omercans.blogspot.com/2011/11/cocuk-sarklarnn-niteligi.html>)

1.8.2. Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocukların Eğitimindeki Yeri

“Eğitici müzik ihtiyacı düşünüldüğünde; gençliğe geçiş aşamasındaki çocukların sesleri, özelliklerinin korunması, kullanımı, kapasitesi; özetle, bu çocukların fizyolojisi ve psikolojisi sağlıklı bir şekilde değerlendirilmelidir” (Elmas, 1988:238).

“Müzik etkinlikleri, engelli çocukların eğitim programı içerisine yerleştirilirken bu çocuklarla karşılaşılacak problemler” in göz ardı edilmemesi gerektiğini belirten MEB (2008), “bu çocuklar için amaçlar belirlenirken eğitimci çalışacağı çocukların tüm gelişim alanlarını göz önünde bulundurmalı, gelişim düzeylerini, özür grup ve derecelerini, hazırbulunuşluk düzeylerini dikkate almalı” diye işaret etmiş ve amaçları belirlemede “mutlaka basitten zora doğru bir sıra

izlenilmeli ve basamaklandırılarak eğitim programı içine yerleştirilmeli” şeklinde vurgu yapmıştır ve bu yönde “...hazırlanacak müzik etkinliklerinin tüm engel tiplerindeki çocuklar için sayısız yararlar sağlayacağı” nı hatırlatmıştır.

“Otizm spektrum tanısı almış, bu çocuklara da öğretilecek kavram ve beceriyi müzik yoluyla öğretmek, dil ve iletişim becerisini kazandırmak, bu çocuklar için mükemmel bir araç olacaktır. Nitekim gerek Türkiye’de gerekse yurtdışında yapılan bilimsel çalışmalara baktığımızda aksi bir duruma rastlanmamıştır. Fakat ne yazık ki yapılan istatistiksel araştırmalar ve biz araştırmacıların gözlemleri gösteriyor ki bugün aktif şekilde eğitim veren birçok özel eğitim kurumunda müzik öğretmeni yok. Bu da bizim müziğin, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış, bu çocuklarda rastlanan problem davranışların kısmi olarak iyileştirici etkisinin yanı sıra kavram-beceri öğretiminde, dil gelişiminde ve iletişim becerilerinde kalıcı olumlu etkilerinin olduğunu destekleyecek daha fazla çalışma yaparak farkındalığın artmasına yardımcı olmamız gerektiği gerçeğini su yüzüne çıkarıyor” (Pektaş, 2016:108).

MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün (2013) yayınladığı yönergede yer alan müzikle ilgili örnek soru ve cevap;

“Resimli çocuk kitaplarının dışında ninniler, parmak oyunları, tekerlemeler, şiirler, şarkılar ve bilmeceler çocukların dinleme ve dil becerilerinin gelişimine yardımcı olmaktadır. Erken dönemde geliştirilen dinleme becerisi, okuma ve yazma becerilerinin de temelini oluşturmaktadır.

Öyküler, şiirler, tekerlemeler, parmak oyunları, bilmeceler ve ninniler çocuklarımızın gelişimini nasıl etkiler?

Çocukların düzgün konuşmalarına, duygu ve düşüncelerini farklı şekillerde ifade etmelerine yardım eder.

Çocukların sözcük dağarcığını zenginleştirerek sesleri ve sözcükleri doğru telaffuz etmelerini destekler.

Türkçeyi düzgün kullanmayı öğrenmelerini sağlar.

Sesinin tonunu ve hızını ayarlamayı öğrenirler.

Aynı sesle başlayan sözcükler, kafiyeli sözcükler üretmelerine yardımcı olur.

Çocukların çevrelerindeki canlı ve cansız varlıklara ait sesleri algılamalarını ve ayırt etmelerini sağlar.

Çocukların algı ve dikkat becerilerini geliştirir.

Çocuklar öykü dinlerken ya da anlatırken sosyal yönden gelişirler. Örneğin; birlikte oturma, dinleme, arkadaşlarına saygı, fikir alışverişinde bulunma vb. alışkanlıklar kazanırlar.

Öykülerden öğrendikleri ile çevreyi tanıma ve ilgi duyma kolaylaşır.

Duygu ve düşüncelerini anlatma duygusal yönden rahatlamalarını sağlar.

Yaratıcı düşünme ve problem çözme becerilerini destekler.

Sanata ve edebiyata ilgisini artırır ve yeteneklerinin ortaya çıkmasını sağlar.

Çocukların kavramsal gelişimlerini destekler.

Çocukların dinleme becerilerinin gelişimini destekler” şeklinde yer almaktadır.

Çoban’a (2005) göre, müzikle tedavi uygulamaları, otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocuklarda şu alanlara odaklanmaktadır:

1. Kaba ve ince motor yeteneğinin geliştirilmesi
2. Dikkat süresinin arttırılması
3. Beden farkındalığının geliştirilmesi
4. Kendilik kavramının geliştirilmesi
5. Sosyal becerilerin geliştirilmesi
6. Sözel ve sözel olmayan iletişimin geliştirilmesi
7. Okul öncesi ve temel eğitim kavramlarının öğretimini kolaylaştırılması
8. Tekrarlayıcı davranışların değiştirilmesi
9. Bunaltı, öfke davranışlarının değiştirilmesi
10. Görme, işitme, dokunma gibi duyuların algılanması ve bunların hareket sistemiyle irtibatının sağlanması (akt. Pektaş, 2016:105).

Çoban(2005) bu amaçlanan bu hedeflere ulaşılması için de şu tekniklerin kullanılabileceğini belirtmektedir:

- a. Seslendirme alıştırmaları(ünlü ve ünsüz harflerin birleştirilmesi, nefes desteği gibi)
- b. Şarkı söyleme, sıklıkla bedenle eşlik etme
- c. Dans, ritmik alıştırmalar ve taklit teknikleri
- d. Müzikal oyunlar
- e. Müzik aleti çalma
- f. Müzik dinleme” (akt. Pektaş, 2016:105).

Bunlara dayalı olarak otistik çocuklarda müzikle tedavi sürecindeki basamaklar ise şöyle sıralanmıştır:

- “1. Dil gelişimi
2. Sosyal ve duygusal gelişim
3. Okul öncesi kavram
4. Duyusal ve hareketsel gelişim” gelişimi (akt. Pektaş, 2016:105).

Bu kaynaklara dayalı olarak otizmli çocukların eğitim sürecinde müziğin önemli bir yer tuttuğu söylenebilir.

Müzik bir terapi aracı olarak, normal bireylerin eğitimlerine, günlük yaşamlarına, sosyal yaşamlarına ve psikolojik yapılarına etki ettiği gibi, daha özel eğitim alması gereken bireylerin eğitimlerine de aynı oranda belki daha da fazla etki edecek ve gelişimlerine katkıda bulunacaktır. Bu görüşlerden yola çıkarak, çocuk

şarkılarının otizmlı çocukların konuşma problemlerine olan etkileri ve eğitim materyali olarak katkıları ele alınmak istenmiş, yararlı olup olmayacağı incelenmeye çalışılmıştır.

2. PROBLEM VE ALT PROBLEMLER

Araştırmanın Problemi:

Otizm tanısı konmuş bireylerin konuşma bozukluklarında çocuk şarkıları bir eğitim veya terapi aracı olarak kullanılabilir mi?

Araştırmanın alt problemleri ise şöyle belirlenmiştir:

1. Otizm tanısı konmuş çocukların konuşma bozukluklarında araştırma kapsamında seçilen iki çocuk şarkısının faydası olmuş mudur?
2. Uzmanların otizm tanısı konmuş çocukların konuşma bozukluklarında çocuk şarkılarının kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Velilerin otizm tanısı konmuş çocukların konuşma bozukluklarında çocuk şarkılarının kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?

3. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmada çocuk şarkılarıyla eğitimin, dil gelişimi üzerindeki rolü ele alınmıştır. Araştırma; otizmlı çocukların sözel gelişimlerine, dil becerilerine çocuk şarkılarının katkısını belirlemeye çalışmak üzere yapılmış olup dil gelişimleri için gördükleri tedavi ve eğitimlerine, çocuk şarkılarının destek sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çocuk şarkıları, dikkatli bir seçim veya amaca uygun olarak yazıldığında müzikle birlikte sözcüklerin tekrarlanması ve bu tekrarların müziğin yardımıyla daha sık gerçekleştirilmesine olanak tanınması nedenlerinden dolayı faydalı olabileceği düşüncesinden yola çıkılmış, normal bireylerde etkileri açıkça görülen bu şarkıların, otizm tanısı koyulmuş bireylerde nasıl bir etkiye sahip olduğu merak edilmiştir. Otizmlı bireylerde daha yavaş gelişen bir etki gücü ve daha zor yürüyen bir süreç beklense de bu tür bireylerin eğitiminde fayda sağlayabilecek her türlü materyalin kullanımının gereği ortadadır. Buradan yola çıkarak araştırmanın, otizm tanısı konmuş çocukların eğitimine bir başka boyut kazandırması ve verilen eğitimin başka bir yönden sürdürülerek pekiştirilmesi, müziğin bir eğitim

materyali olarak kullanılmasının yaygınlaşması ve müzik eğitimcilerinin müziğin eşsiz olanaklarını farklı ortamlara taşıyarak daha verimli ve başarılı sonuçlar elde etmeleri bu araştırmanın amaçları arasında sıralanabilir.

4. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

OSB görülme sıklığının giderek artması ve bu bozukluk hakkında bilinenlerin azlığı konunun eğitim açısından önemini arttırmaktadır. Bu açıdan çocuk şarkıları üzerine yapılacak terapiye yönelik çalışmaların hem OSB tanısı almış hem de diğer gelişimsel yetersizlik gruplarından olan çocuklara çeşitli katkılar sağlayacağı beklenmektedir. Araştırmanın, OSB tanısı almış ya da diğer gelişimsel yetersizlik gruplarından olan çocuklar ve ebeveynleri ile bu konuda yapılacak olan uygulamalara ve araştırmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocuk şarkılarının konuşma bozuklukları üzerindeki etkisini inceleyen araştırmaların yetersiz olması ve özellikle de otizmlili çocuklarda görülen konuşma bozukluklarına olan etkisinin araştırıldığı çalışmaların da sayıca çok yetersiz olması sebebiyle araştırma önem taşımaktadır. Bu konuda yurt içi alanyazında herhangi bir çalışmaya rastlanmamış olması bu çalışmanın çıkış noktasıdır. Bu araştırmada belirlenen değişim, gelişim ve gereksinimler, yeni değerlendirme araçlarının ve eğitim programlarının hazırlanması ve var olan araç ve programlarda uyarlamaların yapılmasına olanak sağlayacaktır. Özel eğitimdeki plan ve programın yanı sıra dil ve konuşma terapisi hizmetlerinin de niteliği daha da artırılabilirdiği veya çocuk şarkılarıyla yapılan bu uygulamayla zenginleştirilebileceği sebeplerinden dolayı çalışmadan elde edilen sonuçların, ileriki çalışmalar için önemli bilgiler sunacağı ve yapılacak yeni çalışmalara yol göstereceği düşünülmektedir.

Araştırma, halk arasında bilinen eski adıyla OÇEM, yeni adıyla Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezinde eğitim alan öğrenciler üzerindeki etkilerini ortaya koyması ve bu etkiler üzerinden diğer otizmlili çocukların konuşma bozukluklarına olan etkilerinin sınırlı da olsa ortaya koyması bakımından önemli görülmektedir.

5. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI

Araştırmaya katılan öğrencilere ilişkin özel eğitim merkezindeki ğretmen, idareci ve ailelerinin doğru, iŐten ve samimi görüŐlerini aktardıkları,

Araştırmaya katılan çocukların sağlık raporlarında zihinsel engelli ibaresi bulunmamasına dayanarak zeka yaşları ile takvim yaŐlarının paralel olduğu sayıltılarından hareket edilmiştir.

6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın uygulama süreci sonunda katılımcı çocukların gelişimsel ilerlemeleri standart ölçekler ile ölçülmemiŐtir.

Araştırma, ocukların gelişimsel düzeylerine ilişkin elde edilen bilgiler ile video analizleri, saha notları ve görüşmeler yoluyla elde edilen bilgiler ile

Bu sreŐte kullanılan iki ocuk Şarkısı ile sınırlandırılmıŐtır.

Dilin karmaşık bir yapısı olduğundan bu araştırma kapsamında konuşma ile ilgili bağlantısı incelenmiştir ve otizmlili çocukların konuşma bozuklukları üzerine yođunlaŐılmıŐtır.

Ayrıca araştırmacının maddi ve manevi olanakları ile araştırmanın yrtldđđ merkezdeki olanaklarla sınırlandırılmıŐtır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme, verileri toplama süreci, verilerin çözümlenmesine ve yorumlanmasına dair açıklayıcı bilgiler ve araştırmanın nasıl yapıldığına yönelik açıklamalar yer almaktadır.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırma deneysel model ile tarama modellerinin birlikte kullanıldığı karma bir modele sahiptir. Araştırmada, otistik bozukluk tanısı almış ve normal fiziksel gelişim gösteren çocukların dil-konuşma problemlerine çocuk şarkılarının etkileri anlaşılacak üzere deneysel desen tercih edilmiş, bununla birlikte iki çocuk üzerinde yürütüldüğü için -tek denekli araştırma desenleri yarı deneysel bir araştırma türü olarak kabul edildiğinden (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2011:212) ve araştırmada iki çocuk üzerinde çalışma yapıldığından- yarı deneysel bir araştırma olarak nitelendirilmesinin araştırmanın bu yönünü ifade etmek açısından daha uygun olacağı düşünülmüştür. “Deneme modelleri neden sonuç ilişkilerini belirlemeye çalışmak amacı ile doğrudan araştırmacının kontrolü altında, gözlenmek istenen verilerin üretildiği araştırma modelleridir”(Karasar,1994: 87). Koşullar araştırmacı tarafından belirlenmiştir. “Araştırmacı bu amacını gerçekleştirmek için bağımsız değişkenin düzeyleri olan işlem gruplarına seçkisiz atama yapmak, bağımsız değişkeni manipüle etmek (değişimleme), dışsal değişkenleri kontrol altına almak durumundadır (akt. Büyüköztürk vd.2011: 191). Bu araştırmada deneysel desenlerin yapısına uygun olarak bir grup otistik çocuk arasından seçilen iki çocuk üzerinde, çocuk şarkılarının konuşma problemleri üzerindeki etkileri araştırılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca araştırmada, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olan tarama modellerine (Karasar, 1994:77) uygun olarak, otizm tanısı konmuş iki çocuğun ğretmen ve velileri ile görüşme yapılmış, bu görüşmeler yoluyla yapılan çalışmanın etkileri, çocukların çevresinde onları sürekli olarak gözlemleyen kişilerin görüşleri ile de irdelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın katılımcıları için aşağıdaki şartlar aranmıştır:

Devlet hastaneleri ya da üniversite hastanelerinden verilen sağlık raporlarında otistik bozukluk ve başka türlü tanımlanamayan yaygın gelişimsel bozukluk tanılarında birini almış olması,

Otistik bozukluk dışında etkileşimi engelleyebilecek işitme, görme problemlerinin olmaması,

Rehberlik Araştırma Merkezlerinde yapılan sözel olmayan zeka değerlendirmeleri sonucunda verilen raporlarında zihin engeli ibaresinin olmaması,

Katılımcıların ailelerinin çalışma konusunda bilgilendirilerek, çalışmaya katılmaya gönüllülük göstermeleri dikkate alınmıştır.

Bu alışma,

1. Konu ile ilgili araştırma, kaynak ve bilgilerin toplanarak birinci bölümün oluşturulması,
2. Araştırmanın yürütüleceği kurum ve görevlerden bilgi ve veri toplamak için gerekli izinlerin alınması,
3. Verilerin toplanması süreci için öğrencilerle gerekli çalışmaların yürütülmesi,
4. Araştırmanın raporunun hazırlanarak sunulması aşamalarından geçmiştir.

2. ARAşTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırma, “rnek olay incelemesine dayalı olarak yrtlmştir. rnek olay tarama modelleri, evrendeki belli bir ünitenin (birey, aile, okul, hastane, dernek vb.nin), derinliğine ve genişliğine, kendisini ve çevresi ile olan ilişkilerini belirleyerek, o ünite hakkında bir yargıya varmayı amaçlayan tarama düzenlemeleridir” (Karasar,1994:86).

Bu araştırmada otizm bozukluğu olan çocuklar evreni, araştırmada verilerin toplandığı Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezinde eğitim görmekte olan iki öğrenci örneklemini oluşturmaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Öğrenciler	Cinsiyet	Doğum Yılı	Yaş	Sınıf	Tanı
A Öğrenci	Erkek	2008	7	1	Atipik Otizm
B Öğrenci	Erkek	2008	7	3	Otizm

Araştırmaya katılan öğrenciler araştırmacı tarafından, araştırmada belirlenen katılım ölçütleri dikkate alınarak, bu ölçütlere uygun çocuklar arasından rastgele seçilmişlerdir. Velileri, öğretmenleri veya idarecileriyle daha önceden araştırmacının herhangi bir tanışıklığı yoktur. Çocukların yaş aralığının yakın olmasına dikkat edilmiştir. Herhangi bir işitsel teste tabi tutulmayan öğrencilerin müzikle yakınlık dereceleri bilinmeden çalışmaya başlanmıştır. Saldırgan davranışları olmayan, öfke nöbetleri geçirmeyen öğrenciler olmaları araştırmacıya kolay yakınlık sağlamaları ve çalışmaların düzenli şekilde ilerlemesi açısından tercih sebebi olmuştur. Öğrencilerin ikisi de 2008 doğumlu olup çalışma tablolarında yer alan tarihler itibariyle 7 yaşında bulunmaktadırlar. Sınıf düzeyleri farklıdır. Öğrencilerin okula kayıtları sırasındaki kontenjan nedeniyle böyle bir durum oluştuğu okul yönetimi tarafından araştırmacıya açıklanmıştır.

Tablo 2. Araştırmaya Katkıda Bulunan Öğretmenlerin Demografik Özellikleri

Cinsiyet	Kadın	3
	Erkek	4
Yaş	20-25	1
	26-35	5
	36-45	1
Eğitim Durumu	Tümü	Lisans Mezunu

Araştırmaya dahil olan öğretmenlerin üçü kadın, dördü erkektir. Ortalama yaş aralığının orta yaşın başlarında olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin tümü üniversitede lisans eğitimi görmüştür. Yüksek lisansa devam etmekte olan öğretmenler de bulunmaktadır ancak tabloda mezuniyet esas alınmıştır.

Tablo 3. Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi'nde (OÇEM) Çalışan Öğretmenlerin Öğretmenlik Görev Sürelerine Ve Branşlarına İlişkin Bilgileri

Soru 1: Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezi'nde (OÇEM) ne zamandır ve hangi branşta görevlisiniz?		
1. Uzman(Gülbahar ÇEVİK)	7 yıl	Özel Eğitim Sınıf Öğretmeni
2. Uzman (Aslıhan ACAR)	1 yıl	Özel Eğitim Sınıf Öğretmeni
3. Uzman (Nezih ÇEVİK)	7 yıl	Özel Eğitim Sınıf Öğretmeni
4. Uzman (Ozan KAYA)	1 yıl	Özel Eğitim Sınıf Öğretmeni
5. Uzman (Kadriye ÖZKAN)	3 yıl	Okul PDR Öğretmeni
6. Uzman (Muhammed AKSU)	6 yıl	Okul Müdürü
7. Uzman (Fırat GEZİCİ)	1 yıl	Müzik Öğretmeni

Araştırmanın yapıldığı okulda araştırmaya dahil olan öğretmenlerden dördü özel eğitim sınıfında görevlidir. Araştırma kapsamında çalışılan öğrencilerden A(Furkan) öğrencisi tablodaki ilk iki uzmanın görevli olduğu sınıfta, B(Vahittin) öğrencisi tabloda üç ve dördüncü sırada yer alan uzmanların görevli olduğu sınıfta eğitim görmektedir. Tabloda beşinci sıradaki öğretmen okulun Psikolojik ve Danışmanlık Rehberi, altıncı sıradaki uzman okulun müdürüdür. Son sıradaki uzman ise görevlendirmeyeyle (kadrosu bir başka okulda bulunan) bu okulda Müzik Öğretmeni olarak öğrencilerin müzik derslerine girmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katkıda Bulunan Velilerin Demografik Özellikleri

Veliler	Cinsiyet	Yaş	Eğitim	Meslek	Çocuk Sayısı
1.Veli	Kadın	36	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı	2
2.Veli	Kadın	39	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı	2

Velilerin 2015 yılı itibarıyla yaşları 35-40 arasındadır. Araştırmaya konu olan çocukları ikisinin de ikinci çocuğudur. Verdikleri bilgilere göre diğer çocuklarında otizm bulunmamakta ve normal okullarda eğitimlerine devam etmektedirler. Her iki veli de ev hanımıdır. Lise ve sonrası eğitimleri bulunmamaktadır.

Tablo 5. Öğrencilerin Otizm Tanısı Aldıkları Yaşlarına İlişkin Veli Görüşleri

Soru 1: Çocuğunuza ne zaman otizm tanısı konuldu?	
1. veli	3-4 yaşlarında
2. veli	4 yaşında

Birinci veli A öğrencisinin, ikinci veli B öğrencisinin annesidir. Verdikleri bilgiler çocuklarında bebeklik döneminde farklılık sezdikleri ancak olumsuz herhangi bir ifadeyi çocuklarına konduramadıkları yönündedir. Bu nedenle otizm tanısı aldıkları ilk yaşlar her iki öğrenci için de üç-dört yaşlarıdır.

Tablo 6. Öğrencilerin Otizm Tanısı Almadan Önceki Davranış ve Konuşma İle İlgili Durumlarına İlişkin Veli Görüşleri

Soru 2: Çocuğunuzun otizm tanısı almadan önceki davranış ve konuşma ile ilgili durumu nasıldı?	
1. veli	Geç yürüme, geç <i>konuşma</i> , tekrarlanan anlamsız hareketler, anlamsız sesler çıkarma ve bağırma...Göz teması kuruyordu. Bizim bir sıkıntımız oldu bir buçuk, iki yaşına kadar yani. Yürümedi, geç yürüdü. E bir de konuşmadı. Konuşma gecikmesi oldu. Ondan sonra biz hani şüphelenmeye başladık acaba nedendir diye. Ses çıkarıyordu da hani öyle... Bağırma gibi yani... Yani öyle şeyler vardı, agu magu vardı ama “bab-ba” yani söylemeye çalışmıyordu her bebek gibi. Normal bir bebek hani “mam-ma”, “bab-ba” ya da başka bir şeyler (söyle ama o) söylemiyordu. Hiç öyle bir kelime çıkarma şeyi olmadı. Parmağıyla işaret etme şeyi biraz vardı. Anlamlandıramadığım sesler... Konuşmaması... Geç yürüdü bir de. İki yaşında yürüdü. İki buçuk yaşında yürüdü. Sürekli kucağımda getirip götürüyordum. Ablası o zaman ilkokula gidiyordu. Ben de onu getirip götürmek zorundaydım. Ben kucağıma alıyordum. Sürekli kucağımda taşıyordum. Kalabalığı sevmiyordu. İnsanlara karşı böyle bir çekingenliği vardı, ne bileyim, korkaklık gibi bir şeyi vardı. (Kendi etrafında) Dönme vardı. Kaçma, saklanma yoktu. Sadece çocuklardan uzak duruyordu, büyüklerden uzak duruyordu. Aile üyelerinden bile uzak duruyordu. Babaannesi olsun, dedesi olsun... Çocuğum için hiç ilaç kullanmadım. İlaça gerek yok dediler. Çok hiperaktif ama. Hiç durmuyordu. Çok böyle hareketli, hiperaktif bir çocuk ama “İlaça gerek yok, o kadar şey değil.” dediler. Hani zamanla düzeldi.
2. veli	Göz teması kurmama, konuşmanın 1,5 yaşından sonra silinmesi, ismiyle seslendiğinde cevap vermemesi...Harfleri söyleyemiyordu mesela. Ben söyleyince o söyleyemiyordu, böyle bakıyordu yani. Göz temasını kaydırıyordu yani. “Ağzıma bak oğlum!” diyorum, 1-1h, bakmıyordu yani.

Her iki velinin açıklamasında da çocuklarının göz teması kurmalarında sorun yaşamadıkları ancak konuşmayla ilgili sorunları olduğu tespit edilmiştir. Dikkat çekici olan B öğrencisinin konuşma sorunu bir buçuk yaşından sonra ortaya çıkmış olmasıdır. Her iki çocuk için de iletişim kurma sorunu yaşandığı veliler tarafından aktarılmıştır. Velilerin ilk çocuklarına göre ikinci çocuklarında farklılık gözlemledikleri anlaşılmaktadır. Bu durumun otizm tanısı alan çocuklarını gözlemlerinde ayırt edici unsur olduğu düşünülmektedir.

3. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırma, Kütahya Fethi Güzen Özel Eğitim Uygulama Merkezinde öğrenim görmekte olan iki öğrenci ile yürütülmüştür. Araştırmaya başlanmadan önce gerekli izinler ve veli onayları alınmış, ne tür bir çalışma yapılacağı üzerine gerekli alan araştırması yapılmıştır. Ardından gönüllü ve kriterleri sağlayan iki öğrenci ile çalışmalara başlanmış, belirlenen iki çocuk şarkısının 5 hafta boyunca her öğrenci ile birer saat olmak üzere çalışılması ile uygulama yapılmıştır. Araştırma sırasında çalışmaya konu olan çocukların velileriyle planlı bir iletişim sağlanamamıştır. Okulda çocuklarla beraber çalışılan çocuk şarkılarının düzenli şekilde evde tekrar ettirilmesi istense de bu konuda geri bildirim alınamamıştır. Bunda ailenin bilinç düzeyi, sosyal ve kültürel düzeyinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra çocuklarla sadece haftanın belli bir gün ve saatinde çalışma yapılması, çocukların okuldan evlerine servisle dönmeleri ve röportaj günü dışında ayrı bir gün görüşmenin mümkün olmaması da veliden sürekli ve düzenli şekilde geri bildirimler alınamamasında etkili olmuştur. Bu nedenle araştırmadan elde edilen verilerin genellemesi söz konusu değildir. Araştırma sonucunda elde edilen veriler sadece birer öneri olarak sunulmuştur.

Araştırmaya konu olan çocukların sınıf öğretmenleri araştırma sırasında gözlemci olarak müzik dersine katılmadıklarından konuşma problemlerine etki edecek şekilde bir müzik öğretiminin nasıl yapılabileceği konusunda bilgi sahibi olamamışlardır. Araştırma yapılan çocuk dört kişilik sınıftan araştırmacı tarafından alınmış ve birlikte yapılan müzik dersi sonunda yine sınıfına götürülmüştür. Bu süre zarfında sınıf öğretmenleri diğer öğrencilerle kendi sınıflarında eğitimlerine devam etmişlerdir. Araştırma yapılan okuldaki çocukların özel ilgiye ihtiyaçları bulunması sebebiyle teneffüslerde de öğretmenlerle düzenli ve sürekli şekilde bilgi alışverişi sağlanamamıştır. Yapılan etkinlikler hakkında bilgi verilmiş ve zaman zaman araştırmacı tarafından merak edilen konular dahilinde kendilerinden kısa bilgiler alınmıştır. Bu bilgilerden en önemlisi araştırmaya konu olan çocukların çıkarabildiği sesler hakkında olmuştur. Çalışılan öğrencilerden birinde (B Öğrenci) konuşma son derece geri seviyede ve ilerleme son derece yavaş düzeyde olduğundan çıkarabildiği ses ve hecelerde büyük bir gelişim sağlanamamıştır. Sağlanan gelişimde de müzik

dersinin katkısı olduğu düşünölmüş ama sadece bunun etken rol oynayıp oynamadığı konusunda sınıf öğretmenlerinden kesin görüş alınamamıştır.

Çalışılan diğer öğrencide (A Öğrenci) konuşmaya istek olduğu hem öğretmenler tarafından belirtilmiş hem de araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir. Bu çocukta algı seviyesi ve konuşma becerisi diğer öğrenciye göre daha iyi düzeydedir. Ancak bu çocukta da sınıf öğretmenlerinden çıkarabildiği ses, hece ve kelimeler hakkında alınan bilgi çok sınırlı kalmıştır. Sadece çalışma başında çıkarabildiği sesler hakkında genel bilgi verilmiştir. Zamanla yapılan çalışmalarda geri bildirim alınmak istenmiş fakat bu düzenli biçimde sağlanamamıştır. Gerek teneffüslerde öğretmenlerin çocuklarla ilgilenmeye devam etmeleri gerekse araştırmaya konu olan çocukların konuşma gelişimlerinin sınırlı düzeyde olmasından istenen bilgilerin düzenli zaman aralıklarıyla araştırmacıya teslim edilmesi mümkün olmamıştır. Araştırmacıya sözlü bir aktarımla kısa ve genel bilgiler şeklinde yardımcı olunmuştur.

Sınıf öğretmenlerinin verdiği bilgilere göre okulda görevli bulunan müzik öğretmeni ritim çalışmasına ağırlık verdiğinden ve öğrencilerle toplu bir çalışma yaptığından müzik öğretmeniyle araştırmacının paralel bir ders işlemei mümkün olmamıştır. Araştırmacı ise araştırmaya konu olan çocuklarla özel bir sınıfta tek tek ilgilenmiş ve çocuk şarkılarına ağırlık vermiştir. Dolayısıyla çocuk şarkılarının otizmlili çocukların konuşma bozukluklarına etkisini incelemek konusunda müzik alanında kurumda görevli bulunan uzman kişi tarafından araştırma konusunda yardım alınamamıştır.

Araştırma için seçilen çocukların bağırsaklarıyla ilgili hassasiyetleri bulunmaktadır. Hava şartları sebebiyle nezle, grip gibi hastalıklarının yanı sıra bağırsaklarıyla ilgili sıkıntı yaşadıkları dönemlerde çocuklarla yapılması planlanan dersler yapılamamıştır. Bunun yanı sıra çocukların okulca hazırlandıkları 2 Nisan Otizm Farkındalık Günü için yapılan provalar araştırma günlerine denk geldiği zamanlarda da çalışmalar yapılamamıştır. Bunlar hakkında araştırmacının genellikle okula gittiğinde haberi olmuş ve ona göre plan yapması mümkün olmamıştır.

Araştırmacının yüksek lisansla ilgili üniversite işlerini halletmek için il dışına gitmesi gerektiği zamanlar, Milli Eğitim Bakanlığı veya Müdürlüğü ya da kadrosu

bulunan okul bünyesinde yapılan çalışmalar, toplantılar araştırma gününe denk geldiği zamanlarda da yine otizmlilerle çocuklarla yapılması planlanan dersler yapılamamıştır.

4. VERİLERİN İŞLENMESİ VE ÇÖZÜMLENMESİ

Bu araştırmada yapılan dersler ve uygulamalar video ile kayıt altına alınmış, bu kayıtlar daha sonra analiz edilerek veriler toplanmıştır. Araştırmaya konu olan öğrencilerin araştırmacıyla etkileşimini ve gelişimsel davranışlarındaki ilerlemeleri ve bu davranışlar arasında bir ilişki olup olmadığını gözleyebilmek amacıyla video kayıtları öğrencilerden gizli olarak gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalar okul ortamında, uzmanların kontrolünde ve desteğinde gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle araştırmanın geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir. Görsel veri toplama aracı olarak kullanılan video kayıtları öğrencilerin etkileşimlerini değerlendirmek amacıyla ders başında veya derse başlamadan araştırmacının öğrencileri normalde eğitim gördükleri kendi sınıflarından aldığı andan itibaren başlatılmıştır. Araştırmacının ilgisini çeken ders öncesi öğrencilerin vermiş oldukları tepkilerin de bulgulara temel olacağı düşüncesiyle hareket edilmiştir. Öğrencilerin araştırmacıya karşı oluşturdukları tutum ve davranışların da gözlemlenebilmesi açısından ders öncesinde kaydedilen görüntülerin araştırmacıya konuyla ilgili yorumlarında fayda sağlayacağı düşünülmüştür. Araştırmaya başlanan tarihten itibaren çok sayıda çocuk şarkısı seslendirilmiştir, ancak araştırmanın değerlendirilmesinde “Minik Kuş” ve “Ali Baba’nın Çiftliği” olmak üzere iki çocuk şarkısı belirlenmiş, daha sonra konuşma problemlerine fayda sağlayacağı düşünülen başka çocuk şarkıları da desteklemek amacı ile kullanılmıştır. Araştırma sürecinde uygulanan çocuk şarkıları araştırmacı tarafından oluşturulan ve araştırmaya katılan uzmanlar tarafından da değerlendirilen bir ölçekle değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında değerlendirilmeyen ancak hazırbulunuşluk seviyesine ulaşmak için yapılan çalışmalarda yararlanılan diğer çocuk şarkıları ise şöyledir:

Alfabe, Ali Baba’nın Çiftliği, Arı Vız Vız Vız, Ayaklarım Rap Rap Rap, Baş Parmağım Neredesin, Beş Küçük Maymun (Five Little Monkeys), Bir Gün Bir Çocuk Eve de Gelmiş Kimse Yok, Benim Adım Kelebeğdir, Cici Köpeğim (Köpeğim Hav Hav Der, Köpeğim Benden Ne İster?), İki Elim İki Kolum Bacaklarım Var (Sen Hiç

Gördün mü 3 Kulaklı Bir Adam, İki Uzun Kulağım Bir Fısıltıyı Duyar, İnatçı İki Keçi, Kırmızı Balık, Küçük Kurbağa, Minik Kuş, Tren Gelir Hoş Gelir, Okul Yolu (Daha Dün Annemizin Kollarında Yaşarken), Pazara Gidelim, Postacı, Sağ Elimde Beş Parmak, Yemek Şarkısı

Araştırmada değerlendirmeye alınan “Minik Kuş” ile “Ali Baba’nın Çiftliği” şarkıları, hayvan seslerini çıkartmanın ses taklidi açısından daha elverişli olması ve ezgi yapısı bakımından basit olması bakımından tercih edilmiştir. Toplum olarak çok bilinen ve çocukların bulunduğu hemen her ortamda sıklıkla seslendirilen şarkılar olduğu için araştırma haricindeki zamanlarda da pekiştireç olacağı düşünülmüştür. Her iki şarkının da tamamı baştan sona en az iki kez olmak üzere derslerde tekrarlanmıştır. Tek ses veya kelimeye odaklanmanın çocuğu sıkacağı tahmin edildiğinden şarkının içinde geçen tüm sözler seslendirilmiştir. Şarkıları araştırmacı başlatmıştır. Şarkı sırasında bazı sözleri söylemeyerek çocuklardan seslendirmelerini beklemiştir. Söyleyebildikleri kısımlarda çocuklar sesleri çıkarmışlardır. Söyleme becerileri bulunan veya bulunmayan ses, hece, kelimelerde o kelimenin taklidini yapmaları araştırmacı açısından olumlu davranış olarak kabul edilmiştir. Örneğin çocuğun “cik” diyemediği yerde elleriyle kuş gagası taklidi yapması, “pır pır” diyemediğinde kollarını kanat şeklinde göstermesi istekli olduğuna işaret kabul edilmiştir. Bunlar araştırmacı için veri niteliğinde kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde alt problemlere yönelik yapılan çalışmalardan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR VE YORUM

Otizm tanısı konmuş çocukların konuşma bozukluklarında araştırma kapsamında seçilen iki çocuk şarkısı faydalı olmuş mudur?

Bu alt problemin yanıtlanmasında araştırmaya konu olan öğrencilerle yapılan çalışmalar bilişsel, duyuşsal ve devinişsel öğrenme alanları gözetilerek tablo şeklinde gösterilerek yorumlanmıştır.

Tablo 7. A Öğrencisiyle Çalışılan Çocuk Şarkılarına İlişkin Veriler

ŞARKI ADI	Ezgiye eşlik etmeye istekli olur.					Ezgiye uygun ses çıkarır.					Ezgideki sözleri uygun bedensel taklitle canlandırır.					Ezgiye uygun ritim tutar.				
	ÇALIŞMA					ÇALIŞMA					ÇALIŞMA					ÇALIŞMA				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Minik Kuş	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-	+	+	+	+	-	+	+
Ali Baba'nın Çiftliği	+	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+

Tablo 8. A Öğrencisiyle Yapılan Çalışmaların Tarih, Süre, Materyal ve Dış Etkenlerine İlişkin Veriler

Çalışma Tarihleri	08.04.2016	13.04.2016	15.04.2016	20.04.2016	22.04.2016
Çalışma No.	1	2	3	4	5
Toplam Süre (dk.)	31	22	18	19	24
Hazırlık Süresi(dk.)	4	3	2	1	2
Yardımcı Materyaller	Tef, Marakas, Sandalye, Yemeni	Masa	Perde, Masa	Perde, Masa	Perde, Masa, Sandalye, Tef
Dersin başkaları tarafından bölünmesi (kez)	1	2	7	-	1

A Öğrencisiyle yapılan çalışmalara bakıldığında genel çerçevede istikrarlı gittiğini söylemek mümkündür. Çalışmalara isteklidir, uygun ses çıkarma, taklit ve ritim becerileri bakımından B öğrencisine göre iyi seviyededir.

A Öğrencisiyle birinci çalışmada sandalye, tef, marakas yardımcı materyaller olarak kullanılmıştır. Marakas ritim aleti olarak kullanılmasının dışında mikrofon gibi tutularak şarkıcılık oyunu oynanmıştır.

İkinci çalışmada masa ve tablet yardımcı materyal olarak kullanılmıştır. Tablet çalışma bitimine kadar istenen şarkıların baştan sona tamamlanması için güdüleyici olarak sunulmuştur.

A Öğrencisi üçüncü çalışmada istekli değildir ama kamera kayıtlarında da görülebileceği üzere araştırmacının “Sınıfa gidelim mi?” sorusuna “Hayır hayır!” diyen ve sesi tam çıkaramasa da hayır dediği anlaşılan bir ifadeyle elini hayır anlamına gelecek şekilde iki yana sallayan bir tutum sergilemektedir. Araştırmacıyla yapmış olduğu devam etmek istemektedir. Üçüncü çalışmanın tamamı kaydedilememiş, teknik sebeplerden ötürü çekim eksik kalmıştır.

Dördüncü çalışmada Minik Kuş şarkısının başını araştırmacı ısrarlarıyla iki sefer söyletebilmiştir. Çocuktan pencereyi göstermesini istediğinde gösterebilmiş ve taklit hareketlerinin hemen hemen hepsinde başarılı olmuştur. İlgisi yine dağılsa da şarkıyı baştan sona üç sefer aralıklarla ama beraber tamamlama şansı elde edilmiştir. Çocuğun şarkıda geçen “üşümüş” ve “donmuş” kelimelerini söylemek için bu kelimelere benzer sesler çıkarabildiği gözlemlenmiş ancak çalıştıran kişinin çocuğun

telaffuzu anlamasıyla mümkün olduğu düşünölmüştür. Şarkıdaki “uçsun” kelimesini de “uç uç uç” gibi yine benzer bir ifadeyle söyleyebilmektedir.

A öğrencisi çalışmaların genelinde “Mini” demeye çalışırken “mi mi mi mi” şeklinde, “bir” derken “bi bi bi bi” şeklinde, “kaldı” derken de son hecesine “diii” şeklinde eşlik edebilmektedir. Ali Baba’nın Çiftliği şarkısı çalışılmaya geçildiğinde araştırmacının ezgiyi sözsüz şekilde seslendirmesine rağmen A öğrencisi şarkıyı sözleriyle tam olarak başlatamamış ama “bab bab bab bab” şeklinde ima etmiştir. Öğrencinin çalışmaların genelinde “Ali” demekte sıkıntısı olduğu ve bu kelimeyi “ayiii” şeklinde söyleyebildiği görölmüştür. Çalışılan hayvan seslerinin genelini ayırt edici biçimde çıkarabilmektedir ancak dudak yapısından dolayı “m” diyemediğinden “mö” ve “miyav” yerine “nö” ve “iyav” diyebilmektedir.

Araştırmanın son çalışması olarak tabloda gösterilen beşinci çalışmada hangi şarkının çalışılacağı araştırmacı tarafından sorulduğunda çocuk “mi mi mi mi” diye cevap vermiştir. Şarkıyı başlatabilmesi açısından bu durum büyük önem arz etmektedir. Şarkıyı baştan sona araştırmacının seslendirmede çok az yardımıyla kendi çıkarabildiği seslerle bitirebilmiştir. Bu şimdiye kadar yapılan çalışmalarda derse başlanılan ilk dakikalarda şarkıyı hiç kesmeden ve çıkarabildiği bütün sesleri kullanarak devamlı şekilde şarkı söylediği ve de şarkı sözlerini taklit edip ritmi aksatmadığı ilk çalışmadır. Bu nedenlerle bu öğrenci için yapılan araştırmada büyük önem arz etmektedir. Yine son çalışmada (beşinci) bu kez ikinci şarkıyı başlatması istendiğinde sadece “bab bab bab bab” şeklinde söyleyebilmiştir. Şarkı araştırmacıyla beraber söylenmeye başlandığında “Ali Baba’nın bir çiftliği var. Çiftliğinde...” Kısmından sonrası boş bırakıldığında çocuk “iyav” şeklinde devam etmiştir. Bu da çalışılan hayvan seslerinden birini çocuğa hatırlatmadan kendi hatırlaması ve istediği hayvan sesini seçebilmesi anlamında önem arz etmektedir.

Çalışmalarda yardımcı materyal olarak belirtilen perdenin açma-kapama mekanizması ve tekerlekli ofis sandalyesi şarkı sırasında güdüleyici ve oyun aracı olarak kullanılmıştır. Üçüncü çalışma sırasında perdenin açıp-kapama mekanizması A öğrencisinin ilgisini çok çektiği ve şarkı çalışmayı bu nedenle sürekli böldüğü için araştırmacı bunu oyunlaştırarak şarkıya dahil etmiştir. Bunu diğer öğrenciyle yapılan çalışmada da kullanmış ve daha sonraki çalışmalarda kısa süreli olarak tekrarlamıştır.

Çalışma sınıfındaki alçak boylu masa ortaya çekilmiş ve etrafında dönerek şarkı söylenmiştir. Masa özellikle Ali Baba'nın Çiftliği şarkısında kullanılmıştır. Şarkının hayvan sesleri çıkarılan bölümünde masaya oturulmuş ve çocuğun şarkının bölümlerini fark etmesi amaçlanmıştır. Perde ve masa çalışması olarak şarkıları bölüştürmenin çocuğun şarkı sıralamasında farkındalık oluşturmaya ve çalışmada oyun çeşitliliği sağlayarak dikkat süresini artırma amaçlanmıştır. Tüm bu yardımcı malzemelerin kullanılmasında şarkıların ritmi yapılan hareketlerde esas alınmıştır. Çocuğun buna uyum sağlamasında ritimle ilgili değerlendirmeye (+) işareti verilmiştir. Çalışmalar sırasında tefle şarkıya eşlik etmesi istendiğinde A öğrencisi tefi doğru ritimle sallayabilmiştir. Dördüncü çalışmada A öğrencisinin ilgisi yoğun olarak fotokopi makinesine kaydığından araştırmacı durumu fırsata dönüştürmek için şarkı söylerken oyun şeklinde kısa süreliğine makineyi yardımcı malzeme olarak kullanmıştır. Tablo 3' te görüleceği üzere sadece dördüncü çalışmada ders başka kişiler tarafından bölünmeden tamamlanabilmiştir.

Tablo 9. B Öğrencisiyle Çalışılan Çocuk Şarkılarına İlişkin Veriler

ŞARKI ADI	Ezgiye eşlik etmeye istekli olur.					Ezgiye uygun ses çıkarır.					Ezgideki sözleri uygun bedensel taklitlerle canlandırır.					Ezgiye uygun ritim tutar.				
	ÇALIŞMA					ÇALIŞMA					ÇALIŞMA					ÇALIŞMA				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
Minik Kuş	+	-	-	+	-	+	-	-	+	-	+	+	-	+	-	+	-	-	-	-
Ali Baba'nın Çiftliği	+	-	+	+	+	+	+	+	+	+	-	-	+	-	-	+	+	-	+	-

Tablo 10. B Öğrencisiyle Yapılan Çalışmaların Tarih, Süre, Materyal ve Dış Etkenlerine İlişkin Veriler

Çalışma Tarihleri	08.04.2016	13.04.2016	15.04.2016	20.04.2016	22.04.2016
Çalışma No.	1	2	3	4	5
Toplam Süre (dk.)	33	19	12	18	32
Hazırlık Süresi(dk.)	1	2	1	3	2
Yardımcı Materyaller	tef,marakas, sandalye	masa	perde, masa	perde, masa	perde,masa, sandalye,tef, balon
Dersin başkaları tarafından bölünmesi (kez)	5	1	-	4	1

Birinci çalışmada ders ilk dakikadan itibaren tam beş kez bölünmüştür. Dersi okuldaki diğer otizimli öğrencilerden de bölen olduğu için sordukları soruya araştırmacı cevap verip sakin bir şekilde onları çalışma odasından dışarı çıkmaları için ikna etmiştir. Bu nedenlerle ilgisini bir noktada toplamaya zorlanan öğrencinin katılımı bu çalışmada düşük derecede olmuştur. Özellikle ilk şarkı baştan sona en az beş, sadece giriş kısmı en az on kez söylenmesine rağmen bir kez “mı” demek dışında sesiyle şarkıya eşlik etmemiş, tekerlekli ofis sandalyesini döndürerek şarkı sırasındaki oyun hareketlerine katılmıştır. Ali Baba’ nın Çiftliği şarkısında kedi sesi için “auuvv” demiştir. Horoz sesini genellikle “ü ü” diye kesik şekilde çıkaran bu öğrenci uzunca “ü üüü” demesi bakımından diğer çalışmalardaki sesine göre farklılık göstermiştir.

İkinci çalışmada Minik Kuş şarkısına sesli olarak eşlik etmemiştir ama bir sefer parmaklarıyla “cik cik” hareketi yapmıştır. Ali Baba’ nın Çiftliğinde şarkısında koyun, horoz, kedi, köpek seslerinin dışında çocuk sesi de seslendirilmiştir. Araştırmacı tarafından “hah hah hah hah” diye söylenen kakhaha taklidini B öğrencisi iki sefer tekrar etmiştir. Bu sesi çıkarırken de gülümsemiştir. Bir kez de şarkının “...çiftliğinde ...ları var” kısmında öğrenci “va” demiştir. Genellikle sadece hayvan seslerinin olduğu yerleri seslendiren öğrenci açısından bu önemli bir gelişmedir.

Üçüncü çalışmada B öğrencisiyle Minik Kuş şarkısına eşlik etmemiş, sadece perdenin mekanizmasıyla oynamıştır. Ali Baba’ nın Çiftliği şarkısında kedi ve inek sesleri tam olmuyor ancak sesi araştırmacının istediği şekilde çıkarmak için gayret etmiştir. Çalışılan hayvan seslerinden horoz ve köpek sesini çıkarabilmektedir. Çocuk sesini araştırmacının söylediği şekliyle “hah hah hah hah” diye bire bir tonlayarak taklit etmiştir. Bu nedenle tabloda taklitle ilgili kazanımda artı değer oluşturmaktadır. Ayrıca bu durum genelde donuk şekilde ses çıkaran bu öğrenci için araştırmaya dair büyük bir gelişme olarak gözlemlenmiştir. Şarkıda geçen kedi sesi için “miyav” demek için “mi” çalışırken öğrencinin önce kendi ağzına dokunması sonra araştırmacının ağzına dokunarak gülümsemesi “m” sesini veya çıkaramadığı bir sesi seslendirme yönünde farklı bir algısı olduğu yönünde araştırmaya dair bir başka dikkat çekici unsurdur. Sınıfta çalışmaya başlanan ilk dakikada dersin bölünmesi ve sınıf kapısının çalması gibi çevresel etkenler, öğrenci davranışı ve ders

verimi üzerinde olumsuz yansımış, öğrenci ilgisi bu tür uyarımlarla hızlı bir şekilde dağılmıştır.

Dördüncü çalışmada “Minik Kuş” şarkısı baştan sona araştırmacı tarafından seslendirilmiş ancak öğrenciden bir eşlik sağlanamamıştır. Öğrenci “el” diyebilmektedir ancak şarkının içinde seslendirmemekte ve “ellerim boş kaldı” derken bunu gösterir şekilde bir taklitte bulunmamaktadır. Öğrenciden pencereyi göstermesi istendiğinde gösterememektedir. Şarkıda pencere kelimesi geçtiği için pencereye dokunması ve şarkıdaki sözlerin taklitlerini yapması için araştırmacının yardımıyla canlandırması sağlanmıştır. Minik Kuş şarkısında (8. dakikada) belirgin şekilde “çi çi çi çi” demiştir ve bunu gülümseyerek demiştir. Tekrar etmesi istendiğinde tekrarlamıştır. Minik Kuş şarkısından sonra araştırmacı tarafından hangi şarkının seslendirileceğinin sorulması üzerine öğrenci “ü ü” diye cevap vermiştir. Bu tarihe kadar yapılan çalışmalarda B öğrencisinden böyle bir cevap alınamaması nedeniyle bu tepkisi büyük önem arz etmektedir. Ders başkaları tarafından 2 sefer bölünmüş ve çalışma sırasında iki farklı kişinin bir dakikadan fazla çalışma odasında durmalarıyla öğrencinin ilgisinin uzun süreli dağılmasına sebep olmuştur. B Öğrencisi daha önceki bazı çalışmalarda da yaptığı gibi araştırmacının saçına dokunmuş ve “saç saç” diye gülümsemiştir. Araştırmacının saç ve kulağına ilgi duymuştur. Ders sonunda tefle oynamıştır.

Beşinci çalışmada ilk şarkı baştan sona araştırmacı tarafından ilk on beş dakika içinde altı kez söylenmiştir. B öğrencisi şarkıya uygun sesleri bu sürede çıkarmamıştır. Araştırmacının yine saç ve kulağına ilgi göstermiş, şarkıdan bağımsız bir şekilde “saç, saat” kelimelerini söylemiş ve bazı anlamsız sesler çıkarmıştır. İlk on dakika boyunca araştırmacı şarkıyı söylemeye öğrenci ikna edememiştir ancak ilk iki tekrarda araştırmacı şarkıyı söylerken öğrenci perdeyle oynamaya eşlik etmiştir. İlk şarkının üçüncü tekrarında araştırmacı şarkının sözlerini taklit etmesi için el ve kolla yapılabilecek canlandırmaları öğrenciye yardımla yaptırmıştır. Şarkının dördüncü tekrarında öğrenci tekerlekli ofis sandalyesine oturtulup araştırmacı tarafından yavaş şekilde yuvarlak çizecek şekilde döndürülmüştür ve yine araştırmacı tarafından şarkı baştan sona söylenmiştir. Bu süre boyunca öğrenci anlamlandırılmayan sesleri çıkarmaya devam etmiştir. Şarkının beşinci ve altıncı tekrarlarında şarkı araştırmacı tarafından daha hızlı tempoda söylenmek üzere

beşincide parmak şıklatarak altıncıda da adım vurarak ritim tutulmuştur. Öğrencinin Minik Kuş şarkısına sesli eşliği olmaması nedeniyle ikinci çalışma şarkısından sonra tekrar ilk şarkıya dönmüştür. İlk şarkı iki kez de tefle ritim tutmak üzere tekrarlanmıştır. Araştırmacı tefi çocuğun eline vermiştir ancak tefe vururken çocuğun kollarına uygun ritmi kendisi vererek sağlamıştır. Tefle ritim tutmak şarkıya sesli eşlik etmeyi sağlamayınca balona güdüleyici bir yardımcı materyal olarak başvurulmuştur. İki kere daha araştırmacı tarafından seslendirilen şarkıya çocuk uygun kelimelerle eşlik etmemiştir. Balona ilgi duymuş ve sürekli “pat” demiştir.

B Öğrencisi Ali Baba'nın Çiftliği şarkısındaki hayvan seslerinde horozda çıkardığı “ü ü” sesini tavukta da aynı şekilde seslendirmesiyle devam etmiştir. Tavuklara “gıt gıt” demek yerine “ü ü” demiştir. Koyun ve kuzu seslendirmede “me” diyebilmiştir. Eşek sesini çok kısık sesle de olsa doğru çıkarabilmiştir ancak bitişik şekilde bir daha “ai” şeklinde tekrarlamamıştır. Kedide miyav sesini tam çıkaramayıp “auv” benzeri, köpekte “hauv hauv” şeklinde sesler çıkarabilmiştir.

Bu öğrenciyle yapılan çalışmalarda genellikle yardımla taklit yapılabilmektedir. Tek başına sözlerden taklit yapma becerisi zayıftır ancak öğrenci araştırmacının kendisine dokunmasında herhangi bir olumsuz tepki vermemektedir. Kukla ve kuklacı gibi çalışılmasına imkan tanımaktadır.

B Öğrencisi çalışmalarda genellikle “blip blip blip” şeklinde ve “pat” diye sesler çıkarmaktadır. Çalışmalarında istikrar sağlanamamıştır. Neşeli ve durgun olduğu zamanlar çok değişkenlik göstermiştir. Tüm bunlara rağmen araştırmacıya karşı kötü davranışlar ve sözlerine itaatsizlik edecek sürekli ve aşırı hareketler sergilememiştir. Bununla beraber bazı takıntılı davranışları söz konusudur. Çalışmaları sırasında büyük çoğunlukla başını tavana kaldıracak şekilde durmuştur. Sürekli lambaların açma kapama düğmesiyle oynamış ve çöpe bir şeyler atmaya çalışmıştır. Diğer öğrencide olduğu gibi pencereden bakma isteği de söz konusudur ama daha az ve kısa sürelidir. B Öğrencisi şarkılar içerisinde ses çıkarmakta istikrar sağlayamamasına karşın sınıf öğretmenleriyle çalıştığı “saat, baba, bebe” gibi kelimeleri tekrar etmesi istendiğinde düzgün şekilde söyleyebilmektedir. Sınıf öğretmenlerinden birinin bağlamayla hareketli türküler çalmasına dans ederek eşlik etmekte ve gülerек mutlu olduğunu sergilemektedir.

Her iki öğrencide de önce Minik Kuş şarkısı, sonra Ali Baba'nın Çiftliği şarkısı çalışılmıştır. İkinci şarkıda koyun, kuzu, horoz, tavuk, civciv, köpek, kedi, eşek, inek, at, kaz sesleri çalışılmıştır. Çalışmalar sırasında şarkıdaki hayvan sıralaması ve sayısı değişkenlik göstermiş ancak her çalışmada en az altı kez farklı hayvan sesiyle şarkı baştan sona çalışılmıştır. İçinde bulunulan Nisan ayı dolayısıyla çalışma odasındaki panoda yer alan 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'yla ilgili afişe her iki çocuğun da ilgi göstermesi ve resmedilen çocukları işaret etmeleri sebebiyle şarkı içerisinde çocuk sesi de "hah hah hah hah" şeklinde kahkaha gibi çalışılmıştır. Araştırmacının buradaki tonlamasını birebir seslendirmesinden dolayı bu sesi B öğrencisi daha iyi çıkarmıştır.

Araştırma sırasında yardımcı materyal olarak yararlanılan perde ve masa oyunlarında şarkıları iki oyuna bölüştürmenin çocuğun şarkı sıralamasında farkındalık oluşturması ve çalışmada oyun çeşitliliği sağlayarak dikkat süresini artırmada etkin olduğu saptanmıştır.

Derslerin başkaları tarafından bölünmesi arttıkça ilgi de aynı oranda dağılmıştır. Dersi bölmek zorunda kalan öğretmenlerin çalışma yapılan odada bulunduğu süre arttıkça öğrencinin dikkati dağılmıştır. Çalışılmakta olan şarkılar dağılan ilgi nedeniyle tekrar edilmeye çalışılmış ve güdülemek için araştırmacı tarafından daha fazla çaba harcanmıştır.

Şarkıların öğrenciler tarafından söylenmesi beklenen kısımlarda sözlere uygun taklidi yapması açısından da öğrencinin algısal olarak ilerlemede bulunduğu hem veli ve öğretmenlerden alınan onayla hem de araştırmacının kendisi tarafından gözlemledikleriyle kabul edilmiştir.

Bunların dışında konuşma bozukluklarının çocuk şarkılarıyla ilişkisini incelemek için yapılan bu çalışma sürecinde öğrencilerin davranışsal olarak farklılığı göze çarpmıştır. Çocuklar zaman içerisinde araştırmacıya daha yakın davranmıştır. Örneğin araştırmacı öğrencileri eğitim gördükleri sınıftan çağırmak için gittiğinde öğrenciler müzik dersi yapılacağını daha iyi kavradıklarından kendi sınıf öğretmenlerinin onayını bazen beklemeden araştırmacıya doğru koşmuşlardır. Bir çalışma sonrası B öğrencisi sınıfına geri götürüldüğünde araştırmacıya sarılıp ağlamıştır. A öğrencisi araştırmacının kıyafetlerine ilgi duyduğunu veya değişikliği

fark ettiğini araştırmacının koluna dokunup “Aaa!” şeklinde şaşırma ünlemi kullanması ve gülümsemesiyle birkaç sefer çalışmalar öncesinde belli etmiştir.

Araştırmada öğrencilerle bireysel olarak çalışılmıştır. Oysa bir sınıf öğretmenin sorumlu olduğu iki öğrencisi bulunmaktadır ve iki öğretmenle toplam dört öğrenci bir sınıfta ders yapmaktadırlar. Bunun yanı sıra kurumun görevlendirmeye başka bir okulun kadrosundan yararlandığı bir müzik öğretmeni bulunmaktadır. Matematiksel oranla kaba bir hesap yapıldığında müzik öğretmeni her bir öğrenciyle bireysel olarak en çok on dakika çalışabilecektir ve diğer öğrenciler o zaman dilimi içerisinde serbest kalmış olacaklardır. Sağlık durumu normal olarak adlandırılan öğrencilerde bile derste kendileriyle çalışılan on dakikalık süreden sonra arta kalan otuz dakikalık serbest zaman dilimi sıkılmaya, ilgi kaymasına, gürültüye ve hatta kıskançlık gibi eğilimlere neden olabilmekte iken otizmlili bu öğrencilerin bu veya buna benzer türde eğilimlerinin olacağını düşünmek müzik eğitiminin otizm içerisinde ne denli önemli olduğunu kanıtlamaktadır. Grupla müzik eğitimi de iletişim ve sosyalleşme açısından mutlaka olmalıdır, ancak çocuk şarkılarıyla konuşma bozukluklarını gidermek için yapılacak çalışma süresi için elbette kişi başı onar dakika yeterli olamaz. Bu öğrencilerin hepsinin kendine özgü davranışsal sorunları ve bunlardan da konuşma bozuklukları yaşayanların hepsinin yine kendine özgü konuşma sorunları vardır. Dolayısıyla otizmde konuşma bozukluğunun tedavisine çocuk şarkılarıyla yardımcı olmak, bu sorunu azaltmak veya sorunu gidermek ancak bireysel çalışma süresiyle yakından ilgilidir.

2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR VE YORUM

Uzmanların, otizm tanısı konmuş çocukların konuşma bozukluklarında çocuk şarkılarının kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?

Tablo 11. OCEM' deki Öğretmenlerin Mesleki Tecrübelerine İlişkin Aktarımları

Daha önce özel eğitim merkezleriyle ilgili tecrübeniz oldu mu?	
1. Uzman	Üniversitedeyken oldu tabii. Staja gittik.
2. Uzman	2013 yılında mezun oldum. Altı ay işitme-konuşma merkezi, sadece işitme-konuşma eğitimi veren bir özel eğitim rehabilitasyon merkezinde çalıştım Ankara' da. Daha sonra bir buçuk yıl Eskişehir'de özel eğitim rehabilitasyon merkezinde çalıştım. Ağırlıklı olarak çalıştığım çocuklar, alanım gereği de mezun olduğum alan gereği de işitme engelli çocuklarla çalıştım ve gecikmiş konuşma, konuşma geriliği olan, konuşma bozukluğu olan çocuklarla çalıştım. Otizmle ilgili aldığım eğitim şöyle: Dört yıllık eğitim süresi içinde, üniversitede genel bir özel eğitim dersi aldık. Sadece buydu ama çalışırken çalıştığım kurumlarda gördüm. Çalıştığım arkadaşlarımla bilgi alışverişinde bulunduk. Bir de seminerler, kongreler... Aynı zamanda Eskişehir'de çalıştığım kurumda, Ahenk Özel Eğitim Rehabilitasyon Merkezi'nde çalışmıştım. Teorik olarak bilgim vardı otizmle ilgili ama pratik olarak tam anlamda tecrübeyi bu okulda, atadığım için.
3. Uzman	7 yıldan beri özel eğitim alanında çalışıyorum. Otistik çocuklar eğitimi üzerine 7 yıldan beri çalışmaktayım. Ondan öncesinde rehabilitasyon merkezinde 2 yıl görev yaptım. Bu şekilde devam etmekteyim bu okulda da. Şu ana kadar yani 300-500 çocuk olmuştur hani kişisel anlamda ama grup anlamında tabii burada farklı gruplarla çalıştım yani. Yetişkinlerle çalıştım bundan önce.
4. Uzman	Üniversiteyi bitirdikten sonra yazın kendi memleketimde (Uşak) özel rehabilitasyon merkezinde çalıştım. Ondan sonra da eylül atamasıyla birlikte buraya Kütahya OCEM' e geldim. Yazdan önce de yaklaşık 4-5 tane bireysel öğrencim vardı. Hepsi otizmliydi.
5. Uzman	Ön bilgim vardı özel eğitimle ilgili. İlk başta lisans döneminde oldu. Detaylı bilgiyi açıkçası çalışmaya başladıktan sonra edindim. Çocukların yaptıkları, yaşantıları, aileler, genelde burada edindiğim tecrübelerle bilgi sahibi oldum diyebilirim.
6. Uzman	18 yıldan beri mental retardasyon ve otizmlili çocuklara hizmet veren kurumlarda öğretmen ve idareci olarak çalışmaktayım. Ben kendim daha önceki tecrübelerim mental retardasyonlu öğrencilerde Çınkent' te, Rehberlik Araştırma Merkezi' nde (RAM) çalıştım. Bu konuda öğrencilerle bir tecrübem, deneyimim var. İdareci olmadan önce öğretmen olarak görev yaptım. Yaklaşık 12 yıl civarında öğretmenliğim var, 6 yıldır da idareciyim. Toplamda 18 yıldır görev yapmaktayım.
7. Uzman	Tecrübem olmadı. Mesleki tecrübelerimden faydalandım.

Uzmanların tecrübeleri değişkenlik göstermektedir ancak özel eğitim alanında lisans eğitimi görenler teorik bilgilerin yanı sıra genellikle okul stajlarında uygulamalı bilgi sahibi olmuşlardır.

Tablo 12. OÇEM’deki Öğretmenlerin Özel Eğitim Alanındaki Eğitim Durumlarına İlişkin Bilgileri

Üniversitede okuduğunuz bölümde veya formasyon eğitiminizde bu konuda özel eğitim aldınız mı? (otizm, down sendromu, hiperaktivite, üstün zekalılar gibi özel eğitim alanında)	
1. Uzman	Ankara Üniversite’ sinden mezunum ben. Zihin Engelliler Öğretmenliği mezunuyum. Konuşmayla ilgili “Dil-Konuşma” dersimiz vardı.
2. Uzman	Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Öğretmenliği mezunuyum. Üniversitedeyken -Ulusal Özel Eğitim Kongresi oldu, 22.si düzenlenmişti Trabzon’ da KATÜ’ de- bizim de ekip arkadaşlarımızla bir projemiz vardı. Geçen yıl Anadolu Üniversitesi’ nde Gelişimsel Yetersizlik Sempozyumu oldu. Buna katılmıştım. Eskişehir’de çalıştığım kurumda bizim düzenli hizmet içi eğitimlerimiz oluyordu. Dil-konuşma üzerine ve otizm üzerine hizmet içi eğitim almıştım orada da.
3. Uzman	Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü mezunuyum. Necmettin Erbakan Üniversitesi’nin Özel Eğitim alanında yüksek lisans yapmaktayım, devam ediyor.
4. Uzman	Üniversiteyi Buldan Üniversitesi Zihin Engelliler Özel Eğitim Bölümü’nde bitirdim. Ekstradan bir eğitim almadım çünkü zaten direkt özel eğitim bölümü olarak geçtiği için genelde hepsini kapsayan bir branşta bizimki. Gerekli bütün dersleri, aklınıza gelebilecek otizmle ilgili, diğer öz bakımla ilgili, davranış değiştirmeye ilgili her şeyi zaten okulda fazlasıyla aldık.
5. Uzman	Bizim psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünde özel eğitim derslerimiz oldu; stajlara da gittik. Özel eğitimle ilgili olan derslerimizde mesela konu başlığı olarak genelde bizim rehberlikle alakalıydı....Tüm engel türleriyle ilgili genel bilgi veriliyor....ama genelde bizim derslerimiz aile eğitimine yönelikti. “Özel Eğitimde Aile Rehberliği”ydi mesela gördüğümüz derslerin adı.
6. Uzman	Diyarbakır Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği mezunuyum. Daha sonra bakanlığın alan değişikliğinde özel eğitim bölümüne geçtim. Bununla ilgili hem bakanlığın açmış olduğu kurslara katıldım, sonra özel eğitimle ilgili yine bakanlığın açmış olduğu “Formatör Eğitim” kurslarına katıldım. Sonra bakanlık bu kurslardan sonra alan değişikliği hakkı tanıdı ve onun için özel eğitim alanına geçtim. Yaklaşık da bu süre zarfında özel eğitim okullarında çalışmaktayım, 18 yıla yakın.
7. Uzman	Özel bir eğitim almadım. Görevlendirildiğim tarih itibarıyla kendi araştırmalarım neticesinde bir donanım oluşturdum. Üniversitelerde bilimsel eksiklik olarak değerlendirebilirim bu konuyu.

Uzmanların okuduğu üniversite ve bölümler farklılık gösterdiğinden tecrübeleri de birbirlerinden farklıdır. Zihinsel Engelliler ve Özel Eğitim bölümlerinden mezun olan uzmanlar üniversite eğitimleri sırasında stajlar görmüştür. Uzman kişilerden eğitim hayatında seminer, kongrelere katılanlar olduğu gibi özel eğitim alanı dışında eğitim görüp sonradan M.E.B.’ in tanıdığı birtakım haklarla bölüm değiştiren de olmuştur. Bu konudaki eksikliklerini bakanlığın düzenlemiş olduğu hizmet içi eğitimle kapatmışlardır. Zaman içinde gerekli süreçleri sağladıktan sonra çalıştıkları kurumlara idareci olarak da hizmet etmeye hak kazanabilmişlerdir.

Müzik öğretmeni olarak görev yapan öğretmenin konu hakkında yetkinliği aranmamış ve görevlendirmeye (kadrosu başka bir okuldan olup geçici süreyle) okula hizmeti sağlanmıştır. Öğretmen alan hakkındaki bilgileri, kendi araştırmaları ve yaşayarak o an edindiği tecrübeleri sayesinde edindiğini ve bu konunun üniversitelerde eksiklik olduğunu vurgulamıştır. Bir öğretmenin kendi branşında çok iyi olması otizmlili öğrencilere hitap edebilecek donanıma sahip olduğu anlamı taşımamaktadır. Her konunun kendine özgü incelikleri bulunmaktadır. Özel eğitim alanında branş öğretmenlerinin yeterli donanıma sahip olarak bu kurumlarda hizmet vermeleri sağlanmalıdır. Bu şekilde verilecek eğitimle hizmet kalitesi artabilecektir.

Tablo 13. OÇEM’deki Öğretmenlerin Otizmle Tanışmaları ve Araştırmaya Dahil Olan Öğrencilerle Olan Müzik İletişimlerine İlişkin Görüşleri

Otizm ile ilk ne zaman tanıştınız? Müzikle ilgili olarak Fethi Güzen Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezi’deki (OÇEM) öğrencilerle ilk iletişimi nasıl sağladınız? Yüksek lisans tez çalışmasına konu olan A ve B öğrencileriyle olan müzik iletişiminizi kısaca açıklayınız?	
1. Uzman	(İlk tanışma)Üniversitede. (müzik iletişimi)Mesela hikaye kitabından – diyelim ki hayvanların olduğu bir hikaye kitabından hikayeyi anlatıyoruz – orada mesela kuşla ilgili – kuş tavşana bir şey anlatıyor hikaye kitabında diyelim – sonra kuşla ilgili “Mini Mini Bir Kuş” şarkısını söylüyoruz. Sınıfımdaki (öğretmen) arkadaşımınla biz böyle yapıyoruz. Orada başka, (mesela) horozla ilgili bir şey varsa “Ali Baba’ nın Çiftliği” ni söylüyoruz. Hikaye kitabından varsa – bizim mesela sınıfımızda var bir tane hikaye kitabımız hayvanlarla ilgili – onun hikayesini anlatırken o hayvanla ilgili bildiğimiz şarkı varsa onu söylüyoruz. “Küçük Kurbağa” yı söylüyoruz. Kurbağa var mesela orada, kuş var. Sonra horoz var, horozda “Ali Baba” yı söylüyoruz, “Ali Baba’ nın Çiftliği” ni. Bu şekilde... Genelde hem iletişime yönelik hem çocukları sıkıkmamak için şarkı söylüyoruz onunla ilgili. Öyle... Zaten haftada iki gün müzik dersimiz var bizim. Onda da kendimiz şarkı söylüyoruz. Çocuklara da söyletmeye çalışıyoruz. Tam olarak bütün şarkıları Furkan tek başına söyleyemiyor ama işte, “Ali Baba’ nın Çiftliği” ni söylediğinde “mö” diyor, inek seslerine katılıyor, yani inek sesiyle hayvan seslerine katılıyor. “cik cik” diyor, mesela “Mini Mini Bir Kuş” u söylediğimizde, hareketlerini yapmaya çalışıyor. Bu şekilde katılıyor. Sene başından beri de sene başında da bu şekilde katılıyordu.
2. Uzman	(ilk tanışma) Üniversitede oldu. (müzik iletişimi) Şarkıları çok seviyorlar. Bir tane öğrencimde ritim duygusu gerçekten var ama geliştirilmesi gerekiyor. Şu anda taklit becerisi çok gelişmediği için o biraz tıkıyor bizi ama aslında yeteneği var. Bir öğrencim de sözcük dağarcığı çok artıyor şarkı söylediğimizde. Yani yan yana mesela dört kelimelik cümle kuramayacakken bir şarkıyı dört kelimesini yan yana getirerek söyleyebiliyor. Tabii sesletim bozukluklar oluyor, kelimeler çok net çıkmaya biliyor ama onu ritmiyle birlikte söylüyor. Furkan da müziği çok seviyor. Şarkı söylemeyi de seviyor. Mesela başka bir öğrencinin şarkı söylerken hemen ilgisi bizim tarafa çekilip yanımıza geliyor o da. Ya da arkası dönükse sandalyede direkt bize dönüyor. Hatta eliyle falan da böyle katılmaya çalışıyor, alkışla. Ya da mesela bir müzik açtığımızda dans olarak da katılabiliyor, hemen ayağa kalkıyor ama işte şarkı söyleme şeyinde, kelime anlamında, biraz dil-konuşmadan kaynaklı belki de, kelimeler çıkmıyor. Ritim olarak...

Tablo 13. OÇEM’deki Öğretmenlerin Otizmle Tanışmaları ve Araştırmaya Dahil Olan Öğrencilerle Olan Müzik İletişimlerine İlişkin Görüşleri

3. Uzman	(İlk tanışma)Üniversitede. (OÇEM’de)Bütün derslerde sınıf öğretmeninin katılımı zorunlu zaten. Beden eğitimi, müzik, resim gibi derslerde çocukla branş öğretmeni çalışırken biz diğer öğrencilerle ilgileniyoruz. Diğer öğrencilerle de branş öğretmeni ilgilenirken biz de Vahittin’ le ilgilendik mesela. Yani biz zaten konuşma dersinde hayvan seslerini taklit, taşıt seslerini taklit, doğa seslerini taklit, bizim söylediğimiz sesleri taklit şeklinde aşamaları var tabi. Bunu da oyun içerisine gömülü, müzik içerisine gömülü, çocuk şarkıları içerisine gömülü olarak çalışılıyor zaten.
4. Uzman	(İlk tanışma)Üniversitenin ikinci sınıfında ilk defa bire bir otizmlile bireyle iletişim kurma şansım oldu. Öncesinde sadece otizmin ne olduğunu biliyordum. Yani bizzat herhangi bir otistik bireyle karşılıklı bir şeyim olmamıştı. Üniversite ikinci sınıfta oldu diyelim. Vahittin çok güzel ritim atıyor elleriyle. Bir şarkı söyleyin, eşlik edebiliyor. Eşlik edebiliyor şarkıya veya hayvan seslerinde de aynı şekilde şey yapabilir. Mesela “Ali Baba, söyle” dedin, “Ali Baba’nın bir çiftliği var, çiftliğinde köpekleri var” bunu öğrettiğinde “Hav hav hav” diyebilir, sonra ben de “diye bağırır” diye devam edebilirim mesela. Hem orada onun söylenmesi gerektiğini biliyor hem zamanlamasını biliyor. Vahittin bunları yapabilen bir çocuk...
5. Uzman	(İlk tanışma) İlk başta lisans döneminde oldu. (OÇEM’ de) Öğrencilerle çok fazla, daha doğrusu hiç görüşemiyorum çünkü öğrencilerde konuşma problemi var, algılamada sıkıntı var. O yüzden bizim danışma anlamında diğer okullar gibi öğrenciyle birebir görüşüp sorun çözme durumu olmuyor kesinlikle özel eğitim okullarında. Özellikle OÇEM’ lerde olmuyor, otistik çocukların bulunduğu okullarda olmuyor. Benim genelde ailelerle alakalı oluyor yaptığım rehberlik.
6. Uzman	(ilk tanışma) Çınkent Özel Eğitim Okulu, ilkokulu, ortaokulu ve meslek eğitim merkezinde, sonra Rehberlik Araştırma Merkezi’ nde, daha sonra Yunus Emre İlkokulu’ nda özel alt sınıfta çalıştım, daha sonra Otistik Çocuklar Eğitim Merkezi’ ne müdür yardımcısı olarak geldim. Müzik ve oyun; biz bunu çok önemsiyoruz. Okul olarak çok önemsiyoruz müzik ve oyunla eğitimi. Ondandır dolayı okulumuzda, sınıflarımızda yapılan eğitim çalışmalarında da biz çok sık kullanıyoruz müziği ve oyun becerilerini ve oyunla eğitimi. Ondandır dolayı yapmış olduğumuz şu an bütün faaliyetlerde öğrencilerimiz – biliyorsunuz siz de biraz önce, teşekkür ederiz, beğenerek izlediğiniz faaliyetleri – biz süregelen olarak her yıl yapmaya çalışıyoruz. Orada öğrencilerimizin bağımsız olarak kendini ifade etme, teatral bir gösteri sunmalarını amaçlıyoruz ve bunu da gerçekleştirdiğimizi düşünüyoruz.
7. Uzman	(İlk tanışma) Fethi Güzen’ le (OÇEM) birlikte başladı. Aslında hayatın her alanında karşılaşılabilirliği doğal olan bir durum olarak görüyorum. Belirttiğim gibi akademik eksiklik aslında. Bireysel farklılıklar olduğu için her çocuğu farklı değerlendirmek ve iletişim kurmak durumu benim ufkumu açtı diyebilirim. Furkan ve Vahittin aslında kişilik ve davranışsal olarak birbirinden çok farklı çocuklardı. Beklentim de o yönde oluyordu. Ufak bir tepki bile (ses, melodi, ritim) onların üzerinde durulursa geç de olsa gelişimsel bir dönüt alınabileceğinin göstergesi olabilir diye düşünüyorum.

Özel eğitim alanlarında üniversite eğitimi alan uzmanların otizmle ilk tanışmalarının lisans öğrencisiyken oldukları gözlemlenmiştir. Bu alanların dışında üniversitelerde eğitim gören uzmanlar çalıştıkları okullarda otizm ile tanışmışlardır. Uzmanlar öğrencilerle müzik iletişimini genellikle onlara çocuk şarkıları söyleterek

kurduklarını açıklamışlardır. Bununla beraber özellikle sınıf öğretmeni olan ilk dört uzman hikâye kitabı okurken de başka derslerin içinde de müzik eğitimini verdikleri eğitimlerin içine gömülü şekilde verdiklerini belirtmişlerdir. Beşinci uzman branşındaki ve okulundaki öğrencilerle konu hakkındaki eksikliği dile getirmiştir. Okul idarecisi olarak görev yapan uzman müziğin verdikleri eğitim içerisinde vazgeçilmez ve sürekli başvurulacak bir destek unsur olduğunu belirtmiştir. Son uzman olarak tabloda yer alan müzik öğretmeni öğrencilerin bireysel farklılıklarına dikkat çekmiştir ve ses ya da ritimle ilgili dönütler sağlamaya çalıştığını belirtmiştir.

Tablo 14. OÇEM’deki Öğretmenlerin Uyguladıkları Müzik Eğitimine İlişkin Görüşleri

Fethi Güzen Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezi’deki (OÇEM) uyguladığınız müzik eğitimini nasıl planladığınızı kısaca açıklayınız? Derste en çok kullandığınız yöntem ve etkinlikler nelerdir?	
1. Uzman	Mesela bazı çocuk “Ali Baba” diyebiliyor, “çiftliğinde” bunu söyleyemiyor. O zaman “Ali Baba” yı o başlatıyorsa biz “çiftliğinde bir inek var” diyoruz. Sonra o “mööö mööö!” diyor, sonra tekrar “Ali Baba” yı o söylüyor, “çiftliğinde bir eşek var” diyoruz, o “aaiii aaiii!” diyor mesela. Böyle kullanıyoruz ya da işte, iletişim kurmayan otizmliler çocuklar için de başlatıp sürdürmeye yönelik çalışıyoruz. Önce ilerletmeye çalışıyoruz, mesela işte, “Ali Baba”nın... Haydi sen söyle!” diyorum ben mesela, “çiftliği” diyor, gerisini söylemiyor, sonra gerisini ben söylüyorum. Birazını söyleyip duruyorum, onun söylemesini sağlıyorum ya da genelde başlatmadığı için başını biz söylüyoruz da devam ettirmeye yönelik onlarla çalışıyoruz.
2. Uzman	Bu derslerde açıkçası çocuk şarkıları söylüyorduk. Bir de, ben şey de yapıyorum, hikaye kitabı bakarken o hikaye kitabına çocuk şarkısı yerleştiriyordum. Bir de ilk etapta olduğu için, yani ilk haftalar olduğu için ve konuşma öğrencilerde de daha geride olduğu için hayvan sesleri çalışıyorduk. Hayvan seslerini çalışırken de zaten işte “Ali Baba’nın Çiftliği” ya da hikaye kitapları, resimli kartlar, hani onları kullanıyorduk. Ama mutlaka çocuk şarkısına yer veriyorduk.
3. Uzman	Masa başında hayvanlarla oynarken en basiti “Ali Baba’nın Çiftliği”ni söylettiriyoruz. İşte çeşitli şarkılarımız var seslerle ilgili. “Mini Mini Bir Kuş”ta mesela “cık cık” sesini, “Ali Baba’nın Çiftliği”nde “me” sesleri, “mö” sesi, “aaa-iii” sesleri sesli harfler olarak bunun gibi sesleri taklit etmesini çalıştırdık yani. Bayağı da etkili olduğunu düşünüyoruz zaten. Yöntemlerimiz içerisinde de müziğin içerisine gömülü olarak öğrettiğimiz doğrudur yani. Özel eğitimde kitap yok. Olan kitapların da sadece resme dayalı çocukların vaktini geçirebilecekleri resimler olan kitaplar yani... Resimli kitaplar... Onlar da Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) gönderdiği kitaplar... Herhangi bir kılavuz falan da yok. Kılavuz 2010 yılında yayınlanan yaygın gelişimsel bozukluk (YGB) kılavuzu var, yani eğitim müfredatı var. Orada da müzikle ilgili herhangi bir şey yok. Sadece müzik öğretim planı, müzik dersi içeriği var. İşte “Burada sesi çıkarır.”, “Sesin yönünü bulur.”, ondan sonra “Çocuk şarkılarına katılır.” “Çocuk şarkısı söyler.”, “Ritim tutar.” gibi amaçlarımız var. Sadece müzik dersi değil, hiçbir dersle ilgili kılavuz kitabımız yok bizim. Onlarla (öğrencilerle) ilgili kitaplar da bizim çocuklara uygun olmayan kitaplar... Yani bütün zihin engelliler, işte hafif derecede, orta, ağır derecedeki zihin engelliler, YGB için aynı... Bütün kitaplar aynı kitap ve sınıf ayırt edilmesi yok. Kitaplarda şu sınıfa bu kitap okutulacak, bu sınıfa şu kitap diye ayırt edilmesi yok. Bütün kitaplar gelişigüzel, yani sadece bir materyal şeklinde resim içerikli kitaplar... Hani öyle kılavuz olacak kitaplar değil. Tabi göreve yeni başlamış kişiler için kılavuz niteliği taşır ama benim için taşıdığını zannetmiyorum yani. Yani şu andaki kitaplar uygun değil. Yöntem derken yöntemler bizim kendi öğrendiğimiz yöntemler... Yani işte bahsettiğim yöntemler, etkileşime dayalı, doğal eğitim, yapılandırılmış öğretim, uygulamalı davranış analizi, bunlar üniversitede öğrendiğimiz yöntemler ama kitaplarda (MEB’den okullara gönderilen) herhangi bir yöntemden bahsedilmiyor. Sadece resimler var ve de çocuğa ne öğretilmesi gerektiğini

	<p>söyleyen şeyler var. Mesela çocuğun değerlendirilmesini sağlayan şeyler var. O da resimlere dayalı, o da çok kapsamlı bir kitap değil yani. Biz onu kullanmayı tercih etmiyoruz. Çocuklara uygun olmadığını da düşünüyoruz yani.</p> <p>Üniversitelerde Zihin Engellilere Müzik Öğretimi şeklinde ders var. Bunun içeriğinde de herhangi bir enstrüman kullanımı, en basitinden bir flüt ya da org şeklinde bunların kullanımı ve bunlarla ilgili çalışmalar yapılıyor ama zihinsel engelli ya da otizmli çocukların müzikle nasıl öğrenebilecekleri yani müzik bir yöntem olarak ele alınmıyor. Bunun içerisinde bir araştırma olduğunu zannetmiyorum. “Müzik İle Ses Çıkarma Yöntemi” ya da “Müzik İle Konuşma Yöntemi” şeklinde bir araştırma yok diye zannediyorum. Yani bununla ilgili birkaç tane bir şey baktım ben de ama... Tabii olmasını isteriz yani çocuğun ilgisini çekebilecek yeni yeni şarkıların türetilmesini. Yani biz normal okul öncesi eğitiminde kullanılan işte “Bir gün bir gün bir çocuk eve de gelmiş” gibi, “Mini Mini Bir Kuş”, “Ali Baba’nın Çiftliği”, ondan sonra “Arı Vız Vız Vız” bunun gibi şarkılarla öğretmeye çalışıyoruz. Bunun gibi bir sürü şarkı var hani. Bunun gibi şarkılarla yapıyoruz ama tabii özel bir şeyin olmasını biz de isteriz yani yöntemin.</p>
4. Uzman	<p>Müziği pekiştirici olarak kullandığımız oluyor. Ekolalisi olan bir öğrencim var. Bu tekrarları yok etmek için tekerlemelerin dışında bir sürü şarkı öğretmeye çalışıyorum. Şarkının başını söylüyorum, benim söylediğimi tekrar etmek yerine devamını getiriyor mesela şarkının ve aynı zamanda çocukta mesela dönem başında ritim duygusu yoktu. Her şey donuk ve düz yazı gibi söylüyordu, söylediğim şeyleri tekrar ediyordu ama şu an mesela ben bir parça tonlarıyla söylediğimde aynı şekilde bana karşılık verebiliyor.</p>
5. Uzman	<p>Ailelerle daha da iç içeyim çocuklardan ziyade. Bazı aileler mesela çocukların ritim kulağı olduğunu düşünüyorlar, müziğe ilgisi olabilir mi diye soruyorlar ama ben bu konuda uzman biri olmadığım için olabilir bir müzik öğretmenini ya da farklı birine, alanla alakalı birine en azından sorunlu yönlendiriyorum ama şimdiye kadar çocukları mesela müzik dersi var, branş dersleri var müzik öğretmenleri. Bu yıl geldi müzik öğretmenleri. Öğretmenle sene başında ben konuştum hocam dedim çocukların müziğe ilgisi varsa ailelerine söyleyeyim dedim, yönlendirsinler dedim, bir şeyler çalabilirler. Velilerden dolayı istek vardı açıkçası ama artık öğretmen yoktu yeterlilikler yoktu, ben olması gerekiyor diye düşünüyorum çocuklarını kesinlikle bu yönde eğitim alması gerekiyor diye düşünüyorum.</p>
6. Uzman	<p>Müzik ve oyun bizim okulumuzun vazgeçilmez bir eğitim metodu diyebilirim. Çocuklarımıza hem derslerin akademik çalışmalarda hem oyun becerilerinde müzik en çok ve sıklıkla kullandığımız bir faaliyet, onu ifade edebilirim. Biliyorsunuz, bizim okulumuzda müzik odamız var, müzik öğretmenimiz var ve siz de katıldınız bazı çalışmalarımıza, öğrencilerimizle çalışmalara. Müzik odamızda yine enstrümanlarımız, çocuklarımıza katkı sağlayacağını düşündüğümüz baterimiz, gitarımız, bağlama, davul vb. Daha çok bizim çocuklarımız vurmali ve üflemeli enstrümanlara, müzik aletlerine daha yararlı olduğunu düşünüyoruz. Çocukların hem özellikle konuşma bozukluklarında üflemeli müzik aletlerinin, enstrümanların nefes açmada ve egzersize katkı sağladığını düşünüyoruz ve ondan dolayı biliyorsunuz, bizim okulumuzda bir ritim grubumuz da var. İsteyen okullarda ve bizim de talepte bulunduğumuz karşılık veren okullarda bu ritim grubumuz gösteri yapıyor, kendilerini ifade etme alanları buluyor.</p>
7. Uzman	<p>Okulun imkanları doğrultusunda daha çok çalgılar üzerinde durdum, derslerde yaparak yaşayarak öğretim tekniğini kullanarak çocukların ilgileriyle onlara başarıya duygusunu tattırarak bir yol izledim. Bireysel ve grup etkinlikleriyle psiko-sosyal düzeyde onların etkileşimlerini sağlamaya çalıştım.</p>

Uzmanların belirttiği derslerde öğretmenlerin kılavuz kitapları olmamasından kaynaklı eksiklik öğrencilere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilen kitaplarda da buna yönelik çalışmaların olmamasıyla daha da artmaktadır. Seviye ve engel türü gözetilmeksizin hazırlanan kitaplar bunun gibi pek çok eksikliği barındırmaktadır. Müzik bilgileri çerçevesinde öğrencilere fayda sağlamaya çalışan uzmanlar genellikle deneme-yanılma ya da birbirlerine aktarımda bulunma yoluyla tecrübe

edinmektedirler. Araştırmaya konu olan uzmanlardan bazıları kuruma görevlendirmesi olan müzik öğretmenleriyle yeterli etkileşimi sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Velilerden müzik eğitimiyle ilgili gelen bazı isteklerin olduğu da uzman kişilerce belirtilmiştir. Müzik öğretmeni bireysel ve grup etkinlikleri düzenlediğini belirtmiştir. Konu hakkında uzman kişilerin farklı görüşler taşıması, müzik öğretmeniyle sınıf öğretmenlerinin, rehberlik bölümünün ve velilerin sıkı bir işbirliğine gidemediğini ve okul gecesini düzenlemek dışında müzikle ilgili faaliyetlerin beklenen düzeyde düzenlenemediği izlenimi vermiştir. Müzik öğretmenin özel eğitim alanında tecrübesinin olmamasının ve öğrencilerin farklı seviyelerde olmasının da buna neden olduğu düşünülmektedir.

Tablo 15. OÇEM’deki Öğretmenlerin Araştırmaya Konu Olan Öğrencilerin Müzik Gelişimlerine Dair Görüşleri

OÇAM’deki (A) ve (B) öğrencilerinin müziğe olan ilgilerini ve derste yaptıklarını özetler misiniz? Bu alanda yetenekli olduklarını ve çalıştığınız süre zarfında ilerleme kaydettiklerini düşünüyor musunuz? Özellikle konuşma konusundaki gözlemleriniz nelerdir? Ailelerden aldığınız dönütler var mıdır?	
1. Uzman	Dişleriyle ilgili bir sıkıntısı var; dudağı tam olarak birleştirerek durmuyor zaten. Normalde ağzını kapatamıyor, kapatmıyor çoğu zaman ama zorlayınca kapatabiliyor. Tek başına hiçbir şarkıyı söyleyemiyor. O yüzden hani hangi şarkıyı biliyor? Hepsine eşlik etmeye çalışıyor. Alkış yapıyor, heyecanlanıyor ama şarkıyı tam olarak söylemediği için hani hangi şarkıları bildiğini tam olarak ben de bilmiyorum. Yani o da söylemediği için... Sadece “Ali Baba’ nın Çiftliği” ne mesela eşlik ediyor, o da hayvan seslerine eşlik ediyor. Yani bildiği hayvan seslerine eşlik ediyor bizim sınıfta yaptığımızda. Yani şimdi sizin dersinizle alakalı olup olmadığını çok bilemiyorum ama Furkan’ da tabii kelimeyle ilgili bir değişiklik var ama tabii bu sizin dersinizle de alakalı olabilir. Furkan birkaç kelimeyi çok net söylüyordu. “Geldi.” diyordu mesela, çok net söylüyordu ama yani kelimelerin belki hepsini söyleyeceğini biliyor ama söyleyemiyor. Harfleri çıkaramıyor çünkü. Çıkaramıyordu ama şimdi daha çok çıkarıyor. Daha çok anlaşılabilirliği arttı bence kelimelerin. Ama bunun sizin dersinizle mi alakalı, onu tam bilemeyeceğim. O konuda bir şey söyleyemeyeceğim yani. Ama bence kelimelerinde büyük bir artış oldu yani.
2. Uzman	(Okula ilk geldiğinde)Sadece “geldiii” bunu biliyordu. Kapıdan girince “Geldiiii!” ya da “Geldi geldi!” diyordu mesela ya da tren geldiğinde “geldi geldi” diyordu. Şimdi en azından o “geldi” nin önüne bir şeyler koymaya çalışıyor ya da sadece “iiii, uuu” şeklinde bir şeyler söylemeye çalışıyordu, şimdi biraz daha o kelimeye yakın sesler çıkarmaya başladı. Hayvanları konuşurken, mesela kedi, daha çok böyle “kedi” gibi söylemeye çalışıyor. Yani sesleri de arttı. “iiii, uuuu” derken biraz daha işte ona yakın, kelimeye yakın sesler çıkarmaya çalışıyor en azından. Aslında şöyle, o şarkıları biliyor ama ifade edemiyor. Mesela “Kırmızı Balık” ı biliyordu. “Küçük Kurbağa” şarkısını mesela... Hani onları biliyor ama ifade edemiyor. Hayvan seslerinin hepsini çıkarıyor “Ali Babanın Çiftliği” nde. Ritim olarak daha çok şey yapıyor. Yani ilk kelimelerini söylediği için ya da kelimelerin ilk hecelerini söylediği için, ilk sesini söylediği için yine çok akıcı söyleme gerçekleşmiyor tabii ki ama katılımı artıyor ve mesela şu an şeyi hatırlıyorum: O “Ali Babanın Çiftliği” şarkısını seviyor. Belki sizle birlikte çalıştığı için aşinalığından kaynaklı... Onu söylerken mesela çok mutlu olduğunu biliyorum. Yani birçok sesi çıkaramıyordu Furkan birinci dönemin başında. Şimdi “Ali Babanın Çiftliği” nde de sanki daha anlaşılır bir şeyler geliyor sanki (kulağa) şarkıya uygun. “neee!” diyordu “mee!”ye (koyunun me sesi) ama şimdi “mee!” diyor, “ne” diyordu, şimdi “me” diyor. Yani sesletim olarak düzelmeler var. Size alıştı zaten zamanla. İlk zamanlar hani nasıldı, çok hatırlayamıyorum şu anda ama utanıyordu galiba. Daha sonra alıştı ve sizi gördüğünde koşarak gidiyor hani onu fark ediyorum, hani istekle gidiyor. Hemen ayağa kalkıyor. Geldiğinde de (sınıfına geri döndüğünde) aksi davranışı olmuyor zaten. Gayet iyi oluyor.

Tablo 15. (Devam). OÇEM’deki Öğretmenlerin Araştırmaya Konu Olan Öğrencilerin Müzik Gelişimlerine Dair Görüşleri

3. Uzman	<p>Yani geri bildirim bütün çocuklarda zor. Yani ailelerinden geri bildirim çok zor oluyor. Yani güvenilir ve geçerli geri bildirim yani eğitimi hakkında, yani öğrendikleri hakkında geri bildirim almak zor oluyor ama şu şekilde söyleyeyim; amaçlara yönelik bir geri bildirim almak zor oluyor ya da davranışsal bir geri bildirim almak zor oluyor ama söylediğine göre (velisinin) ilerleme var. Çocuk iletişim kurmaya başladı, çocuk daha bir sosyal olmaya başladı, çocuğum evde kendi kendine şarkı söylüyor, bu gibi şeyleri oluyor ama çok nadir oluyor. Aile tabii bunları anlatmakta zorlanıyor diyebiliriz. Yani ailenin de iletişim sıkıntısı olabiliyor, bütün ailelerin. Yani Vahittin evde kendi kendine şarkı söylüyor. Yani anlamsız sesler çıkarıyor bazen, bazen kendisine göre... Mesela horozu var, oyuncak horozunu alıyor, onu “ü ü ü üüü” diye gezdiriyor. Ondan sonra kalbi var. Peluştan kalp yapmışlar. Onu gezdirip “Pepe, Pepe” diye ses çıkarıyor. Bununla ilgili şeyler... Mesela “Vahittin bugün evde otururken kendi ‘götür’ dedi.” şeklinde geri bildirim oluyor. “Misafirlikte otururken leblebi vardı. Yerken leblebi dedik. Bir anda leblebi diye tekrar etti, çok şaşırdık.” şeklinde geri bildirimleri var. Aslında bir anda öğrenilen bir şey değil tabii bunlar. Yani bir birikim sonucunda ortaya çıkan bir şeyler... Müzik derslerinde biz ritim tutma çalışıyorduk onunla ama çok bir çalışmamız olmadı. Zaten o süreçte de branş öğretmeni yeni gelmişti. Vahittin de geç başladı. O yüzden hani pek de hatırlamıyorum geçmişte müzik dersinde neler yapıyorduk gibi ama yine de amaçlarımızı çalışıyorduk. Yani sesi takip etme, ritim tutma, çocuk şarkısı söyleme gibi şeyler çalışılıyordu yani müzik dersinde. Bu şekilde...</p> <p>Sizin onunla çalışmanız en başında şarkı söylemek ya da sesleri taklit etme ya da müzikle siz onu terapi şeklinde çalışıyorsanız en başında iletişimin en temel noktası yüz yüze bakma, yüz yüze gelme ve gözlerine bakma, göz teması kurma... Bunun da ilerlediğini zannediyorum yani müzikle daha çok. Çünkü müzik yaparken ya da çocukla müzik yöntemiyle çalışırken çocuk yüzünüze bakıyor ya da göz göze geliyor. Siz mesela 20 dakika, yarım saat çalışıyorsanız bu da mutlaka iletişimin ilerlemesini sağladı diye düşünüyorum. (Çocuk şarkıları çalışmanızın konuşmasında etkili olduğunu) bilmiyorum ama tabii ki faydası olacağını da zannediyorum yani. Çocukla geçirilen her kaliteli vakit çocuğa olumlu etkisi olduğunu gördük zamanında. Vahittin’ le de tabii bizim çalışmalara destek olduğunu söyleyebiliriz. Çocuğun daha mutlu geldiğini söyleyebilirim yani. Ritim tutması arttı. Benim söylediğim şarkılara katılımı da arttı. Mesela ben şarkı söylediğimde o da şarkıya uygun ritim tutabiliyor alkışla ya da masaya vurarak.</p>
4. Uzman	<p>Vahittin’ in sesleri çıkarmada zorlukları var ama bu çocuk sesleri çıkarabiliyor, istese daha net söyleyecek, çıkaracak ya da farklı tonlamalar... Farklı şekilde kullanıyor kelimeleri. Öyle söyleyeyim. Mesela “Anne gel!” diyeceğine “Anne deeeh...” diyor mesela. İlk zaman, Vahittin okula başladığında biz de... Ya biz de ilk defa gördüğümüzde Vahittin’ i, Vahittin sınıfa ağlayarak geldi. Yaklaşık 2-3 gün boyunca hiç susmadı, ağladı. Ondan sonra bir güven duygusu oluşmaya başladı. Mesela merdivenden inilecek olsun ya da yapamayacağı bir beceri olacak olsun, tuvalete gidecek olsun, oyun salonuna gidecek olsun, hemen eline yapışır. Bu 2-3 gün süre sonra oluşmaya başladı. Aynı şeyi sizde de yaşadığını düşünüyorum. Vahittin’ de veya ben bunu direkt otizmlili çocuklara da yayabilirim, bir insanın onu sevdiğini anlarsa gerçekten hiçbir zaman peşini bırakmıyor ve sizle olan derslerine giderken de zaten sana el çırpı çırpı, koşa koşa gidiyor zaten, dönüşte de aynı şekilde çok mutlu geliyor. Bu da çocuğun sizi ne kadar sevdiğinin bir göstergesidir zaten. Vahittin’deki konuşma bozukluğu otizme bağlı, otizmden kaynaklı... Bundan sonrası için gelişebilecek ama şahsi görüşümü sorarsanız hiçbir zaman dört dörtlük olamayacak. Yani sadece iletişim olarak değil. Çünkü çok geç kalmış. Çocuk 7-8 yaşına gelmiş ve bu yaştan sonra o çocuğun artık bizim gibi bireyler gibi, iletişim kuramasa bile diyorum, bu kelimeleri, cümleleri kuruyor olması çok zor görünüyor ama ilerleme olur mu, tabii ki olur. Kelimeler iki kelimeye dönüşür, iki kelime üç kelimeye, üç kelime artık bir cümleye dönüşür. Bunları yapmaya başlar ama akıcı, net ve anlaşılır olarak bundan sonrası için konuşabileceğini sanmıyorum. Konuşursa çok büyük bir mucize ve başarı olmuş olur. Ama zamanlama ilerleme gördük biz Vahittin’ de. Zamanla böyle hayvan sesleri taklit etme ya da anne deme, su deme, saat deme zamanla oldu diye düşünüyorum.</p>

Tablo 15. (Devam). OÇEM’deki Öğretmenlerin Araştırmaya Konu Olan Öğrencilerin Müzik Gelişimlerine Dair Görüşleri

5.Uzman	<p>İki öğrenci de bu yıl yine başladı okula. İkisi de çok tatlı, Furkan da Vahittin de... Yani akademik anlamda diğer öğrencilere göre daha iyi olduklarını düşünüyorum. Hatta burada onlarla birlikte çalışırken... Çalışabileceğiniz öğrencileri seçtiğinizi düşünüyorum biraz da yani. Onlar hani daha alakalı, en azından algı düzeyleri daha yüksek diye düşünüyorum. Çünkü otizm hani zor bir engel türü... Birçok çocuk sizin orada vermek istediğinizi anlamayabilir. Onlar problemlili davranışı çok fazla olmayan ve algı düzeyi daha iyi olan öğrenciler... O yüzden çok fazla sıkıntı yaşamıyoruz. Sınıf düzeyleri de aynı şekilde ve akademik anlamda doyum aldığımız öğrencilerden açıkçası. Konuşma bozuklukları... Açıkçası çocuklar, hani evde duran çocuklardı bunlar ve sadece aile ile iletişim halinde olan çocuklardı. O yüzden okula geldiklerinde sosyal bir ortama girdikleri için seç çıkarmayla başlıyorsa bu bir kelime olarak devam ediyor ya da bir-iki kelime ya da basit cümleler olarak devam ediyor iki öğrencide de aynı şekilde. Yani algı düzeylerinin ve farkındalıklarının bu şekilde arttığını düşünüyorum. Konuşmalarında biraz daha ilerlediğini düşünüyorum. Furkan’ın ailesi çok fazla okula gelmiyor açıkçası. Annesiyle birkaç kere görüşmüşümdür. Normalde ben velilerle çok sık görüşürüm. Yani odaya gelmeseler bile telefonla olsun koridorda veya veli bekleme odasında olsun ama Furkan’ın annesi okula gelmeyin çok talep eden bir belli değil. Gerekliğinde görüşüyoruz. Seminerlere falan da çok gelmiyor ama Vahittin’ in annesiyle sürekli görüşüyoruz. Onun (Vahittin) problemlili davranışları da vardı ya da çocuğu tanımak sürecinde de çok sık görüştük, toplantılarda çok sık görüştük. İletişim halindeyim yani onun annesiyle daha çok. Müzikle alakalı o iki öğrencinin velileriyle konuşmam olmadı sanırım şimdiye kadar ama hani sizin çalışma yaptığınızı biliyorlar. Sanırım onunla ilgili görüşmüşüktük hani böyle çalışma yapılıyor diye ama farklı bir görüşmem olmadı onun üzerine.</p> <p>Bir tane (konuşma terapisti) var. Kütahya bu konuda biraz şey hani, dar... Gidebilecekleri bir yer yok açıkçası velilerin. Bahsettiğim bir tane olan yer de hani daha basit düzeyde... Yani bizim çocuklar çok ağır... Kekemeliktir, basit artikülasyon bozukluklarıdır, bu tip şeylerde olumlu sonuç sağlayan bir yer... O yüzden genelde Eskişehir’e yönlendiriyoruz ya da daha büyük şehirlere yönlendiriyoruz ama oraya da maddi imkânı güçlü olan veliler gidiyor. Tabii bize soranlar oluyor, bizim yönlendirdiğimiz oluyor. “Hocam biz gittik, bir yararını görmedik!” diyenler de oluyor açıkçası. Bir-iki görüşmeden sonra ya da terapiden sonra bitiyor. Çünkü çocuğun seviyesine inilmiyor tam olarak ya da çocuk, oturma becerisi yok mesela çocukta, daha o beceriyi tamamlamamış, o yüzden oturup böyle karşılıklı konuşma evresine geçemiyor. Önce o becerinin tamamlanması gerekiyor. Furkan ve Vahittin için böyle bir konuşma terapisti, böyle bir tedavi ya da görüşme olmadı şimdiye kadar hiç.</p>
6. Uzman	<p>Bizim normumuzda konuşma terapisti normu yok. Hiçbir okulda yok. Konuşma terapistine ulaşmada bütün velilerimiz büyük zorluk çekiyor. %99’ u da böyle bir hizmetten yararlanamıyor sayın öğretmenim.</p>
7. Uzman	<p>Her çocukta olduğu gibi onlarda da bir problem yaşamadım. Furkan daha çok bireysel öğretim programına uyuyor fakat sosyal açıdan çoklu öğretim daha iyi diye düşünüyorum, ayrıca çok hareketli olması çalgılar konusunda, çalım komutları konusunda sıkıntı yaşanmayacak türde iyi. Vahittin ise üzerinde çok durulup zamanla müzikal olarak iyileşme beklenebilir. Ama hepsi gelişime açık. Haftada birkaç dersle gelişim beklemek kısa sürede zor. Hele tüm okuldaki çocukları düşünürsek. Ritim tekrarı, ezgiye verdikleri ritmik tepkiler, sözlü ifadeler (kuş, mini, arı, vız, mö, me vb.) taklit becerileri gelişti diyebilirim. Aileler konusunda daha çok sınıf öğretmenleri ilgili. Öğretmenlerinden aldığım dolaylı tepkiler olumlu yönde fakat daha çok üzerinde durulmasından yanalar.</p>

Uzmanlar araştırma konusu olan öğrencilerin bedensel ve ailevi yetersizliklerinden bahsetmişlerdir. A Öğrencisi dudağını kapatmakta zorlanmakta ve dişleriyle ilgili sorunu bulunmaktadır. B Öğrencisinin eğitime geç başlamasıyla ilgili sıkıntısı olduğunu belirtmişlerdir. Ailelerin bilinç düzeylerinin yeterli olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerin okula başlamadan evvel genellikle evde duran çocuklar olduğunu dile getirmişlerdir. Aynı zamanda velilerden dönüt

almanın da zor olduğunu belirtmişlerdir. Konuşma konusunda otizmli çocuklarda sorunu olanların kekemelik, artikülasyon bozukluğu gibi sorun yaşayan çocuklara göre daha ağır vakalar olduğunu belirtmişlerdir. Yoğun bir eğitimin yanı sıra konuşma terapistinden de destek alınması gerektiğini ancak bu konuda Kütahya ilinde hizmet veren biri olmadığını dile getirmişlerdir. Araştırma için yapılan müzik derslerinin öğrencilere faydalı olduğunu düşündüklerini ancak konuşmalarındaki artışın sadece buna bağlı olmadığını, bunun bir süreç olduğunu, belli bir birikimle gerçekleştiği gibi benzer görüşlerde bulunmuşlardır.

Tablo 16. OÇEM’deki Öğretmenlerin Derste Kullanılan Çocuk Şarkılarına Dair Görüşleri

Derste çocuk şarkılarına yer veriyor musunuz? Yer veriyorsanız bu çocuk şarkıları nelerdir ve ne şekilde (enstrümanla eşlik, papağan yöntemi, oyun, canlandırma yöntemleri gibi) seslendiriyorsunuz? Furkan ve Vahittin bunlara eşlik ederler mi / ne şekilde eşlik etmektedirler?	
1. Uzman	Veriyoruz. Şöyle veriyoruz: Mesela, çocuk, şarkının tamamını söylemiyor. Başlatmıyor mesela, şarkıyı biz başlatıyoruz, duruyoruz mesela, çocuğun söylemesini sağlıyoruz. O da böyle söylüyor, sonra söylemek istemiyor, duruyor. Sonra orasını biz söylüyoruz, tekrar onun söylemesini sağlıyoruz... Aslında (kurumdaki müzik öğretmeniyle yapılan müzik derslerinde) çok şarkı seslendirilmiyor. Müzik öğretmenimiz genelde darbuka getiriyor. Mesela ritim çalmaya yönelik ders yapıyor. Yani çocuk şarkısı söylenmiyor desem yeri. Söylenmiyor yani. O (görevli müzik öğretmeni) genelde ritim tutmaya yönelik ders yapıyor. Çocuk şarkısı söylemiyor yani. Söyletmiyor da... Sadece ritim tutmayla ilgili... Davul ve darbukayla ritim tutmaya yönelik ders yapıyor. Yaptı bu sene boyunca.
2. Uzman	Müzik dersinde küçük bir darbuka var, (müzik) öğretmenimiz onu getiriyor. Yani ikinci dönemin, bir yılın başından beri... Ya da müzik sınıfına çıktığımızda, bateri var, davul var, bazen müzik sınıfını da çıkıyoruz, çıkıyorduk; orada da bateri, davul kullanıyordu. Burada da geldiğinde darbuka getiriyor. Furkan’ın böyle bir istek var, baterinin başına geçip çalma ya da işte, darbukaya vurma isteği var, isteği var ama bunu çok ritimli yapamıyor ama yapmak istiyor, yani sürekli almak istiyor onu, yapmak istiyor. Ya da mesela şarkı söylerken öğretmenimiz darbukayla kendi ritim yaparak şarkı söylüyorduk sınıfta biz alkış yaparak. Onunda çok mutlu oluyor, böyle gözlerinin içi gülüyor, ellerini çırıyor. Yeni öğretmenimiz tableten hayvan sesleri çalıştırıyordu öğretmenimiz. Hani hayvanın sesi var, onu olduğu yere götürmek, kaynağına... Ses kaynağı tanıma... onlarda çok iyi zaten. (Müzik Öğretmeni) birkaç kez de gitar çaldı, bağlama çaldı galiba.
3. Uzman	Çocuk şarkılarını eş zamanlı ipucuyla öğretmeye çalışıyoruz. Yani önce biz söylüyoruz, (sonra) çocuğun söylemesini bekliyoruz. Eğer konuşursa -konuşan çocuğa şarkı öğretiminde yani- biz söylüyoruz, o söylüyor. Şimdi çocuk, mesela çocuk şarkısının bir kıtasını söylüyoruz ya da bir kelimesini söylüyoruz ya da bir cümlesini söylüyoruz -çocuğun düzeyine göre farklılaşıyor- çocuk, biz söylüyoruz, ona tekrar ettiriyoruz ya da güzel söylediği için onu pekiştiriyoruz. Yani bu, uygulamalı davranış analizine göre eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemine dayalı olarak çalışılıyor. Vahittin’ in bağlamadan çok davula ilgisi olduğunu düşünüyorum çünkü bağlama onu çok alakadar etmiyor gibi davranıyor sınıfta. Belki çocuk şarkıları çalınsa bağlamayla olabilir ama nitekim çok da çocuk şarkısı çalmadılar yani. Yani okulda diğer çocuklara yönelik şeyler yapılmıştır, onu da bilmiyorum yani. Bağlamaya pek ilgisi yoktu ama davul ve üfleli şeylere daha çok ilgisi olduğunu zannediyorum ama onlar da kullanılmadı.

Tablo 16. OÇEM’deki Öğretmenlerin Derste Kullanılan Çocuk Şarkılarına Dair Görüşleri

4.Uzman	<p>Sınıfımızdan dört çocuğun üçü konuşmadığı için, sadece bir tanesi ritim yapıyor, bir tanesi dediğim gibi yeni yeni şarkı söylüyor. Biz çalışıyoruz, çaldığımızı dinliyorlar ya da bazen eşlik etmeye çalışıyorlar. Bunu yapıyoruz. Sadece müzik dersleri değil, genel bütün derslerde pekiştirici olarak kullanıyoruz çocuk şarkılarını. Bazı görselleri de var, videoları da var. Videolarıyla birlikte kullanıyoruz çocuk şarkılarını. (Vahittin) bir enstrümanla bir şey yapmadı. Ses olarak da hayvan seslerinde dediğim gibi, çocuk şarkılarını, o tarzda şeyleri kullanıyoruz ve müzik öğretmeni bir şarkı söylerken ona, ağzından onlar çıkmasa bile bir şekilde eşlik ederek geçti müzik derslerimiz. Yani şimdi (kuruma müzik öğretmeni geldiğinde) müzik derslerine ekstradan yapılabilecek şeyler ne kadar yapıldı, tartışılır, yani ne verilebilirdi de verilmedi, bunu tartışmak lazım ama dediğim gibi (Vahittin’in) ritim duygusu var. Müzik öğretmeni herhangi bir şarkı söylediğinde ona alkışlarıyla ya da ses çıkaramadığında, onları söyleyemeyebilse de bir şekilde ağzıyla eşlik etmeye çalışıyor ya da bir oyun havası söyleyin mesela, kalkar oynamaya başlar ve oynarken ayaklarındaki o ritim duygusunu hissedebiliyorsunuz. Yani müziğe karşı algısı çok açık...</p>
5.Uzman	<p>Ben açıkçası çok fazla çocuk şarkısı bilmiyorum. Genelde burada öğrendim çocuk şarkılarını. Bir “Kırmızı Balık” ı biliyorum galiba, bir de “Düt Düte Binelim Gidelim” diye bir şarkı vardı, onu biliyorum. Yani hani bunlar benim hoşuma gidenler... Böyle sınıflara girdikçe işte öğretmenlerin dinlettiği şeyler... Bildiğimce böyle mırıldandığım oluyor ama genelde tabii bunu çok tercih etmiyorum, çok söyleyemediğim için de olabilir, bilmediğim için de olabilir. (İşbirliği için kurumdaki müzik öğretmeninden) Talebim oldu açıkçası sene başında öğretmenimden. Yani velilerin çok istekli, hevesli olduğuna dair bir görüşmem oldu ama olumlu yönde bir ilerlememiz olmadı. O yüzden yarım kaldı. Veliler bu konuda çocukları farklı etkinlikler yapsın istiyorlar. Mesela bazı veliler “Benim çocuğum şu müzik aletini çalabilir mi?” diye, hani bir bakılsa diye geliyor. Ben bu konuda müzik öğretmenimden yardım istedim. “Hocam” dedim, “Hani müzik kulağı olan, ritim duygusu olan ya da hani bir alet çalabilecek olan öğrencilerin listesini yapsak, onların velileriyle hani özel ders alabilirler ya da farklı şekilde ilgileneler diye bu şekilde bir liste istemiştin. Hani velilerden genelde bu talep geldi. Hani “Benim çocuğumda bu olabilir.” Diye onlardan talep geldi. Seminer şeklinde olmadı. Sadece birebir görüşme oldu ve velilere bunu iletmek oldu açıkçası.</p>
6. Uzman	<p>Şöyle söyleyeyim öğretmenim; zaten biz sınıfta derste – biraz önce ifade ettiğim gibi konuşma bozukluğu olan çocuklarda, yani hani çocuk şarkılarını çok sık kullanıyoruz derken “Küçük Kurbağa” dan tutun hani bilebildiğimiz tüm çocuk şarkılarını, bilmiyorsak da yine diğer öğretmen arkadaşlarımızla birbirimizle etkileşim halinde, etkilenerken veya onları rol-model olarak bizim bilmediğimiz, onların bildiklerini birbirimizle paylaşarak ve öğrenerek – sınıfta çok sık kullanırız. Kullanmak da zorundayız. Onu ifade edeyim. Çünkü çocuklarda kazanım elde etmek özellikle konuşma bozukluğu otizmlilerde bir kavramı, bu matematiksel bir kavram da olur, bu başka bir kavramı oyun ve müzikle daha hızlı yol aldığımızı söyleyebilirim ve yol aldığımızı da gördük. Şu an kendi okulumuzdan örnek vereyim; bizim -biliyorsunuz otizmlilerde en önemli sorun konuşma becerileri, iletişim becerilerinin olmaması- bizim öğrencilerimizi 36 aylıktan itibaren almaya başlıyoruz. Çoğu öğrencimizin, hemen hemen tamamına yakın öğrencimizin ya konuşma, iletişim becerileri hiç yok ya da çok sınırlı, kısıtlı, bir-iki, üç-beş kelime ama biz bu öğrencilerimize şu an kendi okulumuzda çoğu öğrencimizde konuşma becerisi, iletişim becerisinin kazanımı anlamında çok yol kat ettik. Akademik alanda da 72 öğrenci en zor alanlarında 25 öğrenciyle biz okuma-yazma çalıştık ve bu yönde kazanım elde ettik. Bunu da yaparken hepsini, oyun, çocuk şarkılarıyla birlikte -en sık kullanarak- yaptık. Yoksa başka türlü bizim başarılı olmamız mümkün değil.</p>
7. Uzman	<p>Elbette veriyorum. Ali Baba’nın Çiftliği’ni çok seviyorlar. Belirtmeliyim. Katılımın daha çok olduğu bir şarkı. Arı vız. Belirttiğiniz yöntemleri kullanıyorum. En çok da papağan tekniği. Alkışla, komutlarla tepkiler alıyorum.</p>

Uzmanlar müzik dersinin haricinde de her derste ocuk Şarkılarından yararlandıklarını belirtmişlerdir. ocuk Şarkılarından özellikle araştırmaya da konu olan Minik Kuş ve Ali Baba'nın iftliği Şarkılarını çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bunların yanı sıra Arı, Kırmızı Balık, Küçük Kurbağa gibi ocuk Şarkıları da çok sık tekrarlanan Şarkılar olarak belirtilmiştir. Bu Şarkıları sınıf öğretmenleri kendileri çalıŐtırdıkları zaman genellikle görsel destekli kayıtlardan ders yaptıklarını belirtmişlerdir. Uzman kişilerden bağlama alabilen sınıf Ğretmeni kendi derslerinde bundan yararlandığını belirtmiştir. Uzmanlardan alınan bilgilere göre sınıfta konuşamayan öğrencilerin bulunması, konuşma seviyelerinin çok farklılık göstermesi nedeniyle müzikle ilgili olarak genelde alkış, ritim tutma veya dans etmek gibi eylemlerle dönüt almaktadırlar. Şarkı öğretmekte en çok izlenen yöntem ise Şarkı sözlerini önce öğretmenin söylemesi, sonra öğrencinin tekrar etmesi Őekildeki "Papağan Yöntemi" dir. "İpucu Yöntemi" yle de Şarkıların bir kısmının Ğretmen tarafından söylenip bir kısmının öğrencinin söylemesi için boş bırakılması da izlenen yöntemlerin başında gelmektedir. Uzmanlar araştırmaya konu olan A ve B Ğrencilerinin ikisinden de müzik derslerinde etkileşime girdiklerini söylemiŐlerdir. Alınan bilgilere göre A öğrencisinin çıkarabildiği sesler, hece ve kelimeler daha fazladır. Anlamlandırma düzeyi de B öğrencisine göre daha yüksektir. B Ğrencisi için alınan uzman görüŐlerinde ritim duygusunun ön plana çıktığı belirtilmiştir. Müzik Ğretmeni de söylenen ocuk Şarkıları içerisinde "Ali Baba'nın iftliği" Şarkısında katılımın daha çok olduğunu belirtmiştir.

Tablo 17. OCEM’deki Öğretmenlerin Çocuk Şarkılarının Otizmlilerdeki Konuşma Bozukluklarının İyileştirilmesinde Destekleyici Bir Rolü Olup Olamayacağına İlişkin Görüşleri

Çocuk şarkılarının otizmlilerdeki konuşma bozukluklarının iyileştirilmesinde destekleyici bir rol oynadığını düşünür müsünüz?	
1.Uzman	Gelişim gecikmiş konuşmada sağlanıyor mesela. Yani çoğunlukla sağlanıyor çünkü şarkı özellikle küçük çocuklarda çok etkili gerçekten. Hem şarkıyı seviyorlar hem katılmak istiyorlar, eğlenceli buluyorlar. Çünkü sürekli ders yapmak da onları sıkıyor. Biz şarkıyı hemen her dakika söylüyoruzdur sanırım. Ders sonlarında...
2. Uzman	Kendim de dil terapistleriyle birlikte çalıştığım için mesela Ankara’da çalıştığımız kurumda yabancıydı dil-konuşma terapisti, piyano çalıyordu ve piyanoyu etkin olarak kullanıyordu çocuklarda. Şarkıyı söylüyordu. Hatta bazen grup derslerine birlikte giriyorduk. İşte atıyorum, hayvanlarla ilgili bir şarkı söyleyecekse, hani hep dedik “Ali Baba’nın Çiftliği” dedik, onu örnek vereyim; “Ali Baba’nın Çiftliği” ni söyleyecekse eğer, çocukları oturtuyordu, evlerine birer tane müzik aleti, marakas, ritim çubuğu, bir şey veriyordu. Daha sonra kendisi çalıyordu, birlikte biz söylüyorduk. Ben de o sırada mesela hangi hayvanın söylüyorsak işte o hayvanı figür olarak dışarı çıkarıyorduk. Plastik oyuncak ya da peluş oyuncak şeklinde çıkarıyordum. Ondan sonra onlarla oyun kurabiliyorduk. Mesela çiftlik oluşturup öyle yapabiliyorduk. Mesela “Küçük Kurbağa” yı söylerken dans ediyorlardı. Önce oldukları yerde ritim, ondan sonra sınıfın etrafında dolanarak hep birlikte grup dansı... Mesela davranış problemi olan öğrencilerde gruba uyum sağlama oldu, aktif katılım oldu. Konuşma bozukluğu olan vardı içlerinde. Şöyle hatta; yani otizmliler olmayıp mesela kekemelik problemi olan öğrenciler vardı. Onlarda da şöyle, zaten bir gruba dahil olduğu için psikolojik olarak önce bir rahatlıyor çocuk. Psikolojik olarak rahatladığı için de kendini rahat bir ortamda hissettiği için de bir iletişim kurma gereksinimi duyuyor. Bir de tabii mesela işte o hayvanları öğrenme ya da kelimeleri öğrenmede daha çok aklına geliyor çünkü şemalar oluşuyor.
3. Uzman	Destek olabileceğini düşünüyorum tabii ama tamamen konuşma bozukluklarının müzikle giderileceğini düşünmüyorum yani. Çünkü daha değişik yöntemler de var. Bir de konuşma bozukluğu, gelişim alanları içerisinde çok derin bir yapıya sahip... Diğer özbakım becerileri, akademik beceriler, motor becerileri gibi bir beceri değil. Yani çocuğun beyniyle alakalı... Çocuk, açıkçası konuşmayı öğrenecekse yani konuşacaksa süreç içerisinde çocuk bizim desteklememizle ya da müzikle ya da değişik yöntemlerle çocuk konuşuyor ama çocuk konuşmayacaksa ne yaparsak yapalım konuşmuyor. Yani gelişimiyle ilgili tamamen... Ama tabii ki destek olur müzik, müzikli eğitim, enstrüman. Hem çocuğu rahatlatır. Yani bu çocukların en önemli noktası da bu çocuklar sıkıntılı, sürekli ağlayan çocuklar, öfke nöbetleri olabilen çocuklar... Bu bağlamda da bu davranış bozukluklarının giderilmesine tabii yardımcı olarak eğitime daha iyi katılmaları sağlanabilir.
4.Uzman	Kesinlikle kullanılabilir. Konuşamayan çocuk olarak da düşünürsek bunun öncelikle ön koşulları vardır. Örneğin hayvan sesleri, taklitler, şunlar bunlar... Bunlar açısından çocuk şarkılarının faydası olabilir. Diğer açıdan da iletişim becerisi olmayan çocuklar için ya da yetersiz olan çocuklar için de söylenen şarkıların anlamları açısından, mesela “Dişlerini fırçala sen de sabah uyandığında” diye başlıyor, ne zaman fırçaladın dişlerini, ne zaman fırçalarsın, sabah uyandımda, bu tarz şeylere faydası olabilir. İletişimi geliştirmeye ya da soru-cevap şeklinde faydası olabilir. Bir de dediğim gibi ekolaliyi yok etmek için de şarkıların faydası olabileceğini düşünüyorum. Bir çocuk şarkısı, tamam, normal küçük bir çocuk o şarkıyı algılayabilir. Sadece hayvan sesleri olarak da değil, diğer olaylar gerekli parçalar olarak da. Normal çocuklar bunu algılayabilir ama bizim çocuklarımızda bilhassa biraz daha basite indirgenmiş, daha böyle, bizim çocuklarımızın algısına hitap edebilecek çocuk şarkıları olduğunu sanmıyorum. Yani bu eksik, yetersiz bence...

Tablo 17. OCEM’deki Öğretmenlerin Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocuklardaki Konuşma Bozukluklarının İyileştirilmesinde Destekleyici Bir Rolü Olup Olamayacağına İlişkin Görüşleri

5.Uzman	Tabii ki de!.. Yani burada okul ortamında çocuk altı saat boyunca burada duruyor, bekliyor, sadece ders olmuyor açıkçası. Mesela beden eğitimi diye, görsel sanatlar diye farklı branşlarda, müzik de aynı şekilde, çocuğa gerektiği gibi verilmeli... Veriliyor da zaten. Öğretmenler arada hani en azından çocuğun sevdiği şarkıları açıp, ders aralarında mesela, bir etkinlikten diğerine geçerken bunları açmalı bence. Dinletmenin yararı da olur kesinlikle çünkü çocuk onu dinlerken bile dikkatini oraya veriyor ya da laptopa bakıyor, ne oluyor, orada bir hareket var gibi, müzikle birlikte oradaki çocuklar hareket ediyor falan diye, algıları gerçekten daha da açılıyor dinlediklerinde ya da mırıldanıyorlar, söylüyorlar. Bu konuşma bozukluğu dediğimiz şey... Yani bizim çocuklar hiç konuşmuyor. Otizmde otistik çocukların %50’si hayatları boyunca konuşmazlar zaten. O yüzden bu konuşma süreci çok uzun bir süreç... Üç yıl içerisinde baktığımda hani hiç konuşmayıp atıyorum hani, tuvalet eğitiminde konuşmaya başlayan ya da hani bir-iki kelime söyleyenler oldu tabii ki de yani. Konuşanlar da oldu. Kullanılabilir. Yanlış bilmiyorsam şey mesela kekemelerde de buna benzer şeyler oluyor. Kekeme daha güzel şarkı söyler diye bir algı var zihnimde. Doğru mu, bilmiyorum ama yani müziğin ya da şarkı söylemenin konuşmaya olumlu yönde etkisinin olacağını düşünüyorum. Buna benzer örnekler de gördüm geçmişte.
6. Uzman	Kesinlikle düşünüyorum. Konuşma bozuklukları üzerinde ve iletişim becerileri üzerinde çocuk şarkılarının fevkalade önemli olduğunu düşünüyorum ki zaten bizim öğretmenlerimiz, bu alanda eğitim veren öğretmenlerimiz sadece dil-iletişim becerilerinde değil hemen hemen bütün derslerde çocuk şarkılarını çok sık kullanıyoruz. Bunu hem öğrencinin konuşma bozukluğundaki kelime haznesinin artması yönünde, yeni kelimeler, yeni kavramlar öğrenilmesi yönünde kullanıyoruz hem de çocuğun – biliyorsunuz otizmlili öğrencileri bir sınıfta uzun süre akademik çalışmaya güdülemek mümkün değil – onun için ara güdülemeler, ara motivasyon gerekli, ondan dolayı biz öğrencilerimizle sık sık çocuk şarkılarını birlikte söylüyoruz, birlikte söylemeye çalışıyoruz, kendimiz söylüyoruz, çocukların eşlik etmesini istiyoruz. Yine vurmalı ve üfleli müzik aletlerini, enstrümanları derslerimizde sadece iletişim becerileri değil, bütün derslerimizde, matematik dersinde dahi çok sık kullanıyoruz. Ya dikkati dağılan öğrencinin dikkatini toparlamak için ya da yorulduğunu hissettiğimiz öğrenciyi mola arasında mutlaka çocuk şarkılarına... Olmazsa olmaz. Bizim eğitim verdiğimiz özel eğitim öğrencilerine, özel eğitim alanında hizmet veren öğretmen arkadaşlarımızın en sık başvurduğu bir öğretim yöntemidir materyal içinde.
7. Uzman	Kesinlikle düşünüyorum. Yüzyıllardır insanlar üzerinde büyük etkileri olan bir rolü vardır müziğin.

Uzmanların tümü çocuk şarkılarının otizmlili çocukların konuşma problemlerini destekleyici nitelikte olduğunu düşünmektedir. Konuşmanın desteklenmesini yanı sıra günlük birtakım becerilerin kazandırılmasında da fayda sağladığı görüşünü belirtmişlerdir. Çocukların müzik sayesinde sosyalleştiklerinden bahsetmişlerdir. Kendilerine olan güvenlerinin arttığından ve ailelerinin de bundan dolayı mutlu olduklarında bahsetmişlerdir. Ayrıca otizmlili öğrencilerin dağılan dikkatlerini de toplama anlamında müziğin fayda sağlayıcı bir unsur olduğu dile getirmişlerdir. Çocuk şarkılarını hem öğrencinin konuşma bozukluğundaki kelime

haznesinin artması yönünde, yeni kelimeler, yeni kavramlar öğrenilmesi yönünde hem de öğrencinin çalışmalar sırasında güdülenmesi yönünde kullandıklarını belirtmişlerdir. Uzmanlardan alınan görüşlere dayanarak otizmli çocuklara yönelik bestelenen çocuk şarkılarına ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 18. OÇEM’deki Öğretmenlerin Çocuk Şarkılarının Otizmli Çocuklarda Müzik Terapi Yöntemi Olarak Kullanılıp Kullanılmayacağına İlişkin Görüşleri

Çocuk şarkıları otizmli çocuklarda sizce müzik terapi yöntemi olarak kullanılabilir mi?	
1.Uzman	Kullanıyoruz genellikle çocuk şarkılarını. İletişime yönelik... Otizmde böyle kullanılıyor.
2. Uzman	Düşünüyorum. Yani detayını bilmediğim halde düşünüyorum çünkü sözcük dağarcığımı zenginleştiriyor gerçekten. Bir öğrencimiz çok anlamsız sesler çıkarıyor. Dediğim gibi o ritme olan, ritim duygusu olan (çocuk) çok anlamsız sesler çıkarıyor ve anlamsız seslere başladığında mesela ben şarkı söylüyorsam susuyor, rahatlıyor, gülüyor.
3. Uzman	Müzik sadece çocuğun müzik yapması ya da ritim tutması ya da şarkı söylemesi bir amaçtan ziyade bizim için bir araç gibi oluyor. Çünkü çocuğu sıkıp -dersten sıkıntı olabileceksa çocukta- yani sıkılıyorsa çocuk dersten o çocuğun rahatlamasını sağlıyor müzik.
4.Uzman	En basiti şöyle söyleyeyim: Bir öğrencimiz var, öfke nöbeti geçiriyor, günde yaklaşık yedi-sekiz kere öfke nöbeti geçirir. Haftanın iki saati müzik dersimiz var ve şu ana kadar hiçbir müzik dersinde çocuk öfkelenmedi. Sebebi ne? İnanılmaz bir bağlama merakı var çocuğun. Benim de branşım bağlama olduğu için müzik derslerinde genellikle sınıfımızda bağlama bulunuyor, ben ne zaman bağlama çalmaya başlarsam yerinden çıkıyor, kalkıyor ya kucağıma oturuyor ya bağlamayı almak istiyor ve eşlik etmeye çalışıyor. Bağlamayı kucağına verdiğimde kendince vuruyor, bir şeyler çıkarmaya çalışıyor ve ses çıkardıkça mutlu oluyor. En basiti böyle söyleyeyim. Bire bir yaşadığımız bir olay... Yani bu şekilde daha başka örnekleri vardır belki. Veya şeylerin faydası olabilir, bak, ben bunu da düşünmüştüm, bu Barok müzik tarzı şeyler var, Vivaldi vs... Hani bunların acaba ekstradan bir getirisi olabilir. Hani direkt beyne hitap eden, böyle davranışsal olarak değil de direkt beynine mental açıdan hitap edebilecek bir şeyler var mı, o konu hakkında pek bir fikrim yok açıkçası şimdilik.
5.Uzman	Bence kullanılabilir çünkü konuşma terapistlerine baktığınız zaman genelde bizim çocuklarla çalışan insanlar değil. Yani daha basit seviyedeki bozukluklarla uğraşıyorlar. O yüzden bizim çocuklar konuşma terapistlerine gittiklerinde, velilerden de bu şekilde geri dönüt geliyor, elleri boş geliyorlar açıkçası biraz. Belki o tür terapistler çocukların algı düzeylerini bilip ya da müziğe karşı alakalarının olduğunu bilip bu şekilde sizin bahsettiğiniz gibi konuşurlarsa ya da terapiye devam ettirirlerse yararlı olur bence.
6. Uzman	Sayın öğretmenim, çok büyük bir açık bu, yani hiç bu yönde bir çalışma yok. Böyle bir ihtiyaç, çok yüksek derecede böyle bir ihtiyaç var. Çünkü ben böyle bir hizmet için – sadece müzik anlamında değil, tiyatro, teatral anlamda da – öğretmenlerimize bu yönde hizmet içi eğitim için sürekli bir interaktif şekilde verilmesi gerektiğini savunan bir kişiyim. Müzik eğitimi ve konuşma bozukluklarında, iletişim becerilerinde, oyun becerilerinde de müziğin bu kadar önemli olduğu, bizim okulumuzda şunu ifade edeyim; en önemli, bakın, en önemli bizim okulumuzda bir fen lisesi veya bir başka okula göre bizim okulumuzda üç ders görüyoruz biz: Birincisi müzik, ikincisi beden eğitimi, üçüncüsü görsel sanatlar... Çünkü bizim çocuklarımızın hayata sporla, müzikle ve sanatsal yönleriyle tutunabileceğini düşünuyoruz. Bu yönde çalışmalar... Onun için bu yönde hizmet içi eğitime bizim, benim de dahil olmak üzere ihtiyacımız olduğunu söyleyebilirim.
7. Uzman	Her çocukta olduğu gibi otizm çocuklarında da aynıdır. Onların sosyalleştirme açısından müthiş bir gelişimsel sürekli ifade eder. Bence yeterli kadar öğreticiler şarkılar ve onları da (otizm çocukları) toplumdaki kabullenmiş olursak eğitimin daha kalıcı ve seviyesel olabileceğini düşünüyorum. Yeter ki daha çok ilgi çalışma olsun öğretici tarafından.

Alınan uzman görüşlerine dayanarak çocuk şarkılarının araştırmaya konu olan ve okulda eğitim alan diğer çocukların üzerinde ruhsal dinginliğine, konuşmalarının gelişmesine ve kavramların öğrenilmesine dair büyük katkıları bulunduğu tespit edilmiştir. Uzmanlar eğitim alan bu öğrencilerin müzikle, sporla, resimle hayata tutunabileceklerinden bahsetmişleridir. Çocuk şarkılarının amaçtan çok araç gibi kullanıldığını belirten uzmanlar öğrencilerin sosyalleşmesinde de büyük katkıları olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle bu alanda bu alanda verilecek hizmet içi eğitimlerin olması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 19. OCEM' deki Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri Konulara İlişkin Görüşleri

Eklemek istediğiniz bilgiler var mı?	
1. Uzman	Soru sorulamadı.
2. Uzman	Yok, teşekkür ederim.
3. Uzman	İnşallah böyle müzikle ilgili çalışmalarınız olur. Yani yıllardır yaptığınızı zannediyorum. Geçmişten de Fidan Hanım var herhalde, Fidan Özbey falan var, bununla ilgili çalışan kişiler Eskişehir'de ya da Sakarya Üniversitesi'nde de olabilir. Ama daha uygulamalı şeyler yapılmasını zannediyorum. Yani teoride kalmayacak şekilde... Sizininki de güzel bir çalışma aslında ama işte o çocuk şarkıları da bize verilebilir mesela. Siz mesela öğrettiğiniz çocuk şarkılarını bize de gönderebilerseniz sevinirim yani. Bizim kendi bildiğimiz şarkılar var işte elliye yakın, onları sürekli söylüyoruz. Hatta başka bildiğimiz şarkılar yok. Başka şarkıları da eğitim ortamında kullanamıyoruz çünkü çocuğun düzeyine ağır gelebiliyor. Yani özel eğitimde şu şekil; özel eğitimde müziğin eğitim ortamında kullanılmasına kadar bir sürü eksiklik var. Daha öncelikle onlara ağırlık verdik, yani en başından dediğim gibi eğitim ortamı otizmli çocuğa uygunluğu, eğitim materyallerinin çocuklara uygunluğu, otizmin ya da YGB' ye sahip çocukların hangi ortamlarda nasıl eğitim alacakları, bunun sınıflandırılması, yaşa göre mi, performansına göre mi, bunun gibi çok daha önemli konular var diye düşünüyorum çünkü bunlar olmadan da sınıfta herhangi bir yöntemi uygulamamız mümkün olmuyor bizim. Tabii ona da zaman ilerledikçe, ülkedeki eğitim düzeyi geliştikçe ya da özel eğitime yönelik faaliyetler arttıkça müziğe de sıra geleceğini düşünüyorum. Sadece müzik değil yani, aynı şekilde görsel sanatlar ve beden eğitimi de aynı yani. Çünkü beden eğitimi, şöyle söyleyeyim; sporun otizme etkisi de çok büyük ama bununla ilgili dile getirilen çok bir şey yok bakanlıkta.
4. Uzman	Yani aklıma gelen herhangi bir şey yok. Sorduğunuz sorularla zaten yeterince açtık konuyu.
5. Uzman	Ben bu konuda çalıştığınız için açıkçası tebrik ediyorum sizi. İhtiyacı var gerçekten bu alanın. Hocalarınıza da aynı şekilde teşekkür ediyorum. Bunun dışında müzik konusunda özellikle otizm konusunda bence daha çok çalışma yapılmalı... En azından Vahittin Can'la Furkan' la bu tip çalışmalar yaptınız. Bu bence hani okuldaki tüm çocuklarla yapılmalı! Belki, bilmiyorum, müzik öğretmenlerine hizmet içi eğitim verilebilir bununla ilgili. Sadece müzik hani müzik aletini alıp çocukla oturup sınıfta bir şeyler çalmaya çalışmak değil, farklı problemlere de değinmek önemli, konuşmak gibi mesela... O yüzden daha da artırılmalı bence bu tip çalışmalar... Açıkçası bunu üniversiteler yapmalı bence. Yani Eğitim Fakültesi'ndeki Özel Eğitim Bölümü ile PDR bölümüyle Güzel Sanatlar Fakültesi' ndeki Müzik Eğitimi Bölümü' ndeki hocalar buna benzer çalışmalar yapabilir, projeler üretebilir, milli eğitimle iş birliği halinde öğretmenlere bu tip eğitimler verebilir. Bunlar çok zor şeyler değil. Sadece adım atılması gerekiyor bence. Bizim de alan çalışanı olarak bu tip şeylere ihtiyacımız var. Sorduğumuz sorular içerisinde mesela birçok şeyi açıkçası eksik bildiğimi fark ettim. O yüzden tüm öğretmenlere en azından farkındalıklarını arttırmaya yönelik, en azından müzik öğretmenlerine, özel eğitim öğretmenine bu tip hizmet içi eğitimler verilmeli bence. Üniversiteler bunu yapabilir.

Tablo 19. OCEM’ deki Öğretmenlerin Eklemek İstedikleri Konulara İlişkin Görüşleri

6.Uzman	Şunu söyleyebilirim öğretmenim: Çalışmalarınızı takdirle izlediğimi ifade etmek isterim ve bu yönde de ileriki aşamalarda, özellikle özel eğitime gereksinimi olan öğrencilere yönelik – bunu parantez içinde açıyorum, otizmli öğrencilere yönelik müzik eğitimi veya müzikle terapi, konuşma bozukluklarında müziğin etkisi yönünde – çalışmalarınızı heyecanla beklediğimi ifade etmek isterim ve bu konuda bu çocuklara çok katkı sağlayacağınızı düşünüyorum. Sunacağınız bildirimlerde, toplantılarda, akademik çalışmalarda müziğin ne kadar bu öğrenciler için gerekli olduğu yönünde irade beyanında bulunmanızı istiyorum öğretmenim. Kolay gelsin öğretmenim. İnşallah yaptığınız çalışmalar eğitime, özel eğitim gereksinimi olan çocuklara büyük katkılar sağlar diye umuyorum. Bu yönde de heyecanlı olduğumu ifade etmek isterim.
7.Uzman	Yok.

Ülkedeki eğitim düzeyi geliştikçe ya da özel eğitime yönelik faaliyetler arttıkça müziğe de sıra geleceğini düşündüğünü belirten uzman görüşü mevcuttur. Uzmanlardan birkaçı yapılan araştırma karşısında heyecan duyduğunu ve takdirlerini dile getirmişlerdir. Bununla sağlanacak gelişmelerden eğitim yönünde fayda sağlamak arzusunda olduklarını belirtmişlerdir. Bakanlıkta buna dair çalışmaların dile getirilmesini temenni etmişlerdir.

Araştırma sorularına cevap veren uzman kişilerin görüşlerine dayanarak çocuk şarkılarının otizmli çocukların konuşmalarının giderilmesinde destekleyici bir unsur olduğu tespit edilmiştir. Her derste ve düzenlenen okul etkinliklerinde çocuk şarkılarına başvurduklarını belirten uzmanlar çocuk şarkılarının güdüleyici, sakinleştirici, sosyalleştirici, özgüven sağlayıcı pekçok unsur barındırdığını dile getirmişlerdir. Konuyla ilgili uzman kişilerin eksikliğine ve bu alanda verilebilecek eğitimlere ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir.

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR VE YORUM

Velilerin, otizm tanısı konmuş çocukların konuşma bozukluklarında çocuk şarkılarının kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?

Tablo 20. Öğrencilerin Müziğe İlgilerine İlişkin Veli Görüşleri

Çocuğunuzun (bebekliğinden beri) müziğe olan ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?	
1. veli	Müzikle ilgisi iyi, güzeldi. Böyle bir melodi duyduğu zaman oynuyordu. Rahatsız olmuyordu müzik sesinden. Çok seviyor.
2. veli	Müzikle çok güzel ilgileniyor. Mesela benim telefon var, onu açıyor, onu dinleyerek uyuyor.

Her iki veli de öğrenciler için müziğe ilgisiz olmadığını belirten açıklamalarda bulunmuşlardır. Birinci veliyle yapılan görüşmede öğrencinin bebekliğine dair ninnilerden veya şarkılardan örnek vermesi istendiğinde hatırlayamadığı yanıtı alınmıştır.

Tablo 21. Öğrencilerin Dinlediği Müzik Türlerine İlişkin Veli Görüşleri

Çocuğunuz ne tür müzikler dinliyor?	
1. veli	Hani böyle şarkı, türkü olduğu zaman çocuk şarkıları özellikle seviyor. “Pepe” şarkılarını biraz daha böyle, hani şey yapıyor. En azından ses çıkararak böyle eşlik etmeye çalışıyor. Kelime olarak olmasa da şey olarak, ses çıkarma olarak şey yapmaya çalışıyor.
2. veli	Çocuk müzikleriyle büyüklerin dinledikleri müzikleri çok seviyor. “Suda Balık” gibi bir şey var. “Arı Vız Vız Vız” onları falan şey yapıyor yani. Ben söylüyorum, o dinliyor yani. Çocuk şarkıları... Pepe’nin şarkılarını daha çok seviyor.

Öğrencilerin dinledikleri müziklere örnek veren veliler çocuk şarkılarından bahsetmişlerdir. Bunun yanı sıra son zamanlarda meşhur olan Pepe çizgi filminin müziklerine öğrencilerin ilgi duyduğunu her iki veli de belirtmiştir. Velilerle yapılan görüşmede bu şarkıların görsel destekli olmasının dikkati çekmesi ve televizyonda veriliyor olmasının erişim kolaylığı sağlaması açısından öğrencilerin müzik hafızasında etki yarattığı düşünülmektedir.

Tablo 22. Öğrencilerin Müziğe Verdikleri Tepkilere İlişkin Veli Görüşleri

Çocuğunuz müzik dinlerken nasıl tepkiler veriyor? Kendi kendine söylemeye çalıştığı şarkılar var mı?	
1. veli	Dinliyor böyle. Daha çok böyle seviniyor şey yaptığı zaman. Hareketleri değişiyor. Furkan vurarak, böyle ritim tutarak şey yapmaya başladı. Bazı böyle hani... Bir şey buluyordu, oyuncak, ona vuruyordu, böyle hani davul aldım ben ona, davul çalışıyordu, daha böyle seviyor yani. Ritim tutmayı seviyor. Ritim olarak... Kendisi böyle isterse eğer... Bazen ben veriyorum “Haydi oğlum, çal bakayım, şey yapalım!” diye. Plastik davullardan... Hiçbir şey bulamazsa bir tane plastik kap buluyor mutfaktan mesela, onu çalmaya başlıyor elleriyle. İlk zaman çok yapıyordu. Şimdi çok nadir de ilk zaman çok yapıyordu. Sadece çalışıyor böyle. Kendi kendine sesler çıkarıyor böyle. Ritim tutmaya çalışıyor. Sadece kendisi... Başladı mı o plastik şeyi çalmaya... Herhalde okulda ritim çalışması yapıyorlar diye düşündüm ben. Telli çalgı hiç denemedim. Telli çalgısı yok da üfleme de çok seviyor. Ablasının flütleriyle çok oynuyordu. Çok böyle çalmaya çalışıyordu. Bir de dediğim gibi ritim tutuyor sürekli.
2. veli	Bir şey söylüyor kendince ama tam algılamıyor yani. Kendi mırıldanıyor yani bir şeyler. Bazen de oynamaya kalkıyor mesela. 2 Nisan’da gösteri yaptılar ya halk oyunu şeyiydi herhalde, hop hop diyor, ayağınla attıra attıra oynuyor yani. Halk Müziği duyduğu zaman mesela hemen hop hop oynamaya kalkıyor yani. Hareketli şarkılarda...

Veliler öğrencilerin genel anlamda müziği sevdiklerini belirtmişlerdir. Birinci veli A öğrencisi için ritim tutmaya ve davula olan ilgisini, ikinci veli ise B öğrencisi için hareketli müziklerde dansla eşlik etmesini vurgulamışlardır. Araştırmacı her iki öğrenci için de velilerin verdiği bilgileri yaptığı çalışmalarda benzer şekilde gözlemlemiştir. B Öğrencisinin sözlere eşlik etmesi çok az düzeyde olduğu için ve sınıf öğretmenlerinden biri bağlama çaldığı için kendini müzik sırasında dansla ifade etmenin öğrenci için daha kolay ve mutluluk verici bir yol olduğunu düşünmektedir.

Tablo 23. Öğrencilerin OÇEM’ den Önceki Müzik İlgilerine İlişkin Veli Görüşleri

OÇEM’ e başlamadan önce çocuğunuzun müziğe ilgisi nasıldı?	
1. veli	Şarkı söyleme şeysi olmadığı için onlar hani... Şarkı olarak hiç Furkan’a öyle şey denmedi. Şarkı öğrenir, şey yapar, öyle bir şey yani... (OÇEM’den önce gittiği rehabilitasyon merkezinde)
2. veli	Biraz normaldi yani. Kulağını kapatma gibi hareketleri yapıyordu. Şimdi bıraktı artık.

Birinci veli soruya ilişkin görüş belirtirken öğrencinin özel olarak gittiği rehabilitasyon merkezine dair açıklamalarda bulunmuştur. İkinci veli öğrencinin eğitimden önce kulağını kapatma gibi hareketleri olduğundan ancak bu hareketi yapmayı bıraktığından bahsetmiştir. Araştırmacı yaptığı çalışmalarda B öğrencisinin kısa süreli olarak işaret parmaklarıyla kulağını kapatma hareketlerini gözlemlemiştir. Bu hareketlerin zamanlaması ve sıklığı değişkenlik göstermiştir.

Tablo 24. Öğrencilerle Evde Müzik Paylaşımına Dair Veli Görüşleri

Sizin evde onunla özel olarak müzik anlamında geçirdiğiniz bir vakit var mı yoksa aklınıza geldiğinde iletişim kurmak için mi?..	
1. veli	“Mini Mini Bir Kuş” şarkısını böyle kelime kelime öğretiyor ablası ona. Kendisi söylemeye başladı. Yani kelime kelime... Mesela “mi-ni mi-ni bir kuş” diye böyle şey olarak kelime kelime söylettiriyoruz ona.
2. veli	Aklımıza geldiğinde...

Birinci velinin aktarımları araştırmacının öğrenciyle çalıştıklarını evde destekler nitelikte pekiştirdikleri yönündedir ancak ikinci veliden aynı şekilde bir açıklama alınamamıştır. Araştırmacı A öğrencisiyle daha iyi gelişim sağlamanın sebeplerinden biri olarak bu durumu öngörmektedir.

Tablo 25. Çocuk Şarkılarının Otizmlili Çocukların Konuşma Bozukluklarındaki Etkililiğine İlişkin Veli Görüşleri

Çocuk şarkılarıyla otizmlili çocukların konuşma bozukluklarının giderilmesinde bunun destekleyici bir eğitim olduğunu düşünüyor musunuz?	
1. veli	Valla ben düşünüyorum. Çünkü benim çocuğumda bayağı fark etti yani. “Mini Mini Bir Kuş” bana göre çok uzun yani. Furkan’ a göre mi uzun, ben hani şey yapamadım onu ama, daha çok şey oldu yani, faydası oldu. Bir de okulun da çok faydası oldu. Konuşmasında bayağı... Kelimeleri çıkarmaya başladı. Tek tek yani... Mesela şeyleri söyleyebiliyor: Bazı kelimeleri çıkarabiliyor.
2. veli	Hı hı, düşünüyorum. Bir haberlerde izledim. Müziğin çok faydası olmuş çocuklara. Bayağı faydası oluyormuş.

İlk veli konuşma sorunu olan otizmlili öğrenci üzerinde çocuk şarkılarının sağladığı faydaları açıklayan örnekleri kendi tecrübelerinden aktarmıştır. Diğer veli haberlerde izlediği bilgilere dayanarak müziğin çocuklara olan faydasını ve konuşma sorunlarını gidermede destekleyici bir unsur olarak düşündüğünü belirtmiştir.

Tablo 26. Araştırma Konusu Şarkıların Öğrencilere Etkisine İlişkin Veli Görüşleri

Araştırma kapsamında çocuklarınıza çalıştırılan “Mini Mini Bir Kuş” ve “Ali Baba’nın Çiftliği” adlı şarkıların çocuklarınız üzerinde gözlemlediğiniz etkileri nelerdir?	
1. veli	Herhalde sizinle çalışmaya başladıktan sonra şarkıları söylemeye başladı. Geçen sene bu şarkıları söylemiyordu, bu sene başladı yavaştan. Hani dediğim gibi “Mini Mini Bir Kuş” şarkısını kelime kelime tekrar etti. Ben şaşırdım yani, hiç böyle beklemiyordum! Söylemeye başladı.
2. veli	Çok güzel söylüyor. Mesela ben “Ali Baba’nın çiftliği var, kuzuları falan var” diyorum, duruyorum mesela, duruyor duruyor, “Meee!” diyor. Kuzu dedim mi “me” diyor, ondan sonra inek dedim mi “mö” diyor. Kedi, köpek, onları da öyle diyor yani. Diğerlerini pek bilmiyor yani. Arıya da “vız vız” diyor. (Mini Mini Bir Kuş’ta) Hareketlerini yapıyor mesela. Böyle “pır pır ederken canlandı” dediğimde ellerini böyle yapıyor. Ellerini böyle böyle yapıyor. (Veli burada elleri yanlara doğru uçma hareketi yapar şekilde göstererek tarif ediyor.) “Pır pır ederken” ellerini açıp kapatıyor. “Ellerim boş kaldı” dediğin zaman böyle yapıyor. (Veli burada avuç içlerini gösteren hareketi yapıyor.) “cik cik” hareketini yapıyor. Kırmızı Balık şarkısında uçuyor uçuyor! Havalara uçuyor! Yani o kadar çok seviyor! Şarkı olmadı mı “Açın!” diye şey yapıyor, ısrar ediyor mesela. “Telefonu getirin!” diyor. Yengesinin telefonu da var mesela. Onu açtırıyor hemen. Hemen şey yapıyor yani. İşaretle telefonu şey yapıyor, oturuyor yanına (yengesini kast ediyor), kendi de oturuyor, hemen telefonu açtırıyor, kendi açıyor mesela, hemen şey yapıyor, yani dinliyor.

Araştırmacının öğrencilerle çalıştığı şarkılardan Minik Kuş şarkısını A öğrencisinin söyleyebilmesi velisini şaşırtmış ve geçen yıla kıyasla bu gelişmede araştırmacının payının olduğunu vurgulamıştır. B öğrencisi için aktarımda bulunan ikinci veli Minik Kuş şarkısında öğrencinin birtakım sözleri bedensel taklitlerle yaptığından ve çocuk şarkılarını ne kadar sevdiğinden ve Ali Baba’nın Çiftliği şarkısında öğrencinin çıkarabildiği hayvan seslerinden bahsetmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çocukların doğumundan sonra çevresini dinledikleri zamanla tepkileriyle cevap verdikleri görülür. Seslerin taklit edilmesi sesi kullanmayı öğrenme, söylenenleri anlamlandırma ve düşündüklerimizi aktarma bakımından çok yönlü işlevi olan bir davranıştır. Çocukların çevreleriyle iletişim kurmaları, nesnelere tanımları, olayları ayırt etme, şefkat, öfke, korku, sakinlik, merhamet, heyecan gibi birçok duyguyu öğrenmeleri ilk bebeklik ve çocukluk çağlarında gerçekleşmektedir. Çocuk şarkılarının bu dönemlerde ninni ve oyunlarla çocukların yaşamlarına girdiği söylenebilir.

Yapılan araştırmada seçilen çocuk şarkılarının konuşma bozukluklarının iyileştirilmesinde destekleyici bir uygulama olduğu saptanmıştır. Tek başına yeterli olmamakla birlikte konuşma terapi yöntemiyle veya dil-konuşma derslerinin beraberinde çocuk şarkılarının hem konuşma problemlerine çözüm sağlayıcı bir yöntem hem de şarkılarda geçen sözlerle kavramların öğretilmesiyle destekleyici bir unsur olduğu söylenebilir.

Şarkıları öğretirken araştırmada kullanılan marakas, tef, bateri gibi ritim aletleri çocukların konuşma bozukluğuna doğrudan etki etmediği ancak dolaylı etkisi olduğu düşünülmektedir. Ritmik çalışmaların kelimelerin seslendirilmesinde yardımcı bir rol oynadığı zannedilmektedir. Bu nedenle çocuk şarkılarında hem basit ritimlerin olması hem de sözcüklerin kolay taklit etmeye elverişli olmasının konuşmalarını destekleyici etkilerinin olduğu anlaşılmaktadır. Çocukların bu yönde göstermiş oldukları bedensel faaliyetlerin, sözcükleri ritmik tonlama, anlamlandırma, kolay hatırlama ve karşıdaki kişiye ifade etmede çocuk şarkılarının üstlendiği görevi tekrar ortaya koymuştur.

Müzik eğitimi bu çalışmayla otizmli çocukların ezgi, ritim becerilerinin gelişmesi ve yeni sesler, kelimeler öğrenmelerini sağladığı gibi bunlardan önce otizmde en başta karşılaşılan iletişim sorununu gideren bir unsur olarak düşünülmektedir. Çalışma sürecinde göz temasının ve yapılmak istenen uğraşıya odaklanma süresinin arttığı belirlenmiştir. Çalışmanın başlangıcında bu odaklanma ve çalışma süresi çok kısıtlıyken son dönemlerde çalışma süresinin arttığı (genel

olarak) gözlemlenmiştir. Bu artışın düzenli olduğunu söylemek mümkün değilse de genel anlamda bir ilerlemenin gözlemlendiği söylenebilir.

Bu sonuca çalışmaların düzenli bir şekilde devam etmesi ve araştırmacıyla olan tanışıklığın ilerlemesiyle ulaşılmıştır. Olumlu bir güven duygusu ve iletişim arttıkça çocukların yapılan çalışmalara olan katılımının ve paylaşımının ilerlediği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada uygulamaya tabi tutulan otizmliler ve konuşma bozukluğu olan öğrencilerde müzik eğitimi konuşma bozukluğunu tamamen veya büyük ölçüde gidermemiştir. Bununla birlikte bu çalışmayla öğrencilerin ses çıkarmalarını teşvik ettiği, söylemeyi başaramadıkları ses veya heceleri birden fazla kez art arda denemelerinde güdüleme sağladığı gözlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin konuşma çalışmalarına bu yolla yardım sağlanabileceği hatta derslerde müziksel heceleme ile çalışmaların daha farklı bir boyuta taşınabileceği, daha hızlı ve belirgin çözümler alınabileceği öngörülmektedir.

Araştırmaya konu olan çocukların velilerinden, öğretmenlerinden ve okul idarecilerinden alınan bilgilere dayanarak çocuk şarkılarının otizmliler çocukların ruhsal dinginliğine, konuşmalarının gelişmesine ve kavramların öğrenilmesine yönelik büyük katkıları olduğu dile getirilmiştir. Araştırma sorularına cevap veren uzman kişilerce müzik dersinin konuşma bozukluğunu düzeltmede tek başına etkili olduğunu söylemek mümkün değilse de konuşması düzeltilemeyen çocuklarda bile ritim tutma becerisi, sakinleşme, sosyal ortama uyum sağlama becerisi gibi başka alanlarda büyük bir yardımcı özellik taşıdığı belirtilmiştir.

Ayrıca uzmanlar otizmliler çocukların yetiştirilmesi amacıyla uygun çocuk şarkılarının düzenlenmesinin gereğini ortaya koymuşlardır. Minik Kuş, Ali Baba'nın Çiftliği, Arı gibi birkaç şarkıda konuşma bozukluğu olan çocukların ses taklidine imkan veren kısımların bulunduğu ancak geri kalan bölümlerin bu çocukların tekrar etme becerisi veya algı seviyeleri için yeterince uygun olmadığı saptanmıştır. Ayrıca tekrarlanması istenen ya da kazandırılmak istenen seslerin, hecelerin, kelimelerin sürekli aynı şarkıların söylenilerek yapılması sıkıcılığa yol açabilmektedir.

Her çocuğun farklı bir yapısı olması çocuklar için egzersiz ve materyallerin çeşitlenmesine ve değişkenlik göstermesini gerektirmektedir.

Garland (2018:215) “Hiçbir şey yoğun pratik aktivitesi olarak müzikle yarışamaz. Çocuğu sevdiği müzik türleriyle meşgul edin ve yeni müzik türlerine maruz bırakarak bunları sevmeyi öğretin. Onu şarkı söylemek, dans etmek ve dinleme aktivitelerine katın. Ve ona enstrüman çalmayı öğretebilirsiniz” der.

Öte yandan otizmlili çocukları hedef alan ya da özel eğitime ihtiyacı olan bireyler için yazılmış bestelenmiş eğitim müzikleri yeterli düzeyde olmaktan uzaktır. Türkmen’ in (2010:199) “Türk Çocuk Şarkıları ve Müzik Öğretmenlerinin Yaklaşımları” yla ilgili çalışmasında “müzik öğretmenlerinin kendilerine ait bestelenmiş okul şarkıları olan katılımcı öğretmen oranı %29’0 iken, hiç çocuk şarkısı besteleme çalışması yapmamış müzik öğretmenlerinin oranı %70,9 olduğu, çocuk şarkısı olan öğretmenlerden sadece (9/31) %29,0’unun yayınlama düşüncesini taşımakta” olduğu, “(22/31) %70.9’unun ise yayınlama düşüncesiyle ilgilenmedikleri...” belirtilmektedir. Bir başka deyişle müzik eğitimcilerinin büyük çoğunluğu ders verdikleri alana yönelik üretim yapmamakta ya da yaptıklarını paylaşma isteği duymamaktadır. Öte yandan otizmlili bireylerin eğitim süreçlerinde daha özel müziklere veya eğitim amacıyla kullanılacak materyallere ihtiyaç olduğu fark edilmektedir.

Bunlara ilaveten, otizmlili çocuklara eğitim veren kurumlarda branş öğretmenleri içerisinde müzik öğretmeni kadrosu tanımlanmış olup kimi zaman çeşitli nedenlerle bu ihtiyaç karşılanamamakta ve bu dersler özel eğitim öğretmenliği bölümlerinden mezun sınıf öğretmenlerince kendi bilgileri dahilinde giderilmeye çalışılmaktadır. Oysa bu öğretmenlerin mezun oldukları üniversitelerin ilgili bölümlerinde müzikle ilgili herhangi bir yetenek testine tabii tutulmadıkları ve araştırmaya dâhil olan öğretmenlerin genelinde dikkat çeken açıklamalarda görüldüğü üzere normal gelişim gösteren bir çocuğa müzik eğitimi verilecek şekilde eğitim aldıkları bilinmektedir. “Otizmlili bireylerde müzik kendi başına bir iletişim aracı iken, onu öğretecek kişinin, otizmlili bireye öğretebilecek potansiyele sahip olması gerekmektedir” (Sağırkaya, 2014:23).

Otizmlili çocuklara yönelik ve sadece onların ihtiyaçları gözetilerek hazırlanmış daha basit ezgiler ve sözlerle bestelenmiş çocuk şarkılarına ihtiyaç vardır. Bu alandaki eksiklik üniversitelerde özel eğitim öğretmenliği bölümünde

okuyan öğrenciler için de mevcuttur. İhtiyaç hissedilen alanda eğitim verecek uzman müzik öğretmenlerinin olmaması bu konudaki eksikliği üst düzeye çıkarmaktadır.

Çıkarılabilecek sonuçlardan biri de çalışılan öğrencilerden tek hece veya kelimeyi üst üste defalarca çalışınca bundan sıkılmaları, ilgilerinin hemen başka yöne kayması, araştırmacıdan uzaklaşıp odadaki başka nesnelere ilgilenmeleri ve araştırmacının dikkati tekrar toplamak için şarkıya dönmesiyle ilginin tekrar kazanılmasıdır ve bunun sonucunda otizmlilerde dil ve konuşma üzerine çalışan öğretmen veya konuşma terapistlerinin çocuk şarkılarını bu yönde kullanmalarının, konuşma çalışmalarının aksamadan devam etmesinde ve daha akıcı bir konuşma becerisinin sağlanmasında bir başka fayda sağlayabileceği düşünülmektedir.

Hangi seslerin hangi dil-konuşma problemine iyi geleceği ve belirlenecek olan seslerle ne türde bir çocuk şarkısı besteleneceği yönünde ciddi çalışmalara ve uzman kişilere ihtiyaç vardır. Bunun için alanında uzman doktorlar, dil-konuşma terapistleri, psikologlar, rehber ve danışmanlar ile müzik eğitimcileri, araştırmacıları iş birliği yapmalıdır. Ortaya çıkacak eserler otizmliler için çocukların eğitimcilerine anlatılmalı ve hatta konusunda uzman müzik öğretmenleriyle çocukların eğitim aldıkları kurumlarda birlikte dersler yapılmalıdır. Yine bu yönde yapılacak çalışmaların etkililiğinin artırılması için ailelere de konuyla ilgili seminerler verilmeli, bu yönde hazırlanan şarkıları evde çocuklarıyla nasıl çalışacakları, şarkıları aynı zamanda oyunlaştırarak çocuklarındaki gelişmeyi nasıl gerçekleştirebilecekleri yönünde bilgi aktarımında bulunulmalıdır. Çünkü gelişmeyi izlemek için ailenin de görüşlerine başvurmak ve okuldaki eğitimin sürekliliğini sağlamak adına ailelerin desteğini almak oldukça önemlidir. Bu şekilde uygulanabilecek bir öğretim programının otizmliler için konuşma bozuklukları üzerinde hızlı ve kalıcı düzeyde iyileştirici etkisi olabileceği söylenebilir.

Bunun yanı sıra günümüzde izlenen eğitim programı çerçevesinde çocuğun farklı kurumlara gitmesi ve kurumlar arasında yeterince iletişim olmaması çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Çocukların eğitimcileri ve ailesi arasında iletişimin sağlıklı şekilde yürütülmesi verilecek eğitimin başarısı açısından önem taşımaktadır. Velilerin de verilen eğitimi evde destekleyecek şekilde donanıma sahip olmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. (2015). *Otizmlı Çocuklara Sosyal Becerilerin Öğretiminde Anneler Tarafından Hazırlanarak Sunulan Sosyal Öykü Ve Video Modelle Öğretim Uygulamalarının Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu, s. 5-7.
- Akkaş, S. (1993). *Okul Öncesi Eğitimde Müzik*, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Ankara
- American Psychiatric Association (1994). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders Four Edition*, Washington DC: APA.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2001). *Psikiyatride hastalıkların tanımlanması ve sınıflandırılması el kitabı, Yeniden Gözden Geçirilmiş 4.Baskı (DSM-IVTR)*, Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington DC, 2000'den çeviren Koroğlu E, Hekimler Yayın Birliği, Ankara
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *DSM-V-TR Tanı Ölçütleri Başvuru Kitabı*, Çeviren: Ertuğrul Koroğlu, HYB Yayıncılık, Ankara
- ASHA (American Speech-Language-Hearing Association, Terminology Pertaining to Fluency and Fluency Disorders: Guidelines), American SpeechLanguage-Hearing Association (1999).
- Ayta, S. (2006). *Rett Sendromlu Olguların Elektrofizyolojik Özellikleri*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s.11.
- Bal Dizlek, A. (2010). *Serebral Paralizili Bireylerin Konuşma Anlaşılabilirliğinin Ortalama Sözce Uzunluğu, Artikülasyon Becerileri Ve Oral Motor Beceriler İle İlişkinin İki Farklı Juri İle Değerlendirilerek Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, s.3.
- Bodur, Ş. ve Soysal, Ş.(2004). *Otizmin Erken Tanısı ve Önemi*, STED (Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi), Sayı:10, cilt: 13, ss.394-398, Ankara
- Büyüköztürk, Ş. , Çakmak, E.K. , Akgün, Ö.E. , Karadeniz, Ş. , Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 9. Baskı, Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Celayir, F.M.(2012). *Otizm Bulgusu Gösteren Bireylerdeki Genetik Değişikliklerin Mlpa Yöntemi İle Ortaya Konması*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi, Eskişehir
- Çoban, A. (2005). *Müzik Terapi*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Çelebi, C. (2010). *Otistik Bozukluğu Olan Çocukların Osu Düzeyine Göre Eşleşmiş Normal Gelişim Gösteren Çocuklarla Sözcük Çeşitliliği Bakımından Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

- Çergel, S. (2006). *Tanzimat'tan Harf Devrimi'ne Çocuk Şarkıları*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Ege, P. (1994). *Çocuklarda Dil Bozuklukları ve Okul Başarısı*, Özel Eğitim Dergisi, Cilt: 1, 4, s.3-9.
- Eliçin, Ö. ve Yıkılmış, A. (2014). *Otizmi Olan Öğrencilere Okuma Yazma Öğretme Konusunda Sınıf Öğretmenlerinin Görüş ve Önerileri*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(Özel Sayı), 231-242.
- Elmas, Y. (1988). *Eğitici Çocuk Şarkıları*, I. Ulusal Müzik Kongresi, Kültür ve Turizm Bakanlığı. Ankara.
- Erdem, İ. (2013). *Konuşma Eğitimi Esnasında Karşılaşılan Konuşma Bozuklukları Ve Bunları Düzeltme Yolları*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Türkçenin Eğitimi Öğretimi Özel Sayısı, yıl: 6, sayı: 11, ss: 415-452
- Garland, T. (2018). *Otizm ve Duyusal İşlem Bozukluğu Çocuklar İçin Pratik Aktiviteler*. Çev: S.Yavuz. İstanbul: Bilim Teknik Yayınevi.
- Girli, A. ve Sabırsız, S. (2011). *Otizm Tanılı Çocuklara Uygulanan "Resimlerle Duyuların Öğretimi Programı" nın Etkililiğinin İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi , cilt:12, no:1, s.1-16
- Güleç-Aslan, Y., Kıcaali-İftar, G., Uzuner, Y. (2009). *Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı (OÇİDEP) Ev Uygulamasının Bir Çocukla İncelenmesi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, sayı:10, cilt:1, ss.1-25
- http://kutahyaoozelegitimuygulamamerkezi.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/43/01/747494/icerikler/okuluntarihcesi_1810795.html?CHK=94ef92420b6859dd42b093d68dd3c473, alıntı tarihi: 24.05.2016, sa: 22.05
- <http://omercans.blogspot.com/2011/11/cocuk-sarklarnn-niteligi.html>, alıntı tarihi: 16.07.18
- http://orgm.meb.gov.tr/alt_sayfalar/otistik_cocuklar_egt_prg.html, alıntı tarihi: 14.06.2016, sa:21.34
- http://sakaryaocem.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/54/16/967819/icerikler/otizimli-bireyin-egitim-haklar_326106.html, alıntı tarihi: 26.05.2016, sa: 01.05
- <http://www.eyh.gov.tr>, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- <http://www.eyh.gov.tr/data/546cb698369dc54fc0b7412c/e02cd82173d8c15a05ced4b508564a4c.pdf>, alıntı tarihi: 26.05.2016, sa: 00.45
- http://www.istanbul.com.tr/sites/SaglikVeSosyalHizmetler/yayinlarimiz/PublishingImages/ozurlu_yhr.pdf#page=186, alıntı tarihi:17.04.2016, sa:20.00, (DURSUN

- Betül, Atakent Otizm Merkezi Uygulaması, Özürlüler Yerel Hizmet Rehberi İSÖM Modeli, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Özürlüler Müdürlüğü İstanbul , İBB Basımevi ,2012, sf.491-493)
- http://www.otizmvakfi.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=10&Itemid=21, alıntı tarihi: 24.05.2016 sa: 21.45
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.575d8d836785b2.46650232, alıntı tarihi: 25.05.2016, sa: 12.45
- Kanner, L. (1943). *Autistic Disturbances Of Affective Contact*, Nerv. Child., s.217
- Karasaran, Ö. (2004). *Kaynaştırma ve Alt Özel Sınıfa Devam Eden Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocukların Kelime Dağarcıkları Düzeyleri Bakımından Karşılaştırılmasının İncelenmesi*, 13. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri-Özel Eğitimden Yansımalar, Kök Yayıncılık, Ankara, ss. 93–102.
- Karasar, N. (1994). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, 6. Basım, Ankara: 3A Araştırma Eğitim Danışmanlık Ltd.
- Kırcaali-İftar, G. (2012). *Otizm Spektrum Bozukluğuna Genel Bakış*, E. Tekin-İftar (Ed.), *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri*, Vize Yayıncılık, Ankara.
- Kızıltuğ, F. (1984). *Hangi Çocuk Müziği?-2* , Türk Edebiyatı, İstanbul.
- Kondolot, M.(2014). *Otizm Spektrum Bozukluklarının Tanısında M-Chat (Modified Checklist For Autism In Toddlers) Tarama Testinin Geçerlilik-Güvenilirliği, Kayseri’de 18-24 Aylık Çocuklarda Otizm Spektrum Bozukluklarının Sıklığı Ve Etiyolojide Bazı Çevresel Faktörlerin Rolü*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri Yönergesi, Tebliğler Dergisi: Aralık 2004/2567, Dördüncü Bölüm, Otistik Çocuklar Eğitim Merkezleri, Merkezin Tanımı, Madde 10-16, Ek.3-5, Madde 4, Madde 8
- Mukaddes, N.M. (2017) *Otizm Spektrum Bozuklukları Tanı ve Takip*, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul.
- Özal Göncü, İ. (2002). *4-6 Yaş Anaokulu Çocuklarına Uygulanan Müzik Eğitiminin Müziksel Ses ve İşitsel Algı gelişimlerine Etkileri*, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.
- Özbey, Ç.(2005). *Otizm ve Otistik Çocukların Eğitimi Yalnızlık Ülkesine Yolculuk*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yay.San.ve Tic.A.Ş.
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006
- Özsoy, Y., Özyürek , M., Eripek, S. (1998). *Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Özel Eğitime Giriş*, 10.Baskı, Karatepe Yayınları, Ankara

- Pektaş, S. (2016), *Otizm Spektrum Bozukluğu Tanısı Almış Çocuklarda Müzik Eğitiminin Önemi*, Sanat Eğitimi Dergisi, Cilt 4, Sayı 1, Volume 4, Issue 1, 4 (1), s.95-110.
- Sağırkaya, B. (2014). *Temel Motor Becerilerini Kullanabilen Otizm Özelliği Gösteren Çocuklarda İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Orff-Schulwerk Yönteminin Kullanımı*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, s.23
- Sofu, H., Fırat, S., *Otistik Çocuklarda Dil Gelişimi*, 14. Dilbilim Kurultayı, (eds.) F.Ö. Ekmekçi, S. R. Akıncı, N. Aslan, T. Bulut, Ç.Ü Yayınevi, Adana, 2001.
- Şener, E.F. (2013). *Otizm Genetik Temelinin Araştırılması*, Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri, s.6-9.
- Şener, E.F. ve Özkul, Y. (2013). *Otizmin Genetik Temelleri*(The Genetic Basis of Autism, Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences), Sayı: 22, Cilt:1, ss: 86-92
- T. C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi "Özel Eğitimde Müzik Etkinlikleri*, Ankara
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü (2013). *0-36 Ay Çocukları İçin Eğitim Programı İle Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (EBADER) Eğitimci Kitabı*, Ankara, s.70-71
- Tager-Flusberg H., Paul R., Lord C.(2005). *Language and Communication in Autism, Handbook of Autism and Pervasive Developmental Disorders*, New Jersey, s.335-364
- Tekin-İftar, E., ve Değirmenci, H. D. (2012). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Öğretimi*, E. Tekin-İftar (Ed). *Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklar ve Eğitimleri* (s. 267-321), Vize Yayıncılık, Ankara
- Toper Korkmaz, Ö. (2015). *Eve Dayalı Olarak Gerçekleştirilen Etkileşim Temelli Erken Çocuklukta Müdahale Programını (ETEÇOM) Otizm Spektrum Bozukluğu Tanılı Çocuklar Ve Anneleri Üzerindeki Etkililiği*, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, s.6
- Tufan, İ. (2006). *Otistik Çocuklar Dahi mi, Engelli mi?* , İletişim Yayıncılık, İstanbul
- Türkmen, E.F. (2010). *Türk Çocuk Şarkıları Dağarcığının Müzik Öğretmenlerinin Yaklaşımları Açısından Değerlendirilmesi*, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: XII, Sayı: 2, s.199
- Türkmen, E.F.(2012). *Müzik Araştırmaları*, Kocatepe Akademik Yayınevi, Afyonkarahisar

- Türkmen, H.İ. (2008). *Karma Uyarım Doğrusal Öngörüm Kodlaması Yöntemiyle Disfonik Konuşmadan Normal Konuşma Elde Edilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, s.2.
- Türkoğlu S., Bilgiç A., Uslu R., (2012). *Otistik Spektrum Bozukluğu Olan Ayrı Yumurta Üçüzleri: Olgu Sunumu ve Gözden Geçirme*, Nöropsikiyatri Arşivi Dergisi, No: 49, ss. 167-171, Galenos Yayınevi
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi Temel Kavramlar İlkeler Yaklaşımlar*, Müzik Ansiklopedisi Yayınları, 2. Basım, Ankara
- Wing, L. (1981). *Asperger's Syndrome: A clinical account*, *Psychological Medicine*, s.111-129.
- World Health Organization (1993). *The ICD-10 Classification of Mental and Behavioral Disorders*. Cenevre: WHO.
- Yazıcı, K.U. , Perçinel, İ. (2014). *Çocuk Psikiyatrisi Pratiğinde Nadir Bir Durum: Çocukluk Çağı Dezintegratif Bozukluğu*, *Düşünen Adam Dergisi* , cilt: 27, no: 4, ss.352-355
- Yürümez, E. (2014). *1930-2000 Yılları Arasında Bestelenen 180 Türk Müziği Çocuk Şarkısının Makam, Usul, Konu, Bestekar ve Ses Aralığı Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, s.5-6

EKLER LİSTESİ

EK-1. Veli İzin Dilekçesi.....	77
EK-2. MEB İzin Dilekçesi.....	78
EK-3. İşitsel Ve Görsel Kayıtlar.....	79
EK-4. Minik Kuş (Saip Egüz).....	83
EK-5. Ali Baba'nın Çiftliği (E. Çaplı).....	84

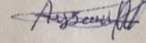

EK-1. VELİ İZİN DİLEKÇESİ

20/10/2015

Kütahya Fethi Güzen Otistik Çocuklar Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi'nde 1/A sınıfında eğitim almakta olan öğrenciniz M. Furkan ÖZKÖK' ün 19 Mayıs Ortaokulu'ndan yüksek lisans çalışması için gelen Müzik Öğretmeni Özlem OYMAN ÖZORAK ile Cuma günleri öğleden sonra 2. ders saatinde birebir müzik çalışması yapmasına ve bununla ilgili ses ve görüntü kaydı almasına öğrencinin velisi olarak izin vermekteyim. Çalışmanın öngörülen süre olarak 3 ay belirlendiğinden haberim vardır. Gerekli takdirde sürenin azalması veya artması halinde tarafımdan izin olacaktır. Herhangi bir ek ücret talep etmeyeceğime ve öğretmenin bu çalışmayı velisi bulunduğum öğrencinin faydasına dair yapacağına kanaatim vardır. Herhangi bir fiziksel ve psikolojik zorlamada bulunulmayacağı tarafıma açıklanmıştır. Edinilen bilgilerin yüksek lisans tez çalışmasının gerektirdiği bilimsel platformda paylaşılmasında tarafımdan bir sakınca yoktur. Bu yönergeler doğrultusunda Müzik Öğretmeni Özlem OYMAN ÖZORAK' ın gerekli gördüğü çalışmalarını yapmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Ayşegül ÖZKÖK
M. Furkan ÖZKÖK' ün Velisi

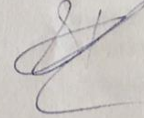

EK-2. MEB İZİN DİLEKÇESİ

20/10/2015

Kütahya Fethi Güzen Otistik Çocuklar Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi'nde 3/B sınıfında eğitim almakta olan öğrenciniz Vahittin Can ÖZCAN' ın 19 Mayıs Ortaokulu'ndan yüksek lisans çalışması için gelen Müzik Öğretmeni Özlem OYMAN ÖZORAK ile Cuma günleri öğleden sonra 2. ders saatinde birebir müzik çalışması yapmasına ve bununla ilgili ses ve görüntü kaydı almasına öğrencinin velisi olarak izin vermekteyim. Çalışmanın öngörülen süre olarak 3 ay belirlendiğinden haberim vardır. Gerektiği takdirde sürenin azalması veya artması halinde tarafımdan izin olacaktır. Herhangi bir ek ücret talep etmeyeceğime ve öğretmenin bu çalışmayı velisi bulunduğum öğrencinin faydasına dair yapacağına kanaatim vardır. Herhangi bir fiziksel ve psikolojik zorlamada bulunulmayacağı tarafıma açıklanmıştır. Edinilen bilgilerin yüksek lisans tez çalışmasının gerektirdiği bilimsel platformda paylaşılmasında tarafımdan bir sakınca yoktur. Bu yönergeler doğrultusunda Müzik Öğretmeni Özlem OYMAN ÖZORAK' ın gerekli gördüğü çalışmalarını yapmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Dilek ÖZCAN
Vahittin Can ÖZCAN'ın Velisi

EK-3. İŞİTSEL VE GÖRSEL KAYITLAR

T.C.
KÜTAHYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 84811260-160.99-E.255669
Konu : Özlem OYMAN ÖZORAK

08.01.2016

KÜTAHYA FETHİ GÜZEN ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA MERKEZİ 1.
KADEME/2.KADEME VE ÖZEL EĞİTİM İŞ UYGULAMA MERKEZİ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 19 Mayıs Ortaokulu Müdürlüğünün 12/11/2015 tarih ve 210 sayılı yazısı.

İlimiz 19 Mayıs Ortaokulu Müzik Öğretmeni Özlem OYMAN ÖZORAK'ın "Çocuk Şarkılarının Otizmlî Çocukların Konuşma Problemlerine Etkileri" konulu yüksek lisans tezini Merkezinizde yapması Müdürlüğümüzce uygun mütalaa edilmektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Veli DAROVA
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek: 2

Bilgi:
19 Mayıs OO Mü'ne.

İl Millî Eğitim Müdürlüğü-Valilik Binası/Kütahya
Elektronik Ağ: <http://kutahya.meb.gov.tr>
e-posta: ozlegitimrehberlik43@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Celal ACUN-VHK1
Tel: (0274) 223 62 41-126
Faks: (0 274) 223 62 54

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3aa7-821c-38fa-8ff7-3a03 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3 (DEVAM)

Katılımcının Adı-Soyadı: Fırat GEZİCİ
Doğum Tarihi-Yeri:1987-Malatya
Lisans Eğitimi-Mezuniyet Yılı: Müzik-2011
Mesleki Tecrübe:4 yıl

Aşağıdaki sorular Özlem OYMAN ÖZORAK' ın Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yapmakta olduğu yüksek lisans tez çalışmasıyla ilgilidir. Yukarıda adı yazılı katılımcı kişi röportaj yerine soru-cevap şeklinde yazılı metin yoluyla görüşmeyi tercih ettiği için sorular buna uygun olarak hazırlanmıştır. Katılımcı kişinin sorulara verdiği cevapların doğruluğu kendisi tarafından onaylanmıştır ve bu cevaplar tez kapsamında kaynak oluşturması bakımından bilimsel veri olarak kabul edilmiştir.

Katılımcı olarak sorulara verdiğim cevapların doğru olduğunu temin eder, bilimsel platformlarda paylaşılmasının tarafıma bir sakıncası olmadığını beyan ederim.

İmza

Adı-Soyadı

Fırat GEZİCİ

SORU 1 : Fethi Güzen Özel Eğitim ve İş Uygulama Merkezi'nde ne zamandır ve hangi branşta görevlisiniz?

CEVAP 1 : **1 yıldır müzik öğretmeni olarak görev yapıyorum.**

SORU 2 : Daha önce özel eğitim merkezleriyle ilgili mesleki tecrübeniz oldu mu?

CEVAP 2 : **Tecrübem olmadı. Mesleki tecrübelerimden faydalandım.**

SORU 3 : Üniversitede okuduğunuz bölümde veya formasyon eğitiminizde bu konuda özel eğitim aldınız mı? (otizm, down sendromu, hiperaktivite, üstün zekalılar gibi özel eğitim alanında)

CEVAP 3 :**Özel bir eğitim almadım. Görevlendirildiğim tarih itibariyle kendi araştırmalarım neticesinde bir donanım oluşturdum. Üniversitelerde bilimsel eksiklik olarak değerlendirebilirim bu konuyu.**

SORU 4 : Otizm ile ilk ne zaman tanıştınız? Müzikle ilgili olarak Fethi Güzen' deki (eski adıyla OÇEM' deki) öğrencilerle ilk iletişimi nasıl sağladınız? Yüksek lisans tez çalışmasına konu olan Furkan ve Vahittin isimli öğrencilerle olan müzik iletişiminizi kısaca açıklayınız?

CEVAP 4 : **Fethi Güzenle birlikte başladı. Aslında hayatın her alanında karşılaşılabilişliği doğal olan bir durum olarak görüyorum. Belirttiğim gibi akademik eksiklik aslında. Bireysel farklılıklar olduğu için her çocuğu farklı**

EK-3 (DEVAM)

değerlendirmek ve iletişim kurmak durumu benim ufku açtı diyebilirim. Furkan ve Vahittin ahlında kişiliksel ve davranışsal olarak birbirinden çok farklı çocuklardı. Beklentimde o yönde farklı oluyordu .Ufak bir tepki bile(ses,melodi,ritm) onların üzerinde durulursa geçte olsa gelişimsel bir dönüt alınabileceğinin göstergesi olabilir diye düşünüyorum.

SORU 5 : Fethi Güzen' de uyguladığınız müzik eğitimi nasıl planladığınızı kısaca açıklayınız? Derste en çok kullandığınız yöntem ve etkinlikler nelerdir?

CEVAP 5 :Okulun imkanları doğrultusunda daha çok çalgılar üzerinde durdum, derslerde yaparak yaşayarak öğretim tekniğini kullanarak çocukların ilgileriyle onlara başarıya duygusunu tattırarak bir yol izledim. Bireysel ve grup etkinlikleriyle psiko-sosyal düzeyde onların etkileşimlerini sağlamaya çalıştım.

SORU 6 : Furkan ve Vahittin' in müziğe olan ilgilerini ve derste yaptıklarını özetleyebilir misiniz? Bu alanda yetenekli olduklarını ve çalıştığınız süre zarfında ilerleme kaydettiklerini düşünüyor musunuz? Hangi bakımlardan gelişip gelişmediklerini ve öncesi-sonrası genel müzik bilgileri/tepkileri diye açıklayabilir misiniz? Özellikle konuşma konusundaki gözlemlerinizi nelerdir? Ailelerden aldığınız dönütler var mıdır?

CEVAP 6 :Her çocukta olduğu gibi onlarda da ilgi problemi yaşamadım. Furkan daha çok bireysel öğretim programına uyuyor fakat sosyalleşme açısından çoklu öğretim daha iyi diye düşünüyorum ,ayrıca çok hareketli olması çalgılar konusunda ,çalım komutları konusunda sıkıntı yaşanmayacak türde iyi. Vahittin ise üzerinde daha çok durulup zamanla Müzikal olarak iyileşme beklenebilir. Ama hepsi gelişime açık. Haftada birkaç dersle gelişim beklemek kısa sürede zor .hele tüm okuldaki çocukları düşünürsek. Ritm tekrarı ,ezgi ye verdikleri ritmik tepkiler, sözlü ifadeler (kuş,mini,arı,vız,mö,me vb.)taklit becerileri gelişti diyebilirim .Aileler konusunda daha çok sınıf öğretmenleri ilgili. Öğretmenlerinden aldığım dolaylı tepkiler ise olumlu yönde fakat daha çok üzerinde durulmasından yanalar.

SORU 7 : Derste çocuk şarkılarına yer veriyor musunuz? Yer veriyorsanız bu çocuk şarkıları nelerdir ve ne şekilde (enstrümanla eşlik, papağan yöntemi, oyun, canlandırma yöntemleri gibi) seslendiriyorsunuz? Furkan ve Vahittin bunlara eşlik ederler mi / ne şekilde eşlik etmektedirler?

CEVAP 7 :Elbette veriyorum. Ali babanın çiftliğini çok seviyorlar belirtmeliyim. Katlının daha çok olduğu bir şarkı. Arı vız. Belirttiğiniz yöntemleri kullanıyorum. En çok ta papağan tekniği. Alkışla ,komutlarla tepkiler alıyorum.

EK-3 (DEVAM)

SORU 8 : Çocuk şarkılarının otizmli çocuklardaki konuşma bozukluklarının tedavisinde destekleyici bir rol oynadığını düşünür müsünüz?

CEVAP 8: Kesinlikle düşünürüm. Yüzyıllardır insanlar üzerinde büyük etkileri olan bir rolü vardır müziğin.

SORU 9 : Müzik terapi hakkında bilginiz var mı? Açıklayınız.

CEVAP 9 : Müzik ruhun gıdasıdır derler. Bu felsefeden yola çıkarak psikolojik ve dolayısıyla fiziksel tedavilere de olumlu etkilerinin olduğunu biliyoruz. İnsanlık tarihinin duygu yitimi olmadığı sürece hissel anlamda her birey müzikle küçükte olsa alakadar olmuşlardır. Çünkü yadsınmaz bir gerçek olan en eski sanatlardan biridir müzik. Hayatın her anında vardır ve moral kaynağıdır. Dolayısıyla maddesel açlık neyse müzikal açlıkta odur.

SORU 10 : Çocuk şarkıları otizmli çocuklarda sizce bir müzik terapi yöntemi olarak kullanılabilir mi?

CEVAP 10:Her çocukta olduğu gibi otizm çocuklarında da aynıdır.Onları sosyalleştirme açısından müthiş bir gelişimsel süreç ifade eder.Bence yeteri kadar öğreticiler şarkılar ve onları da (otizm çocukları) toplumda kabullenmiş olursak eğitimin daha kalıcı ve seviyesel olabileceğini düşünüyorum yeter ki daha çok ilgi ve çalışma olsun öğretici tarafından.

EK-4. MİNİK KUŞ (SAİP EGÜZ)

Minik Kuş

Saip Egüz

Nota Akor Eşlik Video : Yusuf Bişgen

Baştan Sona
İki Tekrar

Mi ni mi ni bir kuş don muş tu Pen ce re me kon muş tu Al dım o nu i çe ri ye
Sol Sol Sol Sol Sol Re Sol La Si Do2 Do2 La La Si La Sol Do2 Do2 La La Si Si Sol Sol

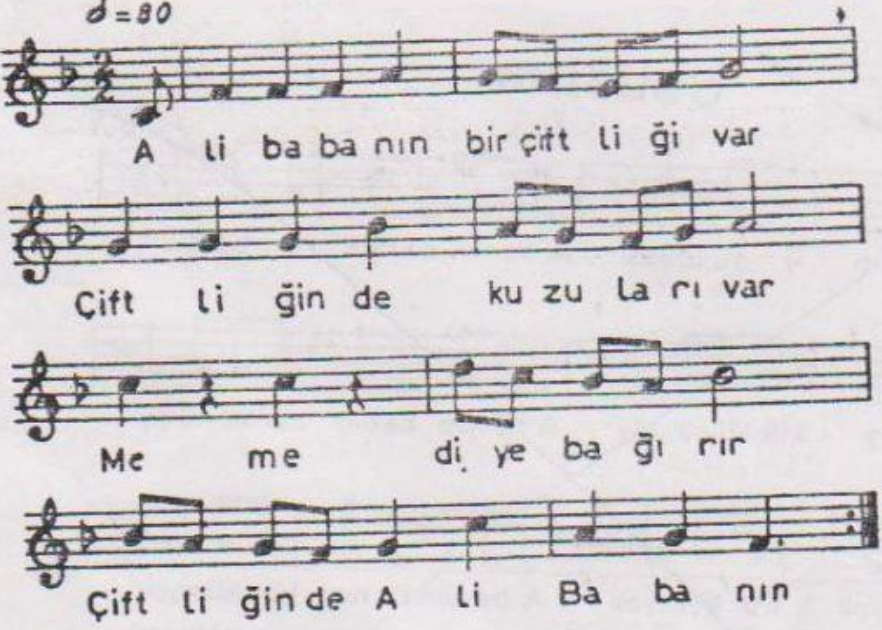
<http://bisgen.blogspot.com.tr/>

Cık cık cık cık öt sün di ye Pır pır e der ken can lan dı el le rim bak boş kal dı
Do2 Do2 La La Si Si Sol Sol Sol Sol Sol Re Sol La Si Do2 Do2 La La Si La Sol

EK-5. ALİ BABA'NIN ÇİFTLİĞİ (E. ÇAPLI)

iz ve Müzik: E. Çaplı

$\text{♩} = 80$

A li ba ba nın bir çift li ği var
Çift li ğin de ku zu la rı var
Me me di ye ba ğı rır
Çift li ğin de A li Ba ba nın

Ali Baba'nın bir çiftliği var
Çiftliğinde inekleri var
Möö Möö diye bağırır
Çiftliğinde Ali Baba'nın

Ali Baba'nın bir çiftliği var	Ali Baba'nın bir çiftliği var
Çiftliğinde anları var	Çiftliğinde tavukları var
Vızz vızz diye uçuşur	Gıt gıt gıdak diye kaçıır
Çiftliğinde Ali Baba'nın	Çiftliğinde Ali Baba'nın